

ÅRSREDOVISNING

Statens skolinspektion 2018

Innehållsförteckning

Generaldirektörens förord	4
Statens skolinspektion	6
1. Resultatredovisning	9
1.1 Skolinspektionens produktion – en kort överblick i siffror	9
1.2 Tillsyn	13
1.2.1 Regelbunden, riktad och tematisk tillsyn med mera	13
1.2.2 Anmälningssärenden	25
Barn- och elevombudet (BEO)	32
1.2.3 Erfarenheter utifrån myndighetens tillsyn enligt 26 kap. skollagen	36
1.3 Kvalitetsgranskning	39
1.3.1 Tematisk kvalitetsgranskning	39
1.3.2 Regelbunden kvalitetsgranskning	45
1.4 Övriga särskilda redovisningskrav i regleringsbrev – tillsyn och kvalitetsgranskning	50
1.4.1 Vägledning inför utbildning och yrkesval	50
1.4.2 Behöriga lärare och förskollärare	51
1.4.3 Tillsyn och kvalitetsgranskning inom yrkesutbildningsområdet	52
1.4.4 Myndighetens bidrag till förskolors och skolors förbättringsarbete	53
1.5 Tillståndsprovning	56
1.6 Hur Skolinspektionen kommunicerar sina resultat	63
1.7 Kostnader per verksamhet	66
1.8 Organisationsstyrning	69
1.8.1 Samverkan med Skolverket och andra myndigheter	69
1.8.2 Kompetensförsörjning och andra personalrelaterade uppgifter	73
1.9 Övrig verksamhet och återrapportering	76
1.9.1 Skolväsendets överklagandenämnd	76
1.9.2 Redovisning av vidtagna åtgärder när det gäller jämställdhetsintegrering och resultat av arbetet	83

1.9.3 Upphandling och arbetet med nya krav.....	85
1.9.4 Granskning av ekonomisk information, förberedande insatser.....	86
2. Finansiell redovisning.....	87
2.1 Resultaträkning.....	87
2.2 Balansräkning.....	88
2.3 Anslagsredovisning.....	90
2.4 Tilläggsupplysningar och noter.....	91
2.4.1 Tilläggsupplysningar.....	91
2.4.2 Noter.....	94
2.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	99
3. Undertecknande av årsredovisningen 2018.....	100

Generaldirektörens förord

Internationella undersökningar och statistik har visat på bättre resultat när det gäller svenska elevers kunskaper och detta är mycket glädjande. Svensk skola präglas dock också av flera utmaningar som ofta uppmärksammas i skoldiskussionen. Det handlar bland annat om att likvärdigheten försämrats och att vi ser en alltmer omfattande lärarbrist.

Skolinspektionen får genom vår specifika uppgift mycket inblick kring skillnader i elevers vardag och skolsituation. Utifrån vårt perspektiv ser vi varierade bilder av skolan. Hos vissa huvudmän ser vi ett gott kvalitetsarbete och mycket välfungerande skolor. I andra avseenden kan vi se omfattande brister som allvarligt påverkar elevernas utbildning. Det är vår främsta uppgift att utifrån inspektion bidra till att stärka likvärdigheten i skolan och värna alla elevers rätt till en skola med god kvalitet i en trygg miljö.

Utifrån detta övergripande uppdrag har vi fortsatt arbeta under 2018, men detta år har vi också gjort en omställning och ändrat vissa arbetssätt. Detta för att vi ska kunna arbeta mer situationsanpassat med inspektion. Vi använder vår behovsanalys för att i högre grad granska skolor med olika metoder. Vårt fokus är att det ska leda till att vi kan göra ännu mer nytta för skolans kvalitet och utveckling.

Vi har infört den nya granskningsformen regelbunden kvalitetsgranskning och satsat mer på grenen kvalitetsgranskning. Detta har vi gjort utifrån våra egna erfarenheter och bedömningar men i bakgrunden finns även iakttagelser till exempel från OECD, och Tillitsdelegationen. Vi har samtidigt under 2018 byggt ut den riktade tillsynen för att vi snabbt ska kunna utreda och ingripa om det finns signaler om brister och missförhållanden. Vi har haft ett strukturerat utvecklingsarbete och jag är glad att vi nu kunnat införa och etablera dessa nya former. Förändringarna gäller från det andra halvåret 2018 vilket förklaras i vår redovisning.

En viktig prioritering under året har också varit att förbereda den nya lagstiftningen kring ägar- och ledningsprövningen. Denna kommer att innebära förändringar både för tillsyn och tillståndsprövning.

Under 2018 fortsatte vi att ha en hög närvaro ute på skolorna. Vi har genom våra beslut berört cirka hälften av Sveriges skolenheter i vår tillsyn och kvalitetsgranskning och vi har samlat fattat fler beslut än tidigare. I vår regelbundna tillsyn på skolenhetsnivå har andelen brister vi konstaterat ökat. Vi har under året också arbetat mer med våra mest skarpa ingripanden.

Skolinspektionen har under 2018 förenat föreläggande med vite i 125 fall vilket är en ökning. Vi har också återkallat godkännandet för sex fristående skolenheter under året, vilket också är betydligt fler än föregående år. I flera fall har vi således under 2018 identifierat allvarliga situationer och omfattande brister på ett antal skolor.

Under 2018 ökade antalet nya anmälningar med 2 procent jämfört med föregående år. Vi har dock fattat fler beslut än tidigare, vilket sammanlagt ändå gör att vi har 4 procent lägre antal öppna ärenden än föregående år.

Vi har publicerat 14 tematiska kvalitetsgranskningar inom en rad olika områden, exempelvis regeringsuppdragen om sex- och samlevnadsundervisning, idrott och hälsa respektive den uppföljande granskningen av kommunernas aktivitetsansvar. Vi har

också granskat högpresterande elevers skolsituation och genomfört en oanmäld granskning av hantering av nationella prov. I samband med publicering av rapporter har vi i många fall hållit webinarier som också spelats in och som återfinns på vår webbplats.

Inom tillståndsprovning har antal beslut avseende ansökningar om att starta eller utöka fristående skolverksamhet ökat med 36 procent jämfört med 2017. Vi har klarat ökningen och kunnat fatta beslut inom givna tidsramar.

Under året har vi också uppmärksammat att Skolinspektionen funnits i 10 år och givit ut en skrift. Det har varit ett tillfälle att lyfta fram vår omfattande produktion, vårt arbete och kunskap. Vi har också tydliggjort att de allra flesta skolor under många år åtgärdat de brister vi identifierat, vilket är ett mycket viktigt resultat. Vidare att enkäter kontinuerligt visat att rektorer på granskade skolor anser att inspektion i hög grad leder till ett förbättringsarbete.

Att lyfta och sprida våra resultat för lärande är en prioriterad uppgift i vårt arbete. Under året har vi igen arrangerat Skolinspektionens dag på tre orter med 2200 deltagare och vi har arrangerat ett antal seminarier.

Jag är nöjd med det resultat vi tillsammans åstadkommit i Skolinspektionen under 2018 och vill rikta ett stort tack till alla medarbetare för ert engagemang, kunskap och era goda arbetsinsatser.

Helén Ängmo
Generaldirektör

Statens skolinspektion

Skolinspektionen redovisar, med denna årsredovisning, sitt tionde hela verksamhetsår sedan starten i oktober 2008. I resultatredovisningsdelen redovisas jämförande information för tre år i följd, det vill säga 2016, 2017 och 2018.

Skolinspektionens verksamhet

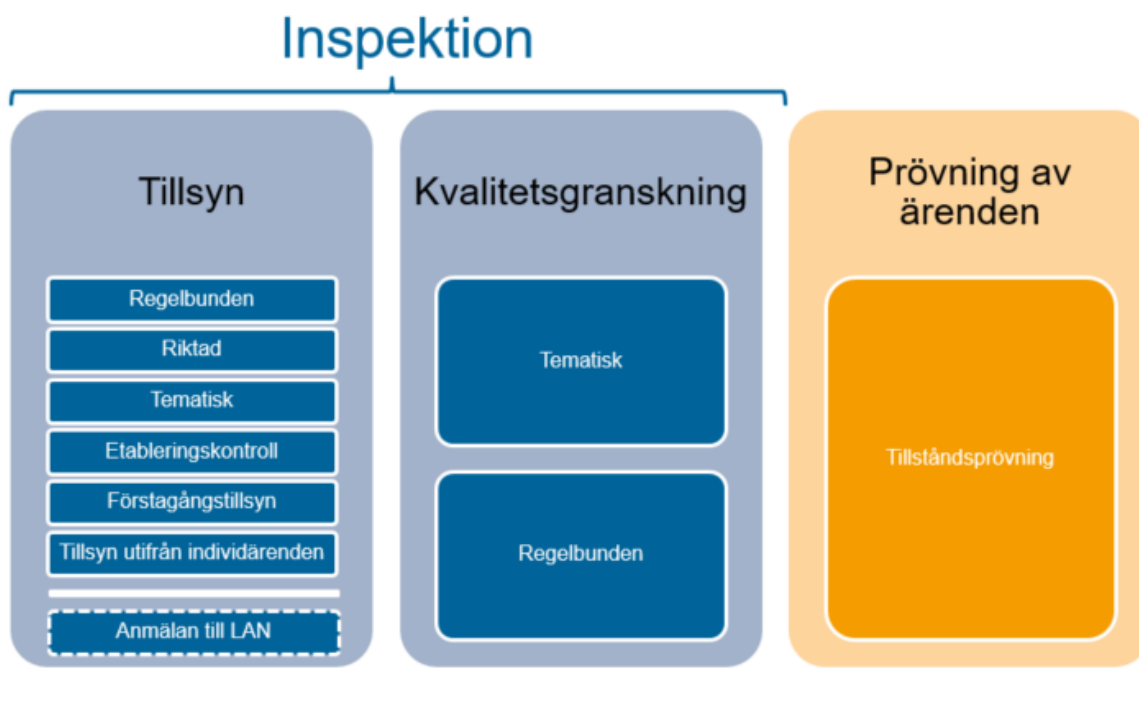
Skolinspektion ska enligt myndighetens instruktion ”genom granskning av huvudmän och verksamheter verka för att alla barn och elever får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Myndigheten ska bidra till goda förutsättningar för barnens utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för eleverna. Inom ramen för detta ska myndigheten främja en stärkt likvärdighet mellan skolor och mellan förskolor”¹.

Skolinspektionen har utifrån sina uppdrag formulerat följande målbild:

En skola där alla barn och elever oavsett kön får en god kvalitet i sin utbildning, en likvärdig utbildning och kunskaper i en stimulerande och trygg miljö. Alla barn och elever ska ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Skolinspektionen verksamhet bedrivs inom följande grenar:

Figur 1: Skolinspektionens verksamhetsgrenar

¹ Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion

Förändringar av inspektionen

Den tillsynscykel som påbörjades år 2015 avslutades under det första halvåret 2018. Under halvåret genomfördes även tillsyn av särskilda skolformer och av utlandsskolor. Vid halvårsskiftet 2018 infördes en ny behovsanpassad och läsårsplanerad inspektion av grund- och gymnasieskolor.

Det nya arbetssättet består av tre granskningsformer:

- regelbunden tillsyn,
- riktad tillsyn och
- regelbunden kvalitetsgranskning

Detta arbetssätt förväntas leda till en mer flexibel och situationsanpassad inspektion, vilket bedöms i högre grad kunna bidra dels till utveckling hos de granskade skolorna och huvudmännen, dels till effektiv kontroll. Förändringen har genomförts mot bakgrund av en omvärldsanalys och egna erfarenheter från tidigare tillsynsperioder.

I vår nya modell kommer den regelbundna tillsynen i än högre grad att riktas in mot skolor där risken är hög att det finns allvarliga brister. På dessa skolor kan myndigheten fokusera på förhållanden som avviker från författningarnas krav och tillämpa tvingande åtgärder för att driva utveckling, till exempel vitesföreläggande.

Den regelbundna kvalitetsgranskningen riktas mot skolor med mindre risk för formella brister, men där det finns potential att höja kvaliteten ytterligare. På dessa skolor kan myndigheten ge en bredare och mer nyanserad återkoppling än vad som är möjligt i tillsyn. Regelbunden kvalitetsgranskning bedöms också ge Skolinspektionen större möjligheter att identifiera utvecklingsområden i undervisningen samt i skolors och huvudmäns styrning och ledning.

Såväl den regelbundna tillsynen som kvalitetsgranskningen fokuserar på de arbetsprocesser och faktorer som, enligt forskning och beprövad verksamhet, har en direkt betydelse för att eleverna ska lyckas i sitt skolarbete. Utöver ovanstående granskningsformer har också myndigheten utökat omfattningen av så kallad riktad tillsyn i syfte att i större utsträckning kunna agera snabbt utifrån signaler om allvarliga brister i verksamheten.

Organisation

Under 2018 har ett antal organisatoriska förändringar genomförts. Inom huvudkontoret bildades generaldirektörens stab. Rätts- och tillståndsavdelningen upphörde som avdelning. Rättsenheten och kansliet för Skolväsendets överklagandenämnd uppgick istället som en del i avdelningen för verksamhetsstöd och juridik. I Göteborg delades avdelningen in i tre nya enheter från ursprungliga fyra, i Linköping och Umeå organiserades avdelningarna in i två istället för tre enheter.

Skolinspektionens organisation kan sammanfattningsvis vid utgången av 2018 beskrivas enligt följande: Kärnverksamheterna bedrivs inom fem regionala inspektionsavdelningar med stöd av ett huvudkontor bestående av en avdelning för verksamhetsstöd och juridik, en analys- och statistikavdelning, ett kommunikationssekretariat samt generaldirektörens stab. Avdelningen för verksamhetsstöd och juridik innehåller enheter för juridik, HR, IT och kontorservice, ekonomi och verksamhetsstyrning samt kansliet för Skolväsendets överklagandenämnd. Analys- och statistikavdelningen består av tre enheter: analys, ekonomisk granskning samt statistik.

Inom varje inspektionsavdelning finns två till fem enheter som arbetar med tillsyn och kvalitetsgranskning.

Barn- och elevombudet, BEO, är en del av Skolinspektionen, men är samtidigt självständig i sitt beslutsfattande. Skolväsendets överklagandenämnd, ÖKN, är en egen myndighet som Skolinspektionen är värmyndighet för.

Figur 2: Organisation 2018

1. Resultatredovisning

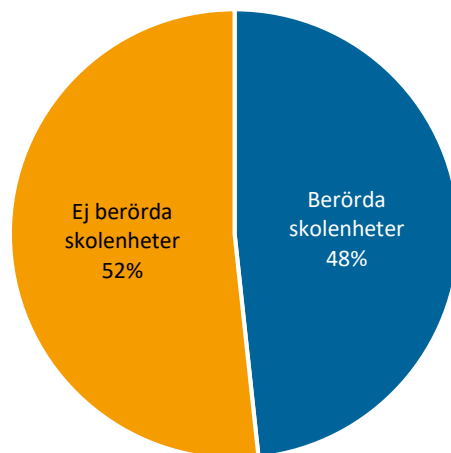
1.1 Skolinspektionens produktion – en kort överblick i siffror

I detta avsnitt ges en övergripande bild av Skolinspektionens verksamhet, ärendehantering och beslut i kvantitativa termer.

Idag går drygt 1,4 miljoner elever i nästan 7 000 skolenheter inom skolformerna grund- och grundsärskola samt gymnasie- och gymnasiesärskola i Sverige². Under 2018 har Skolinspektionen fattat beslut i tillsyn och kvalitetsgranskning för cirka hälften av dessa skolenheter, cirka 3 400³.

Under hela 2018 har Skolinspektionen fattat cirka 11 300 beslut (knappt 11 000 år 2017).

Diagram 1: Andelen skolenheter (i grund-, grundsär-, gymnasie- och gymnasiesärskolan) som mottagit beslut i tillsyn och kvalitetsgranskning 2018.

² <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/snabbfakta-utbildningsstatistik#h-Verksamheterochskolenheterhosten2017>

³ Inkluderar sameskolor och internationella skolor. Uppföljningsbeslut i regelbunden tillsyn för skolenheter som drivs av en enskild huvudman med en skolenhet kan avse både skolenhetsnivån och huvudmannanivån.

Tillsyn

Året har präglats av att den tidigare tillsynsrytmen avslutades under första halvåret samt tillsyn av internationella skolor, IB-utbildning, sameskolan, svenska skolor i utlandet och SFI-utbildning vid folkhögskolor. Under andra halvåret har den regelbundna tillsynen haft en mindre proportion medan riktad tillsyn växt.

I den regelbundna tillsynen har Skolinspektionen sammanlagt fattat 430⁴ beslut för skolenheter och 503 på huvudmannanivå. Dessutom har myndigheten fattat 1 054 uppföljningsbeslut inom ramen för regelbunden tillsyn. Därutöver har sammanlagt 90 beslut fattats i etableringskontrollen och förstagångstillsynen.

Den riktade tillsynen har omfattat 138 beslut på skol- och förskoleenhetsnivå och fyra beslut på huvudmannanivå. I tematisk tillsyn har 60 beslut fattats för sameskola, särskilda utbildningsformer och andra utbildningsformer som inte ingår i skolväsendet.

Anmälningssärenden

För anmälningssärenden har 8 038 beslut fattats, varav 2 592 beslut efter uppföljning. Skolinspektionen har dessutom fattat 419 beslut utifrån anmälan mot lärares och förskollärares oskicklighet eller olämplighet.

Kvalitetsgranskning

Under året har en ny modell för regelbunden kvalitetsgranskning införts. Inledningsvis har grundskolor granskats.

Sedan den regelbundna kvalitetsgranskningen infördes hösten 2018 har Skolinspektionen fattat beslut för 87⁵ skolenheter. Myndigheten har även fattat beslut för 291⁶ skolenheter och andra verksamheter i de 14 tematiska kvalitetsgranskningar som avslutades under året samt beslut för 51 skolenheter inom ramen för oanmäld granskning.

Tillståndsprövning

Skolinspektionen har inom tillståndsprövning fattat 324 beslut avseende ansökningar om att starta eller utöka fristående skolverksamhet. Utöver detta har 181 beslut fattats gällande omprövningar av ansökningar om tillstånd, betygsrätt för vuxenutbildning, tillstånd för undervisning på engelska, utbildning utan att tillämpa timplanen, färdighetsprov, internationella skolor samt om särskilda skäl för prövning utanför ordinarie ansökningstid.

⁴ 103 av de 191 skolenhetsbeslut som gällde enskilda huvudmän inkluderade även huvudmannabeslut.

⁵ Utöver dessa så fattades även tio beslut i en pilotomgång.

⁶ Sammanlagt har granskningarna omfattat 321 verksamheter men i en granskning fattades inte beslut för de 30 verksamheter som granskades.

Ombedömning av nationella prov

På uppdrag av regeringen har Skolinspektionen redovisat ombedömningen av 23 458 nationella delprov som genomfördes i grundskolan och gymnasiet under 2017, och inom den kommunala vuxenutbildningen på gymnasienivå under 2016. I undersökningen ingick 371 skolenheter. De publicerade resultaten används som underlag i tillsyn och i kvalitetsgranskning.

Enkäter

Drygt 339 000 respondenter vid 2 990 skolenheter besvarade Skolinspektionens två skolenkätundersökningar under 2018. Resultatet utgör bland annat en viktig del vid prioriteringar i tillsynen. För en kort sammanställning, se nedan.

Skolinspektionen använder sig även av uppföljningsenkäter, så kallade postenkäter, efter avslutad tillsyn, kvalitetsgranskning, avslutat anmälningsärende respektive efter ansökan och beslut om tillstånd. Detta för att bland annat följa upp hur Skolinspektionens arbete upplevs och hur myndigheten bidrar till att förbättra verksamheten.

Under 2018 har den uppföljande postinspektionsenkäten besvarats av 286 rektorer som haft tillsyn under året.

Under 2018 har också postkvalitetsgranskningens enkäten besvarats av 223 rektorer/huvudmän/förskolechefer vars verksamheter ingått i en kvalitetsgranskning.

Under 2018 har postanmälningsenkäten besvarats av 490 rektorer, 32 huvudmän och 33 anmälare.

Därutöver har posttillståndsenkäten besvarats vid två tillfällen (efter ansökan om tillstånd respektive efter beslut om tillstånd). Vid första tillfället var det 69 kontaktpersoner som besvarade enkäten och vid andra tillfället besvarade 57 kontaktpersoner enkäten.

Skolenkäten

Under 2018 genomfördes Skolenkäten i 166 kommuner. Totalt besvarade mer än 339 000 elever, lärare och vårdnadshavare enkäten under 2018 (år 2017 ca 380 000)⁷. Skolenkäten är en webbundersökning som Skolinspektionen riktar till elever i årskurs 5, 9 och gymnasiet år 2, vårdnadshavare till barn i förskoleklass, grundskola och grundskola samt pedagogisk personal på grund- och gymnasieskolor. Undersökningen har från 2010 till och med hösten 2018 genomförts 17 gånger.

Resultatet av Skolenkäten ligger till grund för bedömning av hur omfattande inspektionen av en skola ska vara, bidrar med underlag för vidare observationer och intervjuer vid skolbesök samt utgör en del av Skolinspektionens helhetsbedömning i ett skolbeslut. Delar av resultatet utgör från och med 2015 även underlag till Skolverkets informationstjänst för föräldrar och elever. Från och med hösten 2018 utgör enkäten även en informationskälla i den regelbundna kvalitetsgranskningen.

⁷ Eleverna hade en svarsfrekvens på 85 procent och lärarna 73 procent.

Enkäten utgår framför allt från de huvudområden och bedömningsunderlag som den regelbundna tillsynen och den regelbundna kvalitetsgranskningen är inriktad på. Skolenkäten är en totalundersökning i de utvalda målgrupperna och riktas till rikets samtliga grund-, grundsär- och gymnasieskolor under en tvåårsperiod.

1.2 Tillsyn

1.2.1 Regelbunden, riktad och tematisk tillsyn, med mera

Verksamheten 2018

Under år 2018 har ett förändringsarbete avseende Skolinspektionens olika typer av inspektion genomförts.

Första delen av året avslutades tillsynen enligt modellen för regelbunden tillsyn 2015. Innan sommaren genomförde Skolinspektionen därutöver tillsyner av skolformer som inte ingår i det offentliga skolväsendet, exempelvis svenska skolor i utlandet och internationella skolor, samt skolformer som har egen skollagstiftning, exempelvis sameskolorna.

Under hösten påbörjades arbetet enligt myndighetens nya modell, inspektion 2018. Modellen innebär att en mindre andel tillsyner ska genomföras inom ramen för den regelbundna verksamheten. En ökad andel tillsyner sker istället utifrån signal om missförhållanden alternativt utifrån om det var länge sedan Skolinspektionen besökte skolan.

Förändringarna innebär att den statistik som presenteras för år 2018 därför ska tolkas med stor försiktighet jämfört med den som har presenterats för tidigare år.

Skolinspektionens tillsynsmodell

Ett av myndighetens uppdrag är att genomföra tillsyn. Tillsyn har olika former. Regelbunden tillsyn planeras och omfattar vissa skolor och görs enligt en standardiserad modell. Riktad tillsyn görs utifrån signal om missförhållanden. Tematisk tillsyn innebär att en viss fråga granskas på flera skolor. Dessutom genomförs etableringskontroll och förstagångstillsyner. Utgångspunkten för myndighetens tillsyn är att den ska vara behovsanpassad. Skolinspektionens väljer den form av inspektion av huvudmän och skolor som bäst motiveras av de behov som finns i verksamheten.

Inom verksamhetsgrenen tillsyn har myndigheten omprioriterat resurserna så att en större andel riktad tillsyn kan genomföras jämfört med tidigare. Det innebär att något färre skolor omfattas av den regelbundna tillsynen. Förändringen har genomförts för att möta behovet av att agera efter signal.

Regelbunden tillsyn

De skolor och huvudmän som uppvisar störst risksignaler blir utvalda för regelbunden tillsyn. Urvalet av vilka skolenheter som granskas genom regelbunden tillsyn görs utifrån en riskbedömning av bland annat kunskapsresultat, resultat på Skolinspektionens enkäter samt ekonomiska signaler. När en skola blivit utvald för tillsyn granskas även huvudmannens ansvarstagande för de skolformer som den ansvarar för. Detta gäller oavsett om det är en offentlig eller enskild huvudman.

Regelbunden tillsyn genomförs utifrån samma bedömningsunderlag som tidigare, där ett fast antal arbetsområden ingår. Före besök genomförs alltid en analys av tillsynsobjektets resultat och inkomna handlingar i kombination med allt vi sedan tidigare vet om huvudmannen/skolenheten. Utifrån denna analys bestäms hur omfattande tillsynsbesöket ska vara, vilka som ska intervjuas samt om observationer ska genomföras.

Riktad tillsyn

Under 2018 har Skolinspektionen utökat sin hantering av signaler om missförhållanden på skolor och hos huvudmän. När signalerna gäller enskilda elever omhändertas de inom ramen för anmälningsärenden. När signalerna gäller skolövergripande eller generella frågor, som exempelvis vid stora problem med trygghet och studiero, bristande värdegrundsarbete, avsaknad av fungerande lektioner eller vid förekomst av konfessionella inslag på felaktigt sätt, kan myndigheten genomföra en riktad tillsyn som enbart gäller den aktuella frågan.

Inom den riktade tillsynen finns inte några på förhand bestämda bedömningsunderlag. Antingen används delar av det som gäller inom den regelbundna tillsynen, eller så skapas det underlag som behövs för den aktuella huvudmannen/skolenheten. Varje tillsyn blir på det sättet unik.

Ekonomisk granskning

Myndigheten genomför en löpande ekonomisk bevakning av samtliga enskilda huvudmän. En analys av en enskild huvudmans ekonomiska situation till följd av en risksignal kan leda till att en planerad regelbunden tillsyn tidigareläggs, eller att tillsyn av en huvudman görs i särskild ordning. Syftet är att se till att elevernas rätt inte åsidosätts på grund av bristfälliga ekonomiska förhållanden.

Inför regelbunden tillsyn av en enskild huvudman och dess skolenheter analyserar myndigheten huvudmannens ekonomiska situation. Analysen är ett av de underlag som används vid de prioriteringar som görs inför tillsynsbesöken. Då tillsynen av enskilda huvudmän och fristående skolor sedan genomförs, anpassas underlaget efter den rådande situationen. Analyser av en huvudmans ekonomiska situation görs också i samband med etableringskontroll och förstagångstillsyn.

Läs mer om Skolinspektionens ekonomiska granskning under avsnitt *1.3 Tillståndsprövning*.

Regelbunden tillsyn

Tabell 1: Regelbunden tillsyn – antal beslut på huvudmann- och skolenhetsnivå.

Huvudman	Antal beslut på huvudmannnivå			Antal beslut på skolenhetsnivå		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Offentlig	407	632	489	239	425	560
Enskild	96	228	163	191 ⁸	364 ⁹	372 ¹⁰
Totalt	503	860	652	430	789	932

Myndighetens beslut att från och med hösten 2018 minska andelen skolenheter som väljs ut inom ramen för den regelbundna tillsynen har inneburit att andelen skolenhetsbeslut inom regelbunden tillsyn minskat. Istället har beslut inom riktad tillsyn och regelbunden kvalitetsgranskning ökat.

Sammanlagt har Skolinspektionen fattat 933 beslut inom ramen för regelbunden tillsyn 2018, varav 430 beslut avser skolenheter.

Trenden att myndigheten i sina skolbesök kommer närmre skolans kärnverksamhet – undervisningen – håller i sig, vilket syns genom att andelen lektionsobservationer som genomförs fortsätter att öka. Sådana gjordes i 78 procent av de prioriterade tillsynerna i grund- och grundsärskolan och i gymnasie- och gymnasiesärskolan (år 2017 gjordes det i 74 procent och år 2016 i 69 procent). Sammanlagt gjordes 1 227 lektionsobservationer vid 247 skolenheter under 2018 inom prioriterad tillsyn.

Om Skolinspektionen konstaterar brister i verksamheten ska huvudmannen rätta till dessa. Skolinspektionen har möjlighet att använda olika verktyg eller sanktioner. Läs mer om detta under avsnitt 1.2.3 *Erfarenheter utifrån myndighetens tillsyn enligt 26 kap. skollagen*.

De vanligaste bristerna

Inom den regelbundna tillsynen granskas hur huvudmän, både enskilda och offentliga, tar sitt ansvar för de skolformer de bedriver verksamhet inom.

För utbildningen inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan genomförs dessutom tillsyn på skolenhetsnivå om de uppvisar risk-

⁸ 103 av de 191 skolbeslut som gällde enskilda huvudmän inkluderade även huvudmannabeslut.

⁹ 173 av de 364 skolbeslut som gällde enskilda huvudmän inkluderade även huvudmannabeslut.

¹⁰ 161 av de 372 skolbeslut som gällde enskilda huvudmän inkluderade även huvudmannabeslut.

signaler. Här granskar vi de arbetsprocesser som utifrån forskning har visat sig vara viktiga för att skapa framgångsrika skolor.

Redovisningen av andelen huvudmän och skolenheter med brister 2018 avser endast beslut från den tidigare tillsynsmodellen (2015). Skälen till detta är att den nya tillsynsmodellen (2018) inte är helt jämförbar med den tidigare modellen och att det är få beslut fattade så här långt enligt den nya modellen.

Antalet beslut per besökstyp och skolform i tillsynen 2018 är betydligt färre jämfört med 2017 och 2016. Det första halvåret gjordes tillsyn utifrån den gamla modellen, men det andra halvåret minskade proportionen regelbunden tillsyn. Jämförelser av andel med brister över tid ska därför tolkas med försiktighet.

Nedan ges endast kortfattade kommentarer om vanliga brister. Mer information och analys kommer redovisas i Skolinspektionens årsrapport.

Huvudmannatillsynens vanligaste brister

Huvudmannens ansvarstagande är uppdelat i två övergripande bedömningsområden: *Förutsättningar för utbildningen* samt *Styrning och utveckling av utbildningen*. Inom det förstnämnda området granskas förutsättningar såsom exempelvis tillgång till legitimerad personal och stödfunktioner som elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt skolbibliotek. Vilka andra förutsättningar som granskas skiljer sig något mellan olika skolformer eftersom kraven kan skilja sig åt. Inom förskola och fritidshem granskas exempelvis hur huvudmannen följer upp gruppstorlekar och att barnen erbjuds en i övrigt god miljö, medan fokus inom vuxenutbildningen är om huvudmannen erbjuder en flexibel vuxenutbildning utifrån den studerandes behov. Inom det andra området granskas huvudmannens styrning av verksamheten i form av uppföljning, analys och vidtagna åtgärder i det fall huvudmannen får kännedom om brister samt fördelning av resurser. Det området är detsamma oavsett skol- eller verksamhetsform.

Inom förskola och fritidshem

När det gäller huvudmannens ansvarstagande för sin förskoleverksamhet ser Skolinspektionen brister avseende huvudmannens arbete att ta emot och utreda kränkande behandling samt vidta åtgärder. En förklaring som förekommer är att personal och representanter för huvudmännen anser att det kan vara svårt att avgöra vad som är en kränkning när det handlar om så pass små barn. En annan vanlig brist är det systematiska kvalitetsarbetet.

Inom fritidshemmet är det särskilt kommunala huvudmän som har brister i arbetet med att se till att elevgrupperna har lämplig sammansättning och storlek. Alla elever som vill få en plats i fritidshemmet brukar få detta omgående, utan att huvudmannen analyserar om utökningen bör föranleda förändringar i fritidshemmets förutsättningar. Enskilda huvudmän har oftast enbart en skolenhet som de ordnar fritidsverksamhet i samband med, medan kommunala huvudmän har flera skolenheter som de ska ordna fritidshem i samband med.

Precis som tidigare år finns brister på tillgång till elevhälsa inom grund- och gymnasieskolor. Bristerna handlar bland annat om att det inte finns tillräcklig tillgång till den psykologiska kompetensen så att den kan tillvaratas i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete, men också att det inte finns tillräckligt med specialpedagogisk kompetens för att kunna genomföra elevhälsans åtgärdande insatser. Vad gäller huvudmännens styrning av sina verksamheter handlar vanliga brister fortfarande om att åtgärder sätts in utan att de bygger på en analys av vad som orsakat de problem som

huvudmannen identifierat. När analysen inte är tillräcklig genomförs samma typer av åtgärder på flera skolenheter, trots att dessa sällan matchar de behov som finns inom de specifika enheterna. Att samma problembild finns behöver inte betyda att orsakerna är desamma.

Tabell 2a: Andel brister per bedömningsområde efter regelbunden tillsyn av grundskola och gymnasieskola på huvudmannanivå. Period 2018, 2017 och 2016.

Bedömningsområde	Huvudmäns grundskoleverksamhet			Huvudmäns gymnasieverksamhet		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna	48 %	43 %	50 %	39 %	51 %	47 %
Utveckling av utbildningen vid skolenheterna	41 %	28 %	31 %	31 %	31 %	39 %
Totalt¹¹	64 %	56 %	62 %	56 %	61 %	63 %

Det förekommer fortfarande brister i utredandet inför mottagande till grund- och gymnasiesärskola. I framför allt grundsärskolan följs inte heller verksamheterna upp i den utsträckning som behövs för att huvudmännen ska kunna bedöma om de når de nationella målen.

Tabell 2b: Andel brister per bedömningsområde efter regelbunden tillsyn av grundsärskola och gymnasiesärskola på huvudmannanivå. Period 2018, 2017 och 2016.

Bedömningsområde	Huvudmäns grundsärskoleverksamhet			Huvudmäns gymnasiesärverksamhet		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna	45 %	42 %	38 %	39 %	30 %	31 %
Utveckling av utbildningen vid skolenheterna	57 %	50 %	51 %	29 %	27 %	44 %
Totalt¹²	69 %	60 %	63 %	56 %	43 %	56 %

För att syftet med vuxenutbildningen ska kunna uppnås ska den erbjudas flexibelt. Det är vanligt förekommande att så inte sker. Detta gäller såväl kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning för vuxna. Vuxenutbildningen följs inte heller upp i tillräcklig utsträckning för att huvudmannen ska kunna bedöma verksamhetens måluppfyllelse. Svårigheterna ligger liksom tidigare år i att verksamheten ofta ska följas upp inom samma uppföljningssystem som övrig utbildning, trots att vuxenutbildningens förutsättningar är helt andra. De flexibla in- och utgångar som utbildningen kräver, där samma kurs kan ta någon vecka att slutföra för en elev, medan det kan ta över ett år för en annan, ställer helt andra krav på hur betygsresultaten behöver sammanställas jämfört med hur kurser i exempelvis gymnasieskolan kan rapporteras. Konsekvensen blir att kommunerna ofta saknar bilder av hur effektiv vuxenutbildningen är och detta oavsett om den bedrivs i egen regi eller av annan anordnare.

¹¹ Totalsiffran anger andel som fått minst en brist i tillsynen oavsett bedömningsområde.

¹² Se fotnot 15

De vanligaste bristerna vid tillsyn av skolenheter

När det gäller tillsyn på skolenhetsnivå är bristerna desamma som tidigare år. Det handlar om elevhälsans arbete som inte är tillräckligt inriktat på att arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Brister inom styrning och uppföljning av verksamheten förekommer såsom tidigare, eftersom det även på rektorsnivå ofta saknas analyser kring vad som orsakar lägre måluppfyllelse inom ämnen eller för grupper av elever. Därmed finns en risk att adekvata åtgärder för att höja måluppfyllelsen inte sätts in. Fortfarande är det också vanligt förekommande att det finns brister i skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd, vilket påverkar elevernas möjlighet att nå utbildningens mål negativt. Förändringar av andel brister mellan 2017 och 2018 kommer att analyseras närmare i årsrapporten.

Tabell 3a: Andel brister per bedömningsområde efter regelbunden tillsyn av grundskolenheter och gymnasieskolenheter med prioriterat besök.

Bedömningsområde	Grundskoleenheter			Gymnasieenheter		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Bedömning och betygssättning	10 %	10 %	8 %	10 %	12 %	9 %
Undervisning och lärande	18 %	20 %	26 %	18 %	15 %	22 %
Styrning och utveckling av verksamheten	33 %	23 %	34 %	40 %	27 %	39 %
Extra anpassningar och särskilt stöd	38 %	34 %	38 %	28 %	26 %	37 %
Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling	39 %	35 %	40 %	33 %	27 %	32 %
Förutsättningar för lärande och trygghet	50 %	48 %	55 %	50 %	53 %	62 %
Arbetsplatsförlagt lärande, grundläggande behörighet och introduktionsprogram ¹³	-	-	-	13 %	26 %	20 %
Totalt¹⁴	80 %	72 %	77 %	83 %	72 %	85 %

Tabell 3b: Andel brister per bedömningsområde efter regelbunden tillsyn av grundsärskolenheter och gymnasiesärskolenheter.

Bedömningsområde	Grundsärskoleenheter			Gymnasiesärskolenheter		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Bedömning och betygssättning	0 %	3 %	6 %	0 %	0 %	1 %
Undervisning och lärande	1 %	2 %	6 %	0 %	0 %	4 %
Styrning och utveckling av verksamheten	39 %	28 %	31 %	50 %	26 %	42 %
Extra anpassningar och särskilt stöd	7 %	9 %	6 %	9 %	5 %	13 %
Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling	16 %	12 %	20 %	9 %	6 %	28 %
Förutsättningar för lärande och trygghet	39 %	39 %	52 %	50 %	38 %	58 %
Totalt¹⁵	55 %	53 %	65 %	71 %	49 %	75 %

¹³ Bedöms endast om yrkesprogram och/eller introduktionsprogram finns vid skolenheten.

¹⁴ Se fotnot 15.

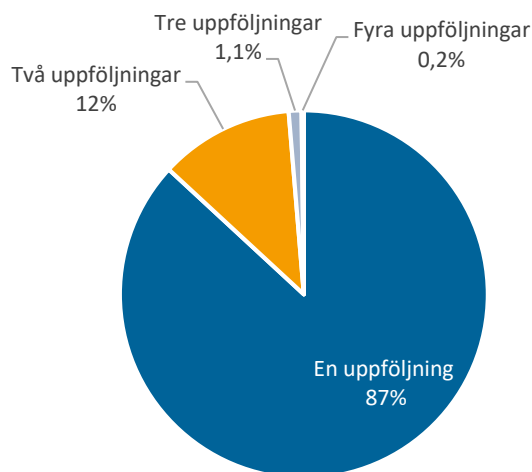
¹⁵ Se fotnot 15.

Uppföljning

Innan den regelbundna tillsynen avslutas måste myndigheten konstatera att huvudmannen avhjälpit bristerna. Det vanligaste är att huvudmannen har avhjälpit bristerna vid den första uppföljningen och får därmed endast ett uppföljningsbeslut. I vissa fall gör myndigheten uppföljningar vid två till fyra tillfällen. I samband med att tillsyn 2015 infördes, avslutades samtliga tillsynsärenden som skett inom ramen för den tillsynsmodell som genomfördes före 2015. Detta innebar att andelen uppföljningar som skedde inom modellen för tillsyn 2015 var lägre det första året, för att sedan öka år två och år tre. Under 2018 fattades 1 054 uppföljningsbeslut, vilket är i nivå med 2017 (1 049 uppföljningsbeslut).

Av uppföljningsbesluten framgår att de allra flesta huvudmän vidtar sådana åtgärder att de kommer till rätta med de brister som konstaterats i tillsynen. Under hela tillsynsperioden 2015–2017 hade 87 procent av beslutade och avslutade ärenden med brist åtgärdats vid första uppföljningstillfället (inklusive beslut tagna i den gamla tillsynsrymden under år 2018).

Diagram 2: Fördelning av antalet uppföljningsbeslut i regelbunden tillsyn innan samtliga brister är åtgärdade, 2015–2018

Riktad tillsyn

Riktad tillsyn innebär tillsyn som initieras utifrån en signal, vanligtvis inom ett eller ett par områden på en specifik skola eller hos en huvudman. Riktad tillsyn kan även göras med anledning av att Skolinspektionen inte besökt en skolenhet på länge. Tidigare benämndes de riktade tillsynerna som tillsyn efter signal. Sedan hösten 2018 har arbetet med denna typ av tillsyn utökats. Riktad tillsyn kan också genomföras på huvudmannanivå, även om det är mer ovanligt.

Skolinspektionen har fattat 142 beslut i riktad tillsyn 2018. I 69 ärenden genomfördes besök på plats i verksamheter och i övriga fall inhämtades uppgifter från ansvarig huvudman eller skolenhet. Av de 142 besluten fattades 62 beslut under första halvåret 2018, och 80 beslut under andra halvåret. De flesta besluten där besök förekommit, 50 stycken, fattades under hösten.

De flesta riktade tillsyner har avsett grundskola och gymnasieskola. I nästan samtliga fall har tillsyn gjorts på skolenhetsnivå¹⁶, men i fyra ärenden har Skolinspektionen genomfört riktad tillsyn som avsett huvudmannens övergripande ansvar.

Av de 142 besluten avsåg 63 procent verksamhet som drivs av offentlig huvudman och 37 procent verksamhet som drivs av enskild huvudman.

Övrig tillsyn

Skolinspektionen har under våren 2018 genomfört tillsyn av sameskolan, särskilda utbildningsformer¹⁷ samt andra utbildningsformer som inte ingår i skolväsendet.¹⁸ Skolinspektionen har inte publicerat någon sammanfattande rapport för dessa olika verksamheter, men varje granskad verksamhet har mottagit ett separat beslut. Sammanlagt har Skolinspektionen fattat 60 beslut inom övrig tillsyn under 2018.

Internationella skolor

Det finns 21 internationella skolor i Sverige. Av dessa besöktes 16 under våren 2018. Övriga skolor hade besökts tidigare under de senaste tre åren. Bedömningarna skedde utifrån förordningen om internationella skolor samt de skollagsbestämmelser de inte är undantagna från (till exempel hela 6 kapitlet). De områden som granskades var "Mottagande och urval", "Utbildningens innehåll och utformning", "Särskilt stöd och elevhälsa", "Elevavgifter" och "Åtgärder mot kränkande behandling".

Det är få konstaterade brister. Tre av de sexton skolor som besöktes fick förelägganden inom området *Åtgärder mot kränkande behandling*. Föreläggandena handlade om bristande arbete i skolans förebyggande arbete.

International Baccalaureate (IB)

Det finns både fristående och kommunala skolor i Sverige som bedriver International Baccalaureate (IB) på gymnasial nivå. Skolinspektionen har inom ramen för tematisk tillsyn fattat 27 beslut för 26 skolor som bedriver IB-utbildning. International Baccalaureate (IB) är en utbildning med internationell inriktning som erbjuds i över 120 länder och som leder till en internationellt erkänd examen. Utbildningen kan ges under förutsättning att skolan är auktoriserad av den oberoende organisationen International Baccalaureate Office, IBO, som även granskar utbildningens innehåll och kvalitet. Skolinspektionens granskning av skolorna begränsades till ett antal faktorer,

¹⁶ Två beslut avsåg förskoleenheter.

¹⁷ Internationella skolor, utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt samt utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

¹⁸ Utlandsskolor som får statsbidrag samt International Baccalaureate (IB).

såsom exempelvis att utbildningen godkänts av IBO och att utbildningen anmälts till Skolverket innan utbildningen startade.

Vid granskningen fann Skolinspektionen inga brister.

Sameskolan

Sameskolan bedrivs på fem skolenheter i Tärnaby, Jokkmokk, Karesuando, Kiruna och Gällivare. Huvudmannen har sitt säte i Jokkmokk. Skolinspektionen har utövat tillsyn över samtliga fem skolenheter liksom även över huvudmannens ansvarstagande för förskola, fritidshem, förskoleklass och sameskola. Inspektionen har gjorts inom samma arbetsområden som inom den regelbundna tillsynen, men utifrån den lagstiftning som gäller för sameskolan.

Tre av de fem skolorna har fått förelägganden. Det har handlat om brister i arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd, elevhälsa, användning av skolbibliotek och det systematiska kvalitetsarbetet.

På huvudmannanivå finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet. Det handlar om att det saknas uppföljning i förhållande till skollagens och läroplanens krav på verksamheten. Det finns också brister avseende tillgång till elevhälsa och skolbibliotek.

Utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Denna påbörjades i november 2018 och beräknas vara avslutad i mars 2019.

Svenska skolor i utlandet som får statsbidrag

Det finns 18 svenska skolor i utlandet och samtliga fick svara på frågor om sin verksamhet samt skicka in dokument. Utifrån dessa samt anmälningsärenden, kontakter med Skolverket samt övriga signaler valdes fem skolor ut för tillsyn. Det var Skandinaviska skolan i Madrid, Svenska skolan i Nairobi, Svenska skolan på Mallorca, Skandinaviska skolan i Bryssel och Svenska skolan Costa del sol. Bedömningarna skedde på motsvarande sätt som vid en prioriterad tillsyn så långt det är möjligt utifrån den lagstiftning som gäller för utlandsskolorna (förordning om statsbidrag för utlandssvenska barn och ungdomar). Skolinspektionen kan inte använda sanktionsverktyget föreläggande vid utlandsskolorna. Detta innebar att vi i besluten konstaterade eventuella brister och sedan uppmanade huvudmannen att rätta till dem.

Det är få identifierade brister i skolorna. Vid tre av skolenheterna har brister konstaterats. Det handlar om aktivt lärarstöd, tillgång till undervisning i ämnet hem- och konsumentkunskap samt värdegrundsarbete och systematiskt kvalitetsarbete. Även om någon brist inte konstaterades så har Skolinspektionen kunnat se att det genomgående saknades ett aktivt arbete med studie- och yrkesvägledning.

Omständigheterna gällande arbete utomlands har förändrats, vilket fått till följd att den elevgrupp som berättigar utlandsskolorna till statsbidrag minskar. Utlandsskolorna bedriver en verksamhet för betydligt fler elever än dessa. Då Skolinspektionen endast har tillsyn över den verksamhet som får statsbidrag har det funnits en problematik i att granska verksamheten för en ytterst liten andel elever på skolan. Skolverket har fått ett regeringsuppdrag att lämna förslag på ändringar i förordningen om statsbidrag för utlandsundervisning och arbetet med detta pågår.

Kompletterande svenskundervisning

Det finns omkring 200 föreningar som bedriver kompletterande svenskundervisning. Det vi kan bedöma är om den undervisning de bedriver följer kursplanen, eftersom det är det enda styrdokument de har att följa. I samband med inhämtning av information från utlandsskolor som även bedrev kompletterande svenskundervisning ställdes frågor om denna verksamhet. Det resulterade i att besök gjordes angående kompletterande svenskundervisning vid två skolenheter. I båda dessa bedömdes att de följer kursplanen.

Utbildning för intagna på kriminalvårdsanstalt

Inom tillsynen besöktes 14 anstalter i olika säkerhetsklasser. Utifrån dessa besök fattades sex beslut riktade till Kriminalvården. Det som granskades var om eleverna får stöd och undervisning utifrån sina behov och förutsättningar. Vidare granskades att eleverna får studie- och yrkesvägledning.

Den brist som återfanns vid samtliga anstalter handlade om brister i den individuella studieplanen, bland annat att de inte innehöll uppgifter om målet för utbildningen, omfattning av studierna samt att de inte utarbetats i samverkan med eleven.

Tabell 4: Huvudmän och berörda kommuner i tematisk tillsyn 2018–2016

	2018	2017	2016
Antal avslutade tematiska tillsyner	-	2	3
Antal berörda huvudmän	40	34	41
Antal berörda kommuner	29 ¹⁹	37	65

Etableringskontroll

Etableringskontroll sker innan en huvudman startar en fristående skolenhet eller utökar befintlig verksamhet. Syftet är att kontrollera att huvudmannen från start har förutsättningar att bedriva en utbildning som uppfyller kraven i skolförfattningarna.

Etableringskontroll sker inom ramen för Skolinspektionens tillsynsuppdrag. Kontrollen har egna bedömningsområden och genomförs som regel under maj och juni inför skolstart på höstterminen. Inför skolstarten höstterminen 2018 genomförde Skolinspektionen 61 etableringskontroller. Av dessa rörde 24 kontroller nyetableringar, vilket är en ungefär lika stor andel av etableringskontrollerna som 2017, men en större andel än 2016.

I fem av etableringskontrollerna konstaterades brister. Fyra av dessa ärenden avsåg nyetablerade skolenheter och ett ärende avsåg utökning av verksamhet. Åren 2017 och 2016 gällde alla bristerna nyetableringar. Huvudmännen åtgärdade bristerna före terminsstart och därmed återkallades inget tillstånd att starta verksamhet i årets etableringskontroll.

¹⁹ Inkluderar inte tematisk tillsyn av utlandsskolor som får statsbidrag eller utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Tabell 5: Etableringskontroller 2018, 2017 och 2016

	2018		2017		2016	
	Nyetable- ringar	Utök- ningar	Nyetable- ringar	Utök- ningar	Nyetable- ringar	Utök- ningar
Antal genomförda etableringskontroller	24	37	29	40	11	57
Antal skolor med brist	4	1	2	0	4	0
Varav återkallanden	0	0	0	0	0	0
Antal skolor som får starta eller utöka verksamheten efter etableringskontroll	24	37	29	40	10	57

Förstagångstillsyn

Skolinspektionen genomför förstagångstillsyn av fristående skolenheter som startar sin verksamhet efter etableringskontrollen. Förstagångstillsynen genomförs under skolenhetens första verksamhetsår. Det huvudsakliga syftet med denna tillsyn är att kontrollera att de fristående skolenheterna startar sin verksamhet i enlighet med beslutet om godkännande. Ett syfte är också att informera om regelverket för att underlätta för skolenheterna att långsiktigt bedriva en verksamhet av god kvalitet och förekomma framtida brister i utbildningen.

Förstagångstillsynen följer samma process och bedömningsområden som den regelbundna tillsynen, men anpassas något utifrån att skolenheten inte varit igång så länge.

Sammanlagt 29 skolenheter fick förstagångstillsyn 2018, vilket är fler än de två närmast föregående åren. Antalet förstagångstillsyner styrs framför allt av hur många skolenheter som fått tillstånd för nyetablering och som angivit att de ska starta under läsåret. Skolinspektionen konstaterade brister i nio grundskoleenheter och tre gymnasieskoleenheter, vilket motsvarar 41 procent av de tillsynade skolenheterna.

Tabell 6: Antal förstagångstillsyner år 2018, 2017 och 2016.

	2018	2017	2016
Grundskola, förskoleklass	19	8	15
Grundsärskola	0	1	1
Gymnasieskola	10	1	7
Gymnasiesärskola	0	2	-
Totalt	29	12	23

Utveckling av regelbunden tillsyn

Under 2018 har myndigheten förberett för de nya bestämmelserna rörande ägar- och ledningsprövning samt krav på ekonomiska förutsättningar hos de enskilda huvudmännen. De nya tillsynsområdena börjar tillämpas från 1 januari 2019, då de nya bestämmelserna träder i kraft.

Det har inte funnits behov av att förändra modellen för regelbunden tillsyn på skolenhetsnivå, förutom att till exempel göra anpassningar utifrån ny lagstiftning. Däremot har regelbunden tillsyn på huvudmannanivå skärpts från och med hösten 2018 genom att huvudmannens samlade förmåga att ta ansvar för sin verksamhet har tydliggjorts. Detta har skett dels som ett led i att förbereda för den nya lagstiftningen kring ägar-

och ledningsprövning, dels som en konsekvens av behov av att tydliggöra när huvudmannen saknar förmåga eller vilja att ta sitt ansvar som huvudman.

Ett kontinuerligt arbete med att säkerställa likvärdighet mellan myndighetens fem regionavdelningar har pågått under året. Det har exempelvis skett genom erfarenhetsutbyten och utbildningar. För att stärka rättssäkerheten har, utifrån ny lagstiftning, interna utredningsstöd anpassats och interna utbildningsinsatser har genomförts för att öka kompetensen hos medarbetarna.

Skolinspektionen förbereder även inför att barnkonventionen ska bli lag och har bland annat gjort en genomlysning av verksamhetsgrenarna inom kvalitetsgranskning och tillsyn för att säkerställa att vi beaktar barnens rättigheter i enlighet med konventionen.

Ekonomisk redovisning

Verksamhetens kostnad och kostnad per prestation²⁰

Den totala kostnaden för verksamheten tillsyn²¹ (exklusive anmälningssärenden) var 171 165 tkr år 2018 (motsvarande kostnad var 210 357 tkr år 2017 och 222 276 tkr år 2016).

Kostnaden per skolenhet/verksamhet för vilken beslut fattats eller rapport upprättats samt beslut för huvudmän uppgick år 2018 till 128 tkr (motsvarande kostnad var 2017 till 109 tkr och 117 tkr år 2016).

Den totala kostnaden för regelbunden, tematisk och riktad tillsyn med mera har minskat år 2018. Detta beror på att myndigheten under året (hösten) har styrt om resurser till regelbunden kvalitetsgranskning.

Kostnaden per beslut inom tillsyn har stabiliserat sig och vi har numera en genomarbetad och effektiv modell för arbetet. Att kostnaden kan variera något mellan åren beror på andelen viten samt andel identifierade brister i verksamheterna.

Total kostnad för Tillsyn

Den totala kostnaden för tillsyn inklusive anmälningssärenden uppgick till 267 381 tkr år 2018 (motsvarande kostnad var 297 117 tkr år 2017 och 299 860 tkr år 2016)

²⁰ Kostnader för regeringsuppdraget Central rättning av nationella prov redovisas inom verksamheten regelbunden tillsyn. Vid beräkning av kostnad per prestation har emellertid regeringsuppdraget lagts utanför. Detsamma gäller tillsynsformen tematisk tillsyn.

²¹ Verksamheten innefattar regelbunden, riktad och tematisk tillsyn, etableringskontroll och förstagångstillsyn.

1.2.2 Anmälningssärenden

Verksamheten 2018

Anmälningarna till Skolinspektionen handlar för det mesta om skolsituationen för en enskild elev. Anmälningar görs ofta av föräldrar som är missnöjda med eller oroade över sitt barns skolsituation. Det kan till exempel gälla att en elev utsätts för kränkande behandling eller att eleven inte får det stöd den har rätt till. I vissa fall handlar anmälan om mer generella brister inom en verksamhet eller hos en huvudman. Inom ramen för anmälningssärenden utreder Skolinspektionen i huvudsak anmälningar som rör en enskild elev. Anmälningar som rör generella brister kan överlämnas till Skolinspektionens regelbundna tillsyn, riktad tillsyn eller under vissa förutsättningar remitteras till huvudmannens klagomålshandling.

Ärenden som gäller kränkande behandling handläggs av Skolinspektionens regionala avdelningar eller av Barn- och elevombudet, beroende på om det är flera sakfrågor som anmäls eller endast kränkande behandling. Internt hanteras också Skolinspektionens utredning av anmälningar mot legitimerade lärare eller förskollärare för oskicklighet eller olämplighet inom anmälningssärenden. En sådan utredning kan leda till att Skolinspektionen gör en anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd och begär att legitimationen dras in eller att den anmälda tilldelas en varning.

Allmänheten ges möjlighet att kontakta Skolinspektionen för att ställa "allmänna frågor om anmälan". Information om detta lämnas på myndighetens webbplats. Myndigheten tar emot samtal via telefonväxeln och frågorna hänförs delvis till det som gäller en anmälan, men många frågor är också av allmän karaktär. Under 2018 har utredarna därför stått för rådgivning om skollagen, svarat på frågor, informerat om myndighetens uppdrag och hur tillsyn bedrivs, med mera. Ett betydande antal samtal från skolpersonal, vårdnadshavare och elever har besvarats.

Skolverket har ansvar för det som kallas "Upplysningstjänst". Dit är det tänkt att allmänheten ska vända sig med allmänna skolfrågor. Dock är det Skolinspektionens uppfattning att när man har ringt till Skolinspektionen, stått i kö och kommit fram, ska man inte bli hänvisad till Skolverkets upplysningstjänst, utan man ska om möjligt få ett så korrekt och fylligt svar som möjligt.

Tabell 7a: Anmälningsärenden: Inkomna och beslutade ärenden efter ärendetyp och kön 2018, 2017 och 2016.²²

Anmälningar	Totalt Skolinspektionen						Totalt		
	Skolinspektionen			BEO ²³					
	2018	2017	2016	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Inkomna	4067	3978	3 826	1023	1035	966	5090	5013	4 792
Flickor	32 %	30 %	29 %	44 %	43 %	39 %	34 %	32 %	31 %
Pojkar	49 %	49 %	47 %	55 %	56 %	57 %	50 %	50 %	49 %
Övriga*	19 %	21 %	24 %	2 %	1 %	4 %	16 %	17 %	20 %
Beslut	4236	3809	3 888	1071	1105	1 028	5307	4914	4 916
Flickor	32 %	30 %	29 %	42 %	41 %	38 %	34 %	32 %	31 %
Pojkar	50 %	48 %	47 %	56 %	58 %	58 %	51 %	50 %	50 %
Övriga*	19 %	22 %	24 %	2 %	2 %	4 %	15 %	18 %	20 %
Omprövningar	2018	2017	2016	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Inkomna	95	97	111	39	53	32	134	150	143
Flickor	22 %	23 %	17 %	28 %	42 %	28 %	24 %	29 %	20 %
Pojkar	63 %	62 %	62 %	72 %	58 %	69 %	66 %	61 %	64 %
Övriga*	15 %	15 %	21 %	0 %	0 %	3 %	10 %	10 %	17 %
Beslut	98	103	105	41	48	35	139	151	140
Flickor	19 %	21 %	18 %	27 %	44 %	26 %	22 %	28 %	20 %
Pojkar	65 %	63 %	65 %	73 %	56 %	71 %	68 %	61 %	66 %
Övriga*	15 %	16 %	17 %	0 %	0 %	3 %	11 %	11 %	14 %
Uppföljningar	2018	2017	2016	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Inkomna	2246	1849	1 553	399	327	287	2645	2176	1 840
Flickor	30 %	27 %	26 %	47 %	43 %	39 %	33 %	30 %	28 %
Pojkar	55 %	50 %	52 %	53 %	56 %	59 %	55 %	51 %	53 %
Övriga*	15 %	23 %	22 %	0 %	1 %	2 %	13 %	19 %	19 %
Beslut	2201	1816	1 527	391	333	284	2592	2149	1 811
Flickor	30 %	27 %	27 %	47 %	43 %	40 %	32 %	29 %	29 %
Pojkar	55 %	50 %	53 %	53 %	56 %	58 %	55 %	51 %	54 %
Övriga*	15 %	23 %	20 %	0 %	2 %	2 %	13 %	20 %	17 %
Öppna ärenden vid årets slut	902	1032	845	383	312	268	1285	1344	1 113
Flickor	31 %	29 %	29 %	42 %	42 %	41 %	35 %	32 %	31 %
Pojkar	61 %	61 %	56 %	56 %	56 %	56 %	59 %	60 %	56 %
Övriga*	8 %	10 %	15 %	2 %	1 %	3 %	6 %	8 %	12 %

* Ärenden som berör flera elever eller där kön inte är specificerat

²² Anmälningar av och beslut om lärare och förskollärare som agerat olämpligt eller oskickligt redovisas i ett separat avsnitt.²³ Utgående balans för BEO påverkas, utöver egna ärenden, även av antalet överlämnade ärenden från den övriga myndigheten.

Tabell 7b: Anmälningsärenden: Beslutade ärenden efter beslutstyp och kön 2018, 2017 och 2016.

	Totalt Skolinspektionen						Totalt		
	Skolinspektionen			BEO					
	2018	2017	2016	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Beslut	4236	3809	3 888	1071	1105	1 028	5307	4914	4 916
Därav beslut efter fullständig utredning	1433	1239	1 478	810	852	778	2243	2091	2 256
<i>Varav med brister</i>	977 (68 %)	811 (65 %)	956 (65 %)	572 (71 %)	581 (68 %)	484 (62 %)	1549 (69 %)	1392 (67 %)	1 440 (64 %)
Flickor	468	387	435	348	359	300	816	746	735
<i>Varav med brister</i>	307 (66 %)	247 (64 %)	285 (66 %)	253 (73 %)	255 (71 %)	182 (61 %)	560 (69 %)	502 (67 %)	467 (64 %)
Pojkar	880	760	886	453	484	450	1333	1244	1336
<i>Varav med brister</i>	628 (71 %)	525 (69 %)	622 (70 %)	313 (69 %)	319 (66 %)	287 (64 %)	941 (71 %)	844 (68 %)	909 (68 %)
Övriga*	85	92	157	9	9	28	94	101	185
<i>Varav med brister</i>	42 (49 %)	39 (42 %)	49 (31 %)	6 (67 %)	7 (78 %)	15 (54 %)	48 (51 %)	46 (46 %)	64 (35 %)
Därav beslut efter kortare utredning²⁴	2803	2570	2 410	170	143	142	2973	2713	2 552
Flickor	31 %	29 %	28 %	48 %	43 %	41 %	32 %	30 %	29 %
Pojkar	44 %	41 %	40 %	48 %	53 %	51 %	44 %	42 %	40 %
Övriga*	25 %	29 %	32 %	4 %	4 %	8 %	24 %	28 %	31 %
Därav skadeståndsprövningar²⁵	-	-	-	91	110	108	91	110	108
Flickor	-	-	-	22 %	26 %	29 %	22 %	26 %	29 %
Pojkar	-	-	-	76 %	71 %	67 %	76 %	71 %	67 %
Övriga*	-	-	-	2 %	3 %	5 %	2 %	3 %	5 %

* Ärenden som berör flera elever eller där kön inte är specificerat

Under 2018 har det totalt kommit in 7 869 ärenden som gäller anmälningar från elever, föräldrar och andra. I antalet ingår även ärenden som initierats av myndigheten, som uppföljningar och omprövningar. För ett antal ärenden om kränkande behandling fattas två beslut: ett gäller anmälan och det andra gäller prövning av förutsättningar för skadestånd. Vid slutet av året hade myndigheten 1 285 öppna ärenden.

²⁴ Inkluderar beslut eller annan hantering av ärenden som: avvisning, avskrivning, anmälan överlämnad till huvudmannen för utredning och eventuella åtgärder, anmälan/uppgifter överlämnad till rätt myndighet, uppgifter överlämnad till regelbunden tillsyn.

²⁵ Beslut gällande förutsättningarna för att begära skadestånd i ärenden som tidigare avgjorts av andra enheter inom Skolinspektionen och som resulterade i brister.

Fler anmälningar än 2017

Under 2018 ökade antalet nya anmälningar om brister till Skolinspektionen. Totalt ökade antalet anmälningar med två procent jämfört med 2017 års nivå. Av de 5 090 inkomna anmälningarna avsåg 19 procent enskilda huvudmän.

Fördelningen mellan anmälningsgrunderna är i stort sett densamma jämfört med året innan. Den vanligaste anmälningsgrunden var även 2018 kränkande behandling. Det totala antalet anmälningar om kränkande behandling var 1 910 stycken, varav BEO hanterade 1 023 stycken. Resterande 887 ärenden omfattade, utöver kränkande behandling, även andra anmälningsgrunder och hanterades därför av de regionala avdelningarna. Andra vanliga anmälningsgrunder var upplevda brister i särskilt stöd och elevens rätt till utbildning.

De största skillnaderna mellan könen bland de vanligaste anmälningsgrunderna är anmälningar om särskilt stöd, där 67 procent berör pojkar, 29 procent berör flickor och 4 procent berör övriga elever samt anmälningar om kränkande behandling av personal mot elev, där 60 procent berör pojkar, 34 procent berör flickor och 6 procent berör övriga²⁶ elever. Könsskillnaderna i inkomna anmälningar har varit en genomgående trend över tid.

Fler beslut har fattats än 2017

Det totala antalet fattade beslut i anmälningsärenden ökade under 2018 för Skolinspektionen. Ökningen var totalt 11 procent jämfört med 2017 (7 214 beslut), vilket innebär att Skolinspektionen totalt under 2018 fattade 8 038 beslut som rör anmälningsärenden, inklusive uppföljnings- och omprövningsärenden. Antal beslut rörande anmälningar ökade 8 procent jämfört med 2017. I 69 procent av de ärenden som gick till beslut efter prövning konstaterades brister, vilket var 2 procentenheter fler än 2017.

Antalet beslut efter fullständig utredning ökade under 2018. Under 2018 fattades 1 433 beslut (2 243 inklusive BEO) efter fullständig utredning jämfört med 1 239 beslut (2091 inklusive BEO) efter fullständig utredning 2017. Andelen ärenden där kritik lämnas ligger däremot på en stabil nivå. 30 procent för 2018 jämfört med 28 procent för 2017.

Skolinspektionen följer upp beslut där brister konstaterats och vissa ärenden som remitterats till huvudmännens klagomålshantering för att kontrollera att huvudmannen vidtagit relevanta åtgärder för den berörda eleven. Under 2018 genomfördes totalt 2 592 uppföljningar, vilket är en ökning med 21 procent jämfört med föregående år.

Skolinspektionen har år 2018 beslutat om omprövning i 139 ärenden, på begäran eller på eget initiativ (d.v.s. har gjort en ny prövning av ett ärende där det finns ett tidigare beslut). Det är en minskning med 8 procent jämfört med föregående år. Andelen beslut som kom att omprövas var dock låg. Det var endast i 1,7 procent av de ärenden där omprövning begärdes eller egeniterades, som en sådan rent faktiskt kom till un-

²⁶ Anmälningar som berör flera elever eller där kön inte är angivet.

der 2018, vilket är något mindre jämfört med 2017. En bidragande faktor till denna utveckling kan antas vara att en ny förvaltningslag (2017:900) trädde i kraft den 1 juli 2018. I och med denna lagändring togs begreppet omprövning bort ur lagen.

Allvarliga missförhållanden

Anmälningssärenden ska generellt hanteras snabbt och effektivt, men det kan ibland vara fråga om ärenden eller uppgifter som kommit in, där situationen är så allvarlig att Skolinspektionen snabbt behöver få en överblick av att huvudmannen har vidtagit nödvändiga åtgärder. Dessa ärenden kräver en särskild hantering enligt riktlinjer på myndigheten. Bland annat kontaktas huvudmannen eller rektorn skyndsamt för att säkerställa att åtgärder vidtagits omgående av dem som har ansvar för att rätta till eventuella brister.

Över tid är det relativt få ärenden som kräver särskild hantering. Under 2018 har inga ärenden behandlats enligt dessa riktlinjer. Föregående år behandlades 4 ärenden med särskild hantering och 2016 var det 15 ärenden som behandlades med särskild hantering.

Handläggningstiden för anmälningssärenden

Myndighetens mål är att 80 procent av ärendena ska beslutas inom fyra månader och att 100 procent av ärendena ska beslutas inom fem månader. I Tabell 8 nedan redovisas målnivån på fyra och fem månader samt handläggningstiden i genomsnitt.

Tabell 8: Handläggningstider för anmälningssärenden (exklusive uppföljningar och omprövningar) 2018, 2017 och 2016²⁷.

	Totalt Skolinspektionen						Totalt		
	Skolinspektionen			BEO					
	2018	2017	2016	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Andel av beslutade ärenden med handläggningstider på fyra månader eller kortare	78 %	80 %	79 %	94 %	95 %	96 %	81 %	83 %	82 %
Andel av beslutade ärenden med handläggningstider på fem månader eller kortare	82 %	85 %	83 %	97 %	99 %	99 %	85 %	88 %	86 %
Handläggningstid i genomsnitt (kalenderdagar)	74	65	72	92	84	75	77	69	72

För 81 procent av de ärenden som avslutades under helåret 2018 uppnådde myndigheten målet om handläggningstider på fyra månader eller kortare. Samtidigt hade 15 procent av de avslutade ärendena 2018 en längre handläggningstid än fem månader. Under 2018 har handläggningstiden, räknat i antal kalenderdagar, ökat jämfört med föregående år för både Skolinspektionen och BEO. Skillnaderna i genomsnittlig handläggningstid i kalenderdagar mellan Skolinspektionen och BEO förklaras med att BEO sakprövar sina ärenden i fler fall. Detta beror bland annat på att ärenden som rör

²⁷ Handläggningstiden för ärenden där BEO endast prövade förutsättningar för skadestånd, där Skolinspektionen tidigare fattat kritikbeslut, ingår inte i beräkningarna.

kränkande behandling i stort alltid utreds. Ärenden med flera frågor utreds av regionavdelningarna till exempel stöd och skolpliktsärenden. I vissa fall bedömer myndigheten att det är rimligt att ärenden där huvudmannen inte har haft möjlighet att bedöma ärendet först gör det. Därför remitteras ett antal ärenden till huvudmannen och de sakprövas därför inte i samma utsträckning, men följs alltid upp.

Anmälningar mot lärare och förskollärare för oskicklighet eller olämplighet

Skolverket meddelar legitimationer och Lärarnas ansvarsnämnd har till uppgift att pröva ärenden om varningar och återkallande av legitimationer. Skolinspektionen är den enda instansen som kan göra anmälningar till Lärarnas ansvarsnämnd och yrka att en legitimerad lärare ska meddelas en varning eller att legitimationen ska återkallas.

Tabell 9: Anmälningar och brottmålsdomar mot lärare och förskollärare, 2018, 2017 och 2016. Öppna, inkomna och beslutade ärenden²⁸.

	2018	2017	2016
Inkomna ärenden	396	402	347
Beslutade ärenden	419	393	311
Avskrivningar - Lärare ej legitimerad	140	122	94
Avskrivningar - Andra skäl	53	54	55
Avslutat utan anmälan till LAN	217	206	151
Anmälan till LAN	9	11	11
Antal öppna ärenden vid årets slut	61 ²⁹	85	81

Under 2018 kom totalt 396 anmälningar mot lärare och förskollärare in till Skolinspektionen. Antalet anmälningar är i nivå med föregående år.

Beslut har fattats i 419 ärenden. Av dessa ärenden har 140 avskrivits därför att utredningen visat att läraren eller förskolläraren saknar legitimation eller att ärendet gällde annan personal i verksamheten.

Av de 419 ärendena har 217 utretts och avslutats utan att någon anmälan har gjorts till LAN och i 9 ärenden har Skolinspektionen beslutat att göra en anmälan till LAN. Vid årets slut fanns det 61 öppna ärenden, vilket är färre än föregående år.

²⁸ Ett fåtal ärenden som har justerats i myndighetens LAN-register efter respektive årsslut, exempelvis makuleringar, påverkar utfallet i tabell 9 för tidigare år. Förändringarna är dock marginella och antalet ärenden korrigeras därför inte i tabellen.

²⁹ Ett ärende som har inkommit under 2017 har makulerats under 2018, därmed 61 öppna ärenden och inte 62 vid årets slut.

Utveckling av anmälningssärenden

Under 2018 har myndigheten sett över arbetssättet i processen för anmälningssärenden så att det ska vara väl anpassat till de uppdrag som myndigheten har. Antalet anmälningar fortsätter att öka och förväntningarna hos anmälarna stämmer inte alltid överens med Skolinspektionens hantering och beslut. Myndigheten har därför sett ett behov av att tydliggöra roller och förväntningar för att klargöra att myndigheten gör sakliga och objektiva utredningar av uppgifter som inkommit i anmälningar och inte företräder den som anmält. Myndigheten har också förtydligat att tillsyn genom anmälningssärenden inte enbart syftar till att bidra till att förbättra för den enskilde individen, utan ska bidra till att principiella frågor också kan utredas till nytta för alla barn och elever. Vidare har myndigheten under 2018 tydliggjort att anmälaren är en viktig uppgiftslämnare, men inte är part i ärendet. Processen för anmälningssärenden bytte den 1 januari 2019 namn till *Tillsyn utifrån individärenden*.

Processen har under året arbetat för att stärka kommunikationen med huvudmännen i syfte att öka förståelsen och acceptansen för de beslut som fattas i anmälningssärenden samt öka spridningen av besluten. I detta arbete har det även ingått att uppmärksamma huvudmännen på vikten av en välfungerande klagomålshantering för att klagomål ska kunna hanteras på lokal nivå och därigenom öka möjligheten att skyndsamt åtgärda eventuella brister. Informationsmaterial har tagits fram som stöd för de regionala avdelningarnas råd och vägledande arbete. Omkring 25 dialogmöten med huvudmän har hållits med överlag positiv respons från de berörda huvudmännen.

Ett ständigt återkommande uppdrag är att säkerställa en rättssäker och effektiv hantering av anmälningssärenden, liksom att dessa hanteras likvärdigt både i bedömning och i fråga om handläggningstid. Under året har processen haft ett särskilt fokus på likvärdigheten i ärenden som rör kränkande behandling. En granskning har gjorts av beslut där brister konstaterats avseende huvudmannens skyldighet att motverka kränkande behandling och ett likvärdighetsseminarium om kränkande behandling hölls i början av hösten för samtliga utredare och beslutsfattare som arbetar med anmälningssärenden inom inspektionsavdelningarna och BEO.

Ekonomisk redovisning

Verksamhetens kostnad och kostnad per prestation

Den totala kostnaden för verksamheten anmälningssärenden³⁰ var 96 216 tkr år 2018 (motsvarande kostnad var 86 760 tkr år 2017 och 77 584 tkr år 2016).

Kostnaden per beslutat ärende³¹ var 10 900 kr år 2018 (motsvarande kostnad var 10 900 kr år 2017 och 10 000 kr år 2016).

³⁰ Kostnader för Barn- och elevombudet och Skolväsendets överklagandenämnd redovisas inom verksamheten Anmälningssärenden.

³¹ Kostnader för Barn- och elevombudet och Skolväsendets överklagandenämnd exkluderas vid beräkning av prestationskostnaden.

Skolinspektionen har lagt ned mer resurser inom anmälningsärenden som avser handläggning av ärenden under 2018, vilket återspeglats i större antal beslut, men också genom en högre total kostnad. Kostnaden per ärende är densamma som föregående år.

Barn- och elevombudet

Återrapportering:

12§ [...] Myndigheten ska i årsredovisningen när det gäller Barn- och elevombudet redovisa

1. hur myndigheten arbetar för att handläggningstiderna för de ärenden som ombudet fattar beslut i ska hållas så korta som möjligt och för att i övrigt säkerställa en rättssäker och effektiv verksamhet,
2. ärendenas antal och innehåll,
3. vilken skol- eller verksamhetsform ärendena hänför sig till,
4. de beslut som ombudet har fattat,
5. resultatet av de domstolsprocesser som ombudet har drivit,
6. en redogörelse för ombudets verksamhet utöver ärendehantering, och
7. kostnader för ombudets verksamhet ska särredovisas och redovisningen ska vara uppdelad på kostnader för anmälningar, kostnader för informationsinsatser och indirekta kostnader. Förordning (2017:1301).

(Skolinspektionens instruktion)

Inkomna och beslutade ärenden

Under året inkom 1 023 anmälningar (1 035 anmälningar år 2017) om kränkande behandling till Barn- och elevombudet (BEO). Antalet anmälningar om kränkande behandling har ökat under ett antal tidigare år. Under 2018 var dock antalet inkomna anmälningar i nivå med år 2017 (minskning med 1 procent).

Av de inkommande anmälningarna under 2018 avsåg 85 procent en utsatt elev som gick i grundskolan (88 procent år 2017). Av det totala antalet anmälningarna uppgavs att eleven varit kränkt av andra elever i 72 procent av anmälningarna (71 procent år 2017) och att eleven kränkts av skolans personal i 37 procent av anmälningarna (37 procent även år 2017).

I 55 procent av anmälningarna uppgavs att en pojke utsatts för kränkande behandling och i 44 procent gällde anmälan en utsatt flicka. I resterande anmälningar uppgavs att flera elever utsatts för kränkande behandling alternativt saknades uppgift om kön.

Under 2018 fattade BEO sammanlagt 1 503 beslut (1 486 beslut år 2017). Av det totala antalet beslut avsåg 1 071 stycken anmälningar (1 105 anmälningar år 2017), 41

stycken omprövningar (48 omprövningar år 2017) och 391 stycken uppföljningar (333 uppföljningar år 2017).

Efter fullständig prövning fattades 810 beslut (852 beslut år 2017), vilket innebär att BEO sakprövade 83 procent av anmälningarna som det fattades beslut i under 2018 (86 procent år 2017). I 572 av besluten konstaterade BEO att det förelåg brister i huvudmannens arbete mot kränkande behandling. Andelen ärenden där BEO fann att det förelåg en brist ökade således något i förhållande till 2017 – 71 procent 2018 jämfört med 68 procent 2017.

Handläggningstider

Tabell 10: Barn- och elevombudets beslut och handläggningstider³² för anmälningsärenden (anmälningar, uppföljningar och omprövningar) 2018, 2017 och 2016.

	2018	2017	2016
Beslut totalt ³³	1503	1 486	1 347
Andel ärenden med en handläggningstid på fyra månader eller kortare	96 %	96 %	97 %
Andel ärenden med en handläggningstid på fem månader eller kortare	98 %	99 %	99 %
Genomsnittlig handläggningstid (dagar)	71	67	62

Den genomsnittliga handläggningstiden för samtliga ärendetyper under 2018 var 71 kalenderdagar. Genomsnittlig handläggningstid för anmälningar uppgick till 92 dagar, för omprövningar till 44 dagar och för uppföljningar till 22 dagar.

BEO har även för 2018 avgjort en hög andel ärenden inom 4 respektive 5 månader, 96 procent av de inkommande ärendena avgjordes inom 4 månader och 98 procent av de inkommande ärendena avgjordes inom 5 månader.

Den genomsnittliga handläggningstiden i dagar per ärende har ökat något under 2018, från 67 dagar år 2017 till 71 dagar år 2018. BEO har under året även uppmärksammat att vissa skolhuvudmän haft svårt att inkomma med efterfrågade underlag inom de tidsfrister som givits. Antalet begäran om anstånd samt ärenden med behov av ytterligare kompletteringar har således ökat under 2018. I syfte att komma till rätta med denna situation har kontakter tagits med företrädare för dessa skolhuvudmän under hösten 2018. Härtil kan konstateras att fler anmälare haft behov av tolk och att det därför blivit vanligare att handlingar skickats för översättning, vilket medfört ökad tidsåtgång.

Skadeståndsprocesser med mera

Utöver de inkomna anmälningarna handlade BEO även 91 ärenden under 2018 där förutsättningar för skadestånd prövades för beslut som tidigare avgjorts av de regionala avdelningarna (110 stycken år 2017).

³² Handläggningstiden för ärenden där BEO endast prövade förutsättningar för skadestånd, där Skolinspektionen tidigare fattat kritikbeslut, ingår inte i beräkningarna.

³³ Antal beslut inkluderar beslut gällande förutsättningarna för att begära skadestånd i ärenden som tidigare avgjorts av andra enheter inom Skolinspektionen och som resulterade i brister.

Under 2018 har sammanlagt 73 beslut om att framställa krav på skadestånd fattats (98 stycken år 2017). Av dessa beslut härrörde 49 beslut från utredningar genomförda av BEO. Övriga 24 beslut om krav på skadestånd härrörde från utredningar genomförda av de regionala avdelningarna, där ärendet således lämnats till BEO för prövning av förutsättningarna för skadestånd.

Av de 73 besluten om krav på skadestånd gällde 13 stycken kränkningar mellan elever och 60 stycken kränkningar av skolans personal (under 2017 avsåg 22 ärenden kränkningar mellan elever och 76 ärenden avsåg kränkningar av skolans personal).

Vid årsskiftet 2018/2019 har 44 huvudmän medgivit att betala det framställda kravet på skadestånd i sin helhet och i 11 fall har huvudmannen betalat eller medgivit att betala ett lägre belopp överenskommet efter förlikning. I 4 ärenden avvaktades vid årsskiftet huvudmannens inställning till det framställda kravet och i 13 ärenden har huvudmannen motsatt sig att betala det framställda kravet. Vid årsskiftet var ett ärende pågående där huvudmannen begärt ändring av BEO:s skadeståndsbeslut.

Under 2018 har BEO ingivit stämningsansökan till domstol i fyra fall (fyra stycken även år 2017) där huvudmannen motsatt sig kravet på skadestånd.

Sammanlagt pågår vid årsskiftet 2018/2019 sex domstolsprocesser.

Övrig verksamhet

BEO har under året bedrivit informationsverksamhet genom att medverka vid 44 konferenser, föreläsningar och utbildningar (44 stycken även år 2017). Av dessa har Barn- och elevombudet själv medverkat vid 22 tillfällen (23 stycken år 2017). Bland de informationsinsatser som genomförts kan nämnas möten med elevorganisationer, föreläsningar för skolledare i ett antal kommuner samt föreläsning och deltagande vid seminarier i Almedalen och på Barnrättsdagarna. BEO har även haft ett seminarium på MR-dagarna i november 2018 som handlade om skolpersonals fasthållningar av utåtagerade elever.

BEO har via telefon och e-post bedrivit rådgivning om den del av skollagen som handlar om kränkande behandling. Telefontiden har även under 2018 uppgått till 15 timmar i veckan. Inom ramen för denna verksamhet har BEO under 2018 således besvarat en stor mängd telefonsamtal och förfrågningar från skolpersonal, vårdnadshavare och elever.

Behovet av informationsinsatser från BEO:s sida är alltså stort. I syfte att öka elevers kunskaper om sina rättigheter och att öka kännedomen om BEO:s funktion har en kommunikationsstrategi tagits fram för BEO. Under året har två informationsfilmer spelats in varav den ena riktar sig till skolhuvudmän och den andra har målgruppen elever och vårdnadshavare.

Barn- och elevombudet har även under 2018 haft en blogg på portalen elevhälsan.se. Bloggen riktar sig i första hand till elevhälsans personal och handlar om elevers rättigheter i skolan när det gäller kränkande behandling och mobbning. Under 2018 har åtta inlägg publicerats (11 stycken inlägg 2017). Bloggen har även under 2018 varit välbesökt.

Ekonomisk redovisning

Verksamhetens kostnad och kostnad per prestation

Den totala kostnaden för Barn- och elevombudets verksamhet var 19 892 tkr år 2018 (motsvarande kostnad var 19 775 tkr år 2017 och 18 419 tkr år 2016). Se även tabell 11.

Kostnaden per beslutat ärende³⁴ var 13 200 kr år 2018 (motsvarande kostnad var 13 300 kr år 2017 och 13 700 kr år 2016).

Enligt regleringsbrevet för 2018 avseende Statens skolinspektion fick högst 23 miljoner användas från anslaget för kostnader för BEO:s verksamhet. Den totala kostnaden för BEO:s verksamhet uppgick till 19,9 miljoner kronor år 2018.

Kostnaden per beslutat ärende har minskat något under 2018 jämfört med tidigare år och uppgår nu till 13 200 kr. De minskade kostnaderna torde kunna förklaras med att BEO fattat fler beslut under 2018 jämfört med tidigare år och den fortsatta översynen av arbetssätt och rutiner.

Tabell 11: Kostnader avseende Barn- och elevombudet åren 2018, 2017 respektive 2016.

Verksamhetens intäkter och kostnader, Tkr	2018	2017	2016
Anmälningar	10 534	10 540	8 535
Informationsinsatser	1 390	1 280	1 456
Indirekta kostnader ³⁵	7 967	7 955	8 429
Summa	19 892	19 775	18 419

³⁴ Kostnader för ombud och informationsverksamhet har tidigare räknas bort vid beräkning av prestationskostnaderna, men ingår från och med 2018. För jämförbarheten skull har prestationskostnaderna för år 2016-2017 räknat om enligt detta.

³⁵ Avser BEO:s gemensamma kostnader samt andel av Skolinspektionens gemensamma kostnader.

1.2.3 Erfarenheter utifrån myndighetens tillsyn enligt 26 kap. skollagen

Återrapportering

Skolinspektionen ska särskilt redovisa:

- erfarenheter från myndighetens tillsyn, där det ska framgå hur möjligheterna till ingripanden enligt 26 kap. skollagen (2010:800) har använts.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Med tillsyn avses i skollagen en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen.

Verktyg och sanktioner

När Skolinspektionen genomför tillsyn av skolenheter och dess huvudmän, bedöms om verksamheten uppfyller författningarnas krav. Om brister upptäcks i verksamheten ska huvudmannen rätta till dessa. (En utförlig beskrivning om de vanligaste bristerna återfinns under rubriken *Vanligaste bristerna* i avsnitt 1.2.1 *Regelbunden tillsyn*.) Skolinspektionen har då att ta ställning till vilket av verktygen eller sanktionerna i 26 kap. skollagen som ska användas. Vid valet av verktyg beaktas bland annat hur omfattande och allvarliga bristerna är, om huvudmannen kan rätta till bristerna och i sådana fall vad som krävs för att få huvudmannen att göra detta. Vissa av Skolinspektionens beslut kan överklagas av huvudmannen hos förvaltningsdomstol. Detta gäller exempelvis beslut om återkallelse, tillfälligt verksamhetsförbud och föreläggande förenat med vite.

Föreläggande, anmärkning och avstående från ingripande

Av verktygen i 26 kap. skollagen använder Skolinspektionen oftast föreläggande mot huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter. Sett till alla arbetsområden med brist i den regelbundna tillsynen³⁶ av grund- och gymnasieskolor har föreläggande använts i 81 procent av fallen. I 17 procent av fallen har föreläggande förenat med vite använts och i 3 procent har anmärkning använts. Avstående från ingripande har inte använts i något av fallen. I de anmälningsärenden³⁷ som prövats i sak under året och där brister konstaterats, har Skolinspektionen i 77 procent av ärendena förelagt huvudmannen

³⁶ Exklusive uppföljningsbeslut.

³⁷ Se föregående fotnot.

att avhjälpa bristerna. I det första beslutet med föreläggande har inget föreläggande förenats med vite. I 2 procent har huvudmannen fått en anmärkning och i 21 procent har Skolinspektionen avstått från att ingripa.

Vitesföreläggande

Den 1 januari 2015 trädde en skyldighet i kraft för Skolinspektionen att i vissa fall förena ett föreläggande med vite. Denna skyldighet kompletterar den tidigare möjligheten att förena ett föreläggande med vite. I de fall åtgärder inte vidtas av en huvudman så att bristerna avhjälps, blir en ansökan till domstol om utdömmande av vite aktuellt.

Sedan 2010 års skollag började tillämpas den 1 juli 2011 har totalt 487 av Skolinspektionens förelägganden mot huvudmän att fullgöra sina skyldigheter förenats med vite (362 förelägganden med vite fram till årsslutet 2017). Av dessa har 125 fattats under år 2018 (121 fattades under 2017 och 101 fattades under år 2016).

De beslut inom ramen för den regelbundna tillsynen där Skolinspektionen förenat föreläggandet med vite har gällt skolor där det konstaterats en eller ett flertal allvarliga brister. Det har framför allt gällt arbetsområdena "Extra anpassningar och särskilt stöd" och "Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling".

Av föreläggandena som förenats med vite under år 2018 har 32 avsett anmälningar (22 under 2017 och 9 under 2016) framför allt beträffande enskilda elevers rätt till utbildning och särskilt stöd. Samtliga vitesförelägganden beslutades i uppföljningen av anmälningsärenden.

De beslutade vitesbeloppen har under år 2018 varit mellan 100 000 kr och 3 000 000 kr och har uppgått till totalt 79,0 miljoner kronor (71,1 mnkr år 2017). Det högsta vitesbeloppet har beslutats i samband med föreläggande vid vite mot Järfälla kommun.

Av förelägganden som förenats med vite år 2018 har fem överklagats under året. Hittills har 16 tillsyner med vitesförelägganden som beslutats under år 2018 kunnat avslutas på grund av att huvudmannen åtgärdat bristerna. För vissa beslut har dock redovisningstiden ännu inte gått ut eller så pågår uppföljning fortfarande.

Återkallande av godkännanden och tillfälliga verksamhetsförbud

Om en enskild huvudman inte har följt ett föreläggande om att avhjälpa brister och missförhållandet är allvarligt får Skolinspektionen återkalla godkännandet att bedriva skolverksamheten. I det fall det är sannolikt att ett beslut om återkallelse eller beslut om statliga åtgärder för rättelse kommer att fattas och det beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får Skolinspektionen förbjuda huvudmannen att tills vidare driva verksamheten vidare, så kallat tillfälligt verksamhetsförbud. Detta beslut får gälla i högst sex månader.

Skolinspektionen har inte fattat något beslut om tillfälligt verksamhetsförbud 2018. Däremot har Skolinspektionen återkallat godkännandet för sex fristående skolenheter, som drivs av sex olika huvudmän. En av skolenheterna fick beslut om tillfälligt verksamhetsförbud 2017. Skollagstiftningen är inte förändrad och Skolinspektionen har inte ändrat sina bedömningskriterier. Skolinspektionen ser därför skillnaderna mellan åren kopplat till vilka enskilda huvudmän som granskats under ett specifikt år.

Tabell 12: Antal återkallanden av godkännande år 2018, 2017 och 2016.

	2018	2017	2016
Beslut om återkallanden av godkännande ³⁸	6	0	5

Processer i förvaltningsdomstol

Skolinspektionen har under året fört ett flertal processer i förvaltningsdomstol.

Myndigheten har under år 2018 i 25 ärenden ansökt om utdömande av vite hos förvaltningsrätten efter att huvudmännen inte följt Skolinspektionens föreläggande som förenats med vite.

Skolinspektionen har även varit part i mål i förvaltningsdomstol efter att huvudmän överklagat Skolinspektionens beslut om föreläggande som förenats med vite.

Vid utgången av år 2018 hade Skolinspektionen 50 pågående processer i förvaltningsdomstol.

³⁸ Endast skolor återkallade efter brister i verksamheten år 2016–2018. Återkallanden på grund av att huvudmannen gått i konkurs eller där verksamheten upphört och huvudmannen begärt att Skolinspektionen ska återkalla godkännandet ingår ej.

1.3 Kvalitetsgranskning

1.3.1 Tematisk kvalitetsgranskning

Verksamheten 2018

Tematiska kvalitetsgranskningar utförs i syfte att granska utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och riktlinjer inom ett avgränsat område. Syftet är också att påvisa särskilda utvecklingsområden och förmedla framgångsrika erfarenheter från granskningarna för att bidra till utveckling inom skolväsendet. Bedömningarna av kvalitet utgår från författningarnas krav samt utifrån forskning, kunskap och beprövad erfarenhet inom det aktuella granskningsområdet.

Granskningarna kan gälla undervisningens innehåll och form i ett skolämne eller behandla ett särskilt tema såsom övergångar mellan olika årskurser eller styrning av olika skolformer. Varje granskning leder till en övergripande rapport, samt i de flesta granskningar till lokala verksamhetsbeslut.

Varje projekt genomförs på en regional avdelning och leds av en projektledare. Arbetet utgår från en gemensam processmodell för att uppnå en hög och likvärdig kvalitet. Förutom myndighetens utredare deltar även forskare och andra sakkunniga i referensgrupper.

För att granskningarnas resultat ska nå ut i skolvärlden genomförs bland annat webinarier och målgruppsanpassade föreläsningar i olika forum. Läs mer om detta under avsnitt *1.6 Hur Skolinspektionen kommunicerar sina resultat*.

I samband med vissa granskningar utarbetas också olika typer av verktyg, till exempel "kolla din skola – yrkesprogrammen" (se Skolinspektionens webbplats). Genom att tillhandahålla denna typ av verktyg och diskussionsfrågor vill Skolinspektionen bidra till skolutveckling.

Under 2018 har Skolinspektionen publicerat 14 kvalitetsgranskningsrapporter (2017 var antalet 13). Utöver publicerade och i denna årsredovisning sammanfattade tematiska kvalitetsgranskningar, pågick vid årsskiftet 2018/2019 ytterligare sju tematiska kvalitetsgranskningar som planeras att publiceras under 2019.

Kommuners styrning av gymnasieskolan

Skolinspektionen har granskat hur kommunala huvudmän (27 kommuner och tre kommunalförbund) styr gymnasieskolan för att utveckla utbildningen och skapa goda förutsättningar för elevernas lärande. Granskningen visar att kommunerna behöver stärka sin centrala styrning genom att i högre grad än idag rikta insatser till skolor eller elevgrupper med stora behov. Detta samtidigt som många kommuner saknar specifik information om vilka elevgrupper som behöver stöd för att nå examensmålen. Granskningen visade även att alla kommuner utom två erbjuder minst 17 av de 18 nationella programmen, ofta tack vare samverkan med andra kommuner.

Att motivera ungdomar tillbaka till utbildning. En uppföljande kvalitetsgranskning av kommuners aktivitetsansvar 2018

Skolinspektionen har på uppdrag av regeringen gjort en uppföljande granskning av kommunernas aktivitetsansvar. Den första granskningen gjordes 2015 och uppföljningen visar att flera av de kommuner som då hade betydande brister nu har höjt kvaliteten i arbetet med aktivitetsansvaret. Gällande de nya kommuner som granskats 2018 framträder stora variationer avseende kvalitet i arbetet. Flera granskade kommuner har inte arbetssätt som säkrar att unga i målgruppen snabbt identifieras, och utbudet av stödjande insatser för de unga är inte alltid tillräckligt brett och flexibelt. Skolinspektionen bedömer att den bristande styrningen av aktivitetsansvaret till stor del kan förklaras av att det har saknats en prioritering av arbetet hos flera av kommunerna.

Undervisning i svenska för invandrare

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i undervisningen i svenska för invandrare hos 12 huvudmän och 15 verksamheter. Granskningen visar att flera verksamheter behöver utveckla sin undervisning då den inte alltid är tillräckligt utmanande, att undervisningen är på för låg nivå eller att elever inte uppfattar innehållet som relevant. Konsekvenser av detta kan bli att elever tappat motivationen, att studiegången förlängs eller att elever väljer att hoppa av sin utbildning.

Vidare konstaterar Skolinspektionen att huvudmannen inte alltid begär in rapportering kring undervisningen från ansvarig rektor. Detta riskerar medföra att resurstilldelning endast hamnar på organisatorisk nivå medan riktade utvecklingsinsatser mot undervisningsfrågor får en mer undanskymd roll.

Idrott och hälsa i årskurs 7–9

I detta regeringsuppdrag har Skolinspektionen genom en enkätundersökning riktad till 100 skolor samt 22 verksamhetsbesök granskat undervisningen i ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurser 7–9. Granskningen visar bland annat att många skolor har en stark betoning på aktiviteter inom kunskapsområdet rörelse, till exempel bollspel, medan kunskapsområdena friluftsliv och utevistelse samt hälsa och livsstil överlag får ett för litet utrymme i undervisningen. För att skapa bättre balans mellan olika kunskapsområden konstaterar Skolinspektionen att skolorna behöver utveckla undervisningens planering och genomförande, så att det blir möjligt för eleverna att utveckla de förmågor som är kopplade till området.

Undervisning om källkritiskt förhållningssätt i svenska och samhällskunskap årskurs 7–9

Skolinspektionen har vid 30 skolor granskat kvaliteten i undervisningen om källkritiskt förhållningssätt till digitala och andra källor, i ämnena samhällskunskap och svenska i årskurs 7–9. Granskningen visar att undervisningen i samhällskunskap i högre grad behöver utformas så att eleverna möter en medveten och modern undervisning som omfattar digitala medier och internet, medan undervisningen om källkritiskt förhållningssätt i större utsträckning behöver bli relevant i förhållande till de digitala arenor eleverna vistas på. Därtill behöver undervisningen i både svenska och samhällskunskap omfatta kritisk granskning av bild och rörlig bild.

Rättvis och likvärdig betygssättning i grundskolan? Granskning av rektorers och huvudmäns arbete

Skolinspektionen har granskat huruvida 20 grundskolor och deras huvudmän ger lärare goda förutsättningar för arbetet med betygssättning, så att kunskapskrav och bestämmelser för betygssättning tolkas och tillämpas på ett likvärdigt och rättvisande sätt. Om inte, konstaterar Skolinspektionen, kan det få långtgående konsekvenser för den enskilda elevens möjlighet att nå sina mål genom fortsatta studier och yrkesliv. Granskningen visar att det i större omfattning behövs organiserade former av samverkan mellan huvudmännen och rektorerna och att dessa måste analysera avvikelser i skolornas betygssättning. Därtill behöver lärares behov av kompetensutveckling kartläggas samt stöd till obehöriga lärare kvalitetssäkras.

Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen

Skolinspektionen har granskat och bedömt förutsättningar för delaktighet i undervisningen i årskurs 5 på 23 skolor under höstterminen 2017. Granskningen utgår från delaktighetsmodellens sex aspekter: tillhörighet, tillgänglighet, samhandling, erkännande, engagemang och autonomi. Granskningen visar att flertalet lärare arbetar aktivt med att främja tillgängligheten i undervisningen, vilket är av stor betydelse för att ge goda förutsättningar för delaktighet. Samtidigt behöver många lärare organisera undervisningen utifrån fler aspekter av delaktighet, samt arbeta utifrån en klar definition av vad delaktighet innebär.

Garanterad undervisningstid i gymnasieskolan

Skolinspektionen har granskat hur 25 gymnasieskolor och huvudmän³⁹ säkerställer att eleverna får sin garanterade undervisningstid, och det visade sig att i mer än hälften av skolorna finns risk att eleverna inte får det. Många skolor planerar utan marginaler, vad som är undervisningstid tolkas olika, den undervisningstid som genomförts följs inte upp eller så är uppföljningen svag. Sveriges gymnasieelever behandlas inte lika när det gäller att få sin garanterade undervisningstid. Detta är allvarligt då undervisningstiden är en förutsättning för både måluppfyllelse och likvärdighet i gymnasieskolan. Det gäller både för elever som har svårt att nå målen och för de elever som vill nå längre i sin utveckling.

Undervisning i fritidshemmet inom områdena språk och kommunikation samt natur och samhälle

Skolinspektionen har granskat hur 24 fritidshem säkerställer att eleverna får undervisning inom två av de områden som ingår i dess uppdrag, språk och kommunikation samt natur och samhälle. Granskningen visar att undervisningen i fritidshemmen ofta inte prioriteras i rektors styrning och ledning av sin verksamhet och att samverkan med skolans övriga personal sker i relativt låg grad. Elevgruppernas storlek och materiella förutsättningar är andra faktorer som också påverkar undervisningen. De möjligheter att stimulera elevernas utveckling och lärande, som finns inom ramen för fritidshemmets undervisning, tas på många håll inte tillvara i tillräcklig grad.

³⁹ En skolenhet lyftes ut ur granskningen och övergick till tillsyn. Totalt 24 skolenhetet fick beslut i granskningen.

Sex- och samlevnadsundervisning

I detta regeringsuppdrag har Skolinspektionen granskat sex- och samlevnadsundervisningen genom en enkätstudie av 450 skolor, och besök på 28 av dem. Resultatet visar sammantaget att det ofta saknas mål för arbetet, att undervisningen är inte regelbunden och eleverna många gånger inte görs delaktiga. Undervisningen utvärderas sällan, och kopplas inte till skolans övergripande värdegrundsarbete. Många lärare uttrycker dessutom att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad. Målet med undervisningen är att stärka elevernas självkänsla och handlingskompetens och möjliggöra medvetna val som rör hälsa, relationer och sexualitet, vilket gör att elevernas medverkan i undervisningen viktig.

Övergångar. Skolors arbete vid elevers övergång till årskurs 7

Skolinspektionen har granskat övergång från årskurs 6 till årskurs 7 på 17 mottagande skolor. Endast två av dem har en strategi för ett kunskapsutbyte med syfte att skapa en tydlig röd tråd i utbildningens innehåll. Det finns stora olikheter i vilken information som överlämnas till den mottagande skolan. Vidare finns det lärare som inte tar del av information som faktiskt finns, till exempel elevernas kunskapsresultat. Skolorna arbetar i högre grad aktivt och strukturerat med information gällande elever med stödbehov. Elever som klarat kunskapskraven och som vill nå längre uppmärksammas inte alltid i tillräcklig omfattning. Sommaren 2018 reviderades lagstiftningen kring detta område.

Skolbiblioteket som pedagogisk resurs

Skolinspektionen har granskat hur 20 grundskolor använder skolbiblioteket, utifrån att det ska utgöra en pedagogisk resurs i skolans arbete. De flesta av skolorna använder inte skolbiblioteken på detta sätt. De är därmed ofta inte en integrerad del av den pedagogiska verksamheten i skolan. Vidare stärker de inte i tillräcklig utsträckning elevernas medie- och informationskunnighet, och används inte heller för att utveckla elevernas källkritiska förmåga. Fokus ligger ofta på bibliotekets lokaler och fysiska tillgänglighet. Ett annat område som behöver stärkas är att rektor skapar strukturer för samverkan mellan bibliotekarier och lärare. Forskning visar att skolbiblioteken kan bidra till elevernas lärande. Då blir det extra viktigt att de används som den pedagogiska resurs de är tänkta att vara.

Förskolors värdegrundsarbete

Skolinspektionen har granskat hur 15 förskolor arbetar med att stödja och stimulera barnen att utveckla förståelse för samhällets gemensamma demokratiska värderingar och omfatta dem. Hälften av dessa förskolor har ett gott arbetssätt kring värdegrundsarbetet. I de fall utveckling behöver ske har det främst handlat om att förskolecheferna behöver skapa förutsättningar för värdegrundsarbetet, och också att koppla arbetet till förskolans läroplan. Värdegrundsarbetet är inte sällanoreflekterat och i avsaknad av systematik. Det behövs en gemensam begreppsförståelse och en gemensam grundsyn hos personalen så att värdegrundsarbetet utgår från styrdokumentet, vilket i sin tur förutsätter att arbetet ingår som en naturlig del i förskolans uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten.

Utmanande undervisning för högpresterande elever

Skolinspektionen har granskat hur undervisningen för högpresterande gymnasieelever utmanar och stimulerar deras lärande. Granskningen har genomförts på 23 gymnasieskolor med naturvetenskapligt program. Matematikundervisningen har särskilt granskats. Urvalet av skolor har innefattat skolor med höga antagningspoäng från grundskolan, skolor med spetsutbildning i matematik och slumpvis utvalda skolor.

Resultatet är att det saknas anpassade utmaningar för dessa elever på flera av skolorna. Eleverna får göra samma typ av uppgifter flera gånger istället för att gå vidare. Dessa elever uppvisar också en högre grad av stress än övriga elever och de kan uppleva att instruktioner är otydliga samt att de inte alltid vet vad som förväntas av dem för att nå ett visst betyg. Skolinspektionen har identifierat fyra områden som är särskilt viktiga för att högpresterande elever ska få en utbildning präglad av stimulans och utmaningar, och dessa är *utmaningar i undervisningen, samverkan mellan lärare, motivationshöjande åtgärder och elevhälsans arbete*.

Oanmälda granskningar

I oanmälda granskningar gör myndigheten en samlad insats där en avgränsad del av verksamheten granskas på många skolenheter samtidigt.

Under hösten 2018 har Skolinspektionen genomfört en oanmäld granskning av hanteringen av nationella prov på 66 skolenheter, varav 51 beslut fattats under året. Restande beslut fattas under 2019, då också rapporten från granskningen kommer att publiceras.

Tabell 13: Antal skolor/verksamheter som besökts i slutförda kvalitetsgranskningar under 2018, 2017 respektive 2016.

Verksamhetsform	Huvudman	2018		2017		2016	
		Tema-granskningar	Ämnes-granskningar	Tema-granskningar	Ämnes-granskningar	Tema-granskningar	Ämnes-granskningar
Antal projekt totalt		12	2	13		14	2
Förskoleklass	Kommunal						
	Fristående						
Grundskola	Kommunal	93	19	115		73	31
	Fristående	26	3	26		18	3
Gymnasieskola	Kommunal	99		70		24	21
	Fristående	16		7		7	12
Särskola	Kommunal	10					
	Fristående	1					
Förskola	Kommunal	11		124		238	
	Fristående	4		32		42	
Särskilda utbildningsformer	Kommunal			20			
	Fristående						
Vuxenutbildning			15				
Fritidshem	Kommunal	19					
	Fristående	5					
Totalt antal skolenheter/verksamheter		284	37	394		402	67

Utveckling av processen tematisk kvalitetsgranskning

Under året har Skolinspektionen fortsatt att utveckla kvalitet och tillgänglighet såväl i lokala beslut som i rapporter. Myndigheten har också utvecklat ett bättre stöd för de projektledare som ska arbeta med tematisk kvalitetsgranskning. Utveckling har också skett av den risk- och omvärldsanalys som ligger till grund för vilka ämnen som väljs ut, så att dessa ska vara relevanta och aktuella. Skolinspektionen har också etablerat en extern referensgrupp för att få synpunkter på rapporternas kvalitet under året. Arbetet med kommunikation och spridning av rapporter har fortsatt.

Ekonomisk redovisning

Verksamhetens kostnad och kostnad per prestation⁴⁰

Den totala kostnaden för verksamheten tematisk kvalitetsgranskning var 86 918 tkr år 2018 (kostnad var 96 462 tkr år 2017 och 95 660 tkr år 2016).

Kostnaden i genomsnitt för de 14 avslutade tematiska kvalitetsgranskningarna 2018 var 4 553 tkr per granskning (motsvarande kostnad var 2017 var 5 531 tkr per granskning och 4 372 tkr år 2016)⁴¹.

Kostnad per skola/verksamhet för vilka granskningsbeslut fattats⁴² var 207 tkr år 2018 (motsvarande kostnad var 172 tkr år 2017 och 177 tkr år 2016).

Antalet avslutade kvalitetsgranskningar var 16 år 2016 och 13 år 2017. År 2018 är antalet avslutade kvalitetsgranskningar 14. Kostnaden för verksamheten tematisk kvalitetsgranskning är lägre än under de föregående två åren. (Totalt sett har dock myndigheten kostnader för kvalitetsgranskning ökat under 2018 till 136 514 tkr, om man räknar in även regelbunden kvalitetsgranskning.) Kostnadsminskningen för tematisk kvalitetsgranskning beror främst på att regeringsuppdraget om förskolan avslutats. Kostnaden per granskning är lägre än år 2017 och marginellt högre än år 2016. Vidare är kostnaden per skola/verksamhet för vilka granskningsbeslut fattats högre än både år 2016 och 2017. Antal berörda skolor/verksamheter är i genomsnitt 23 per kvalitetsgranskning 2018 jämfört med 30 stycken år 2017. Det betyder att kostnaderna fördelades på färre skolor/verksamheter under 2018, vilket ger en högre kostnad per skola även om total kostnad och kostnad per granskning minskat.

1.3.2 Regelbunden kvalitetsgranskning

Verksamheten 2018

Ett av myndighetens uppdrag är att genomföra kvalitetsgranskningar. Tidigare har det enbart skett i form av projekt utifrån särskilda teman. Kvalitetsgranskningar genomförs från och med hösten 2018 även inom ramen för myndighetens regelbundna verksamhet. Utgångspunkten för detta beslut är att myndigheten via inspektion ska ha en hög närvaro på svenska skolor, men att typen av inspektion ska vara behovsanpassad. De skolor som inte uppvisar stora risksignaler, och därmed troligen inte bedriver verksamhet som bryter mot lagens krav, kan ha behov av att utveckla kvaliteten i sin verksamhet. Genom att utifrån bestämda bedömningsgrunder bedöma kvaliteten på dessa skolors arbete, kan myndigheten hitta och sprida goda exempel på arbete samt bidra

⁴⁰ Vid beräkning av kostnad per prestation har aktuella gransknings totala kostnader, oavsett vilket år de fallit ut, summerats och lagts till grund för uträkningen.

⁴¹ Oanmälda granskningar ingår ej i dessa beräkningar på grund av annan karaktär på granskningen.

⁴² Kostnad per skola/verksamhet för vilka granskningsbeslut fattats är ett oviktat medel av genomsnittskostnaden per granskning.

till att identifiera utvecklingsbehov för att öka kvaliteten på de skolor som får en sådan granskning.

Skolinspektionens modell för regelbunden kvalitetsgranskning

Modellen för regelbunden kvalitetsgranskning utvecklas för en skolform och nivå i taget. I och med hösten 2018 påbörjades regelbunden kvalitetsgranskning på grundskolor, från och med våren 2019 kommer det även att genomföras på gymnasieskolor samt i några fall på huvudmannanivå. Inom en tvåårsperiod görs en första bedömning och riskanalys av samtliga skolhuvudmän.

Det är cirka 400 grund- och gymnasieskolor som blir utvalda till regelbunden kvalitetsgranskning per läsår. Bedömningarna görs utifrån fasta bedömningsgrunder där ett antal bedömningsområden alltid ingår. Innan besöket genomförs en analys av skolans resultat och inkomna handlingar. Besöken är upplagda på samma sätt oavsett resultaten med ett stort fokus på att observera lektioner, intervjua elever, lärare, elevhälsa och rektor.

Under 2018 har det sammanlagt hunnits med 653 lektionsobservationer vid 87 grundskolenheter.

Tabell 14: Regelbunden kvalitetsgranskning: Beslut på huvudmannanivå- och skolenhetsnivå

Huvudman	Antal beslut på huvudmannanivå	Antal beslut på skolenhetsnivå
	2018	2018
Offentlig	-	83
Enskild	-	4
Totalt	-	87

Kvalitetsnivåer per bedömningsområde

Tabell 15a: Regelbunden kvalitetsgranskning i grundskolan på skolenhetsnivå, andel med kvalitet i hög utsträckning/i flera delar/i låg utsträckning

Bedömningsområde	Hög utsträckning	I flera delar	Låg utsträckning
Rektors ledarskap	11 %	69 %	20 %
Undervisning	25 %	74 %	1 %
Trygghet och studiero	51 %	41 %	8 %
Bedömning och betygssättning	29 %	47 %	24 %

En skolenhet får antingen bedömningen kvalitet i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning på vart och ett av de fyra bedömningsområdena. Om Skolinspektionen i sin bedömning landar i någon av de två sistnämnda nivåerna får skolan i beslutet även ett tillhörande utvecklingsområde som syftar till att höja kvaliteten inom området.

Regelbunden kvalitetsgranskning innehåller än så länge få beslut, vilket innebär att resultaten som presenteras för 2018 bör tolkas med försiktighet. Av de 87 granskade

skolenheterna är det enbart en skolenhet som bedömts ha högsta kvalitet inom samtliga fyra bedömningsområden.

Närmare 60 % av skolorna har i genomsnitt kvalitet i flera delar inom de områden som granskas, se tabell 15a. Detta är ett relativt väntat resultat. Det innebär att skolorna får utvecklingsområden som ska redovisas tillbaka till Skolinspektionen. Bedömningen i detta steg innebär att skolorna har bra strukturer inom vissa områden, men ett utvecklat arbete i andra avseenden. De preliminära resultaten indikerar att granskade skolor fått en mer nyanserad återkoppling från Skolinspektionen, vilket också var ett syfte med den nya granskningsformen.

Tabell 15b: Regelbunden kvalitetsgranskning i grundskolan på skolenhetsnivå, andel med utvecklingsområde/inget utvecklingsområde.

	Utvecklingsområde	Inget utvecklingsområde
Rektors ledarskap ⁴³	89 %	11 %
Undervisning ⁴⁴	75 %	25 %
Trygghet och studiero ⁴⁵	49 %	51 %
Bedömning och betygssättning ⁴⁶	71 %	29 %

De vanligaste utvecklingsområdena

Det är, utifrån det hitintills låga antalet granskade skolenheter, svårt att uttala sig generellt om vilka som är de vanligaste utvecklingsområdena bland skolenheterna som uppfyller kriterierna för att bli utvalda till granskning. De allra flesta skolenheter har minst två utvecklingsområden.

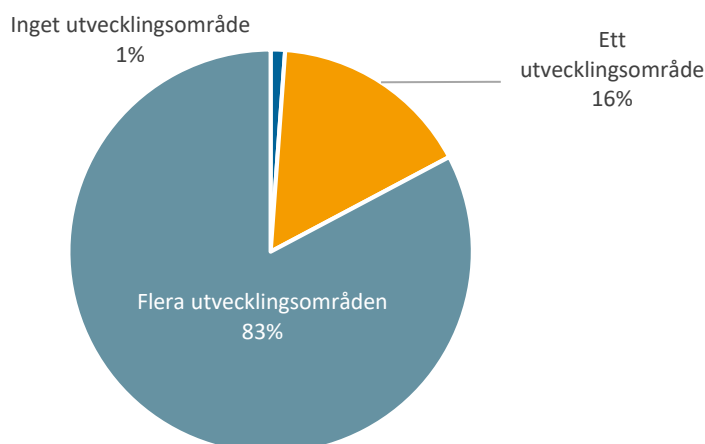
⁴³ Rektorn leder lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevers lika rätt till en god utbildning, oavsett könstillhörighet.

⁴⁴ Kategorin *Undervisning* är en sammanställning av andelen skolor som har ett utvecklingsområde inom någon av de tre underkategorierna; 1. Undervisning, aktivt lärarstöd, 2. Stimulerande undervisning, 3. Undervisning, delaktighet.

⁴⁵ Utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

⁴⁶ Rektorn ger lärarna förutsättningar att sätta likvärdiga och rättvisa omdömen och betyg.

Diagram 3: Andel skolenheter med inget, ett eller flera utvecklingsområden

I de fall skolenheter inte uppfyller kvalitetskriterierna gällande området *Trygghet och studiero* handlar det oftast om att det behövs ytterligare arbete för att skapa studiero och en lugn miljö.

Inom området *Rektors ledarskap*, och att *rektorn leder lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevers lika rätt till en god utbildning, oavsett könstillhörighet* har många skolor fått ett utvecklingsområde. Här handlar det om att utveckla uppföljning, analys och att vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse. Flera skolor har deltagit i nationella satsningar som exempelvis läs- och matematiklyft, men det har inte inneburit att nya arbetssätt implementerats fullt ut i skolan.

Inom bedömningsområdet *Rektors ledarskap* finns det också behov av att utveckla ett strategiskt jämställdhetsarbete, då det under längre tid funnits skillnader i resultat mellan flickor och pojkar som inte uppmärksammas utifrån förklaringen att skolans resultat speglar de resultat som gäller för Sverige.

Inom bedömningsområdet *Undervisning* behöver skolenheterna oftast förbättra kvaliteten gällande att *eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån varje enskild individs behov och förutsättningar*, och då ofta utifrån aspekter som att skolan anpassar innehåll och arbetssätt. Många skolor arbetar just nu med att införa tydliga lektionsstrukturer. Detta är dock inte något som automatiskt leder till en mer stimulerande undervisning. En utmaning för skolenheterna är att stimulera elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling.

Inom *Bedömning och betygssättning* granskas om *rektorn ger lärarna förutsättningar att sätta likvärdiga och rättvisa omdömen och betyg*. Där behöver flera skolor genomföra ett utvecklingsarbete. Det handlar om att lärare på flera olika sätt behöver få förutsättningar för att kunna kvalitetssäkra sina omdömen och betyg. Sambedömning förekommer främst i samband med nationella prov, sällan i ämnen eller årskurser där nationella prov inte sker.

Utveckling av processen regelbunden kvalitetsgranskning

Under hösten 2018 pågick arbetet med att prova ut modellen för regelbunden kvalitetsgranskning på huvudmannanivå. Samtidigt omhändertogs resultaten från utvärderingen av piloterna som genomförts inom grundskolan och gymnasieskolan under år 2017.

Arbetet har handlat om att ta fram en fungerande process för arbetet, det stödmaterial som behövs för att det ska kunna genomföras samt att implementera arbetsätt och genomföra kompetensutveckling.

Ekonomisk redovisning

Verksamhetens kostnad och kostnad per prestation⁴⁷

Den totala kostnaden för verksamheten regelbunden kvalitetsgranskning var 49 596 tkr år 2018.

Kostnad per skola/verksamhet för vilka granskningsbeslut fattats var 570 tkr år 2018.

Kostnad per skola/verksamhet är betydligt högre än vad som senare kan förväntas. Detta eftersom myndigheten befinner sig i en uppstartsfas vad gäller den regelbundna kvalitetsgranskningen. I denna kostnad ingår till exempel utvecklingskostnader. Kostnaden beror också på att samtliga besök som genomförts under hösten inte resulterat i ett beslut innan årsskiftet och räknas därmed inte in. Kommande år kompenseras detta av att det i beräkningen finns med beslut som avser besök genomförda föregående år. Men då modellen är ny finns inte någon sådan kompensation detta år. Att verksamheten är ny gör också att styckkostnaden inledningsvis är högre än vad som senare är att förvänta.

Total kostnad för tematisk och regelbunden kvalitetsgranskning

Totalt sett har myndighetens kostnader för kvalitetsgranskning ökat kraftigt år 2018 till 136 514 tkr om man räknar in samman både tematisk (86 918 tkr) och den nya grenen regelbunden kvalitetsgranskning (49 596 tkr). Detta jämfört med 96 462 tkr år 2017 för den tematiska tillsynen. De ökade kostnaderna och förskjutningar mellan grenarna är helt enligt myndighetens nya inspektionsmodell.

⁴⁷ Kostnader för verksamheten och prestationerna har beräknats om för åren 2015–2016 för att få jämförbarhet med år 2017. Detta beroende på att kostnader för processutveckling från år 2017 flyttats från myndighetens gemensamma kostnader till kostnader för respektive process.

Kostnad för verksamheten för år 2015 har beräknats om så att oanmälda granskningar tillhör processen kvalitetsgranskning istället för regelbunden tillsyn så att kostnaderna blir jämförbara med år 2016 och 2017.

Vid beräkning av kostnad per prestation har aktuella gransknings totala kostnader, oavsett vilket år de fallit ut, summerats och lagts till grund för uträkningen.

1.4 Övriga särskilda redovisningskrav i regleringsbrev – tillsyn och kvalitetsgranskning

1.4.1 Vägledning inför utbildning och yrkesval

Återrapportering

Skolinspektionen ska särskilt redovisa

- erfarenheter av tillgången till personal med kompetens att tillgodose behovet av vägledning inför utbildning och yrkesval hos flickor och pojkar samt unga kvinnor och män i grundskolan och grundskolasärskolan samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Även under 2018 finns det huvudmän och skolenheter som haft brister i att säkerställa tillgången till personal med kompetens att tillgodose behovet av vägledning inför utbildning och yrkesval. Skolinspektionens erfarenheter pekar på att studie- och yrkesvägledningen i större utsträckning skulle behöva bli en kontinuerlig och integrerad del i elevernas undervisning. Tendensen kvarstår från tidigare år, nämligen att studie- och yrkesvägledningen begränsas till enskilda satsningar inför gymnasievalet och att det i årskurs 1–6 flera gånger saknas ett strategiskt arbete. Från och med halvårsskiftet har Skolinspektionens bedömningspunkt avseende studie- och yrkesvägledning förtydligats med att fokusera på att elever får pröva och utveckla sina intressen oberoende av könstillhörighet. På detta sätt avser myndigheten att ytterligare kunna fånga det strategiska studie- och yrkesvägledande arbetet och på så vis framhäva vikten av det.

Det är fortfarande så att studie- och yrkesvägledningen har stort fokus på de val som elever ska genomföra och i större utsträckning även behöver innefatta ett aktivt arbete för att vidga barns och elevers uppfattning om vad som är möjliga arbeten. Då detta är ett arbete som behöver grundläggas tidigt i åldrarna, och våra erfarenheter är att lärare sällan har stöd av någon studie- och yrkesvägledare, finns utvecklingsområden.

1.4.2 Behöriga lärare och förskollärare

Återrapportering

Skolinspektionen ska särskilt redovisa

- hur huvudmännen arbetar för att säkerställa att behöriga lärare och förskollärare används för undervisningen och hur huvudmän, rektorer och förskolechefer säkerställer att personal får nödvändig kompetensutveckling.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

En av de största utmaningarna i svensk skola just nu handlar om rekrytering. Huvudmän använder sig fortsatt i stor utsträckning av de undantagsbestämmelser om lärares behörighet som finns i skollagen.

Skolinspektionen har via granskningar och tillsyn kunnat se att många obehöriga lärare på en skola ökar riskerna att eleverna inte får en sammanhållen undervisning. Granskning har visat att skolor ofta saknar system för att ta emot och stödja obehöriga lärare. Detta kan resultera i bristande kvalitet i undervisning och betygssättning. Eleverna får inte heller kontinuitet i sina relationer till lärare. Det har även negativa konsekvenser för elevernas undervisning, bland annat förlorad undervisningstid.

Skolinspektionen har även en möjlighet att ange åtgärder som omfattar förändringar i lärarresurserna på en skola. Detta kan göras om det vid en analys av lärarresurserna konstateras att det finns en koppling mellan de konstaterade bristerna och lärarresurserna. En sådan analys ska göras om det vid tillsynen av verksamheten vid en skolenhet konstateras återkommande brister som påtagligt påverkar förutsättningarna för elever att nå målen för utbildningen. Det har vid fyra tillfällen under året resulterat i förelägganden. Att denna möjlighet inte använts oftare beror på svårigheter att i utredning koppla brister i utbildningen till lärarresurser.

1.4.3 Tillsyn och kvalitetsgranskning inom yrkesutbildningsområdet

Återrapportering

Skolinspektionen ska särskilt redovisa

- erfarenheter från tillsyn och kvalitetsgranskning inom yrkesutbildningsområdet.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Skolinspektionen har under senare år genomfört en rad tematiska kvalitetsgranskningar som på olika sätt berört utbildning inom gymnasieskolans yrkesprogram. Mellan 2011 och 2017 genomfördes åtta sådana granskningar med fokus på olika teman. Skolinspektionen uppmärksammade bland annat att det fanns utvecklingsbehov i undervisningen både vad gäller elever i behov av stöd och vad gäller utmaningar för elever som vill nå längre. Ett aktivt lärarstöd är en viktig kvalitetsfaktor, men Skolinspektionens granskning visade att alla elever inte får det och att det särskilt ofta saknas vid individuellt arbete. Skolor som lyckades väl med aktivt lärarstöd på de granskade yrkesprogrammen hade lärare som inspirerade till diskussion, varierade undervisningen, anknöt till kunskapskraven och säkerställde studiero. Gemensamt för framgångsrika exempel på aktivt lärarstöd var också att lärarna hade en tydlig målsättning om vad de vill att eleverna ska ha med sig från lektionen. Några av de tematiska kvalitetsgranskningarna uppmärksammade att skolornas samverkan med arbetslivet behöver utvecklas när det gäller bland annat det arbetsplatsförlagda lärandet. Även helheten och sammanhanget i utbildningen på granskade yrkesprogram behöver utvecklas, bland annat vad gäller relationen mellan undervisning i yrkesämnen och gymnasiegemensamma ämnen.

Utbildningen på yrkesprogram i gymnasieskolan och i yrkeskurser inom komvux ingår, i likhet med andra gymnasieprogram och andra kurser i komvux, i många delar av den tillsyn och den kvalitetsgranskning som Skolinspektionen bedrivit under året. Inom tillsynen av gymnasieskolan har få brister konstaterats kopplat till arbetsplatsförlagt lärande under 2018. I de fall det finns brister handlar det om handledarens kunskaper och erfarenheter för uppdraget, omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet och om arbetsplatsens lämplighet. Vad gäller tillsynen av vuxenutbildningen kan inte resultaten särskiljas för de elever som går yrkeskurser från de som går studieförberedande kurser. Då det är långt fler yrkeskurser som genomförs är det dock rimligt att peka på att de brister i flexibilitet som finns inom vuxenutbildningen får konsekvenser för yrkesutbildningarna.

Under 2019 kommer Skolinspektionen publicera en tematisk kvalitetsgranskning om yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på entreprenad och en tematisk kvalitetsgranskning av två yrkesämnen i gymnasieskolan.

1.4.4 Myndighetens bidrag till förskolors och skolors förbättringsarbete

Återrapportering

Skolinspektionen ska särskilt redovisa

- insatser för att utvärdera hur myndighetens arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning bidrar till förskolornas och skolornas förbättringsarbete samt resultaten av dessa insatser.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Modell för hur myndighetens arbete bidrar till skolornas förbättringsarbete

Skolinspektionen arbetar utifrån en inspektionsmodell som syftar till att bidra till förbättringsarbete i skolan. Modellen, som är beskriven nedan, är invävd i arbetssätten som myndigheten använder för att genomlysna huvudmäns och skolenheters utvecklingsbehov.

En strategi som myndigheten använder är att situationsanpassa inspektionen. När det finns betydande risksignaler kring vissa skolor, används främst regelbunden tillsyn eller riktad tillsyn. Att tydligt kräva rättelse av skolor som inte når lagstiftningens krav och att återföra beslut är en viktig del i att bidra till skolors eget förbättringsarbete. Skolinspektionen arbetar därutöver i allt högre grad med kvalitetsgranskning. Denna granskningsform kan ge skolor än mer nyanserad återkoppling och information. Detta ger en viktig grund för förskolors och skolors eget lärande. En mer situationsanpassad inspektion är en prioriterad fråga inom Skolinspektionen. Arbetet med att uppnå detta har startat under 2018 och fortsätter kommande år.

Enligt forskning och internationella inspektionserfarenheter kan inspektion bidra till lärande såväl innan som efter ett besökstillfälle. Skolinspektionen arbetar därför strategiskt med att informera, ge stöd och återkoppla från start till beslut. Exempelvis finns mycket material innan en granskning att tillgå för skolorna som förberedelse. Skolinspektionen arbetar också alltmer med att förbättra återföringen.

Att skapa förbättringsarbete på skolorna handlar också om att bidra med kunskap från inspektion även till skolor som inte granskats. Detta görs främst utifrån övergripande rapporter från våra tematiska kvalitetsgranskningar, webinarier och evenemang som Skolinspektionens dag. Se avsnitt *1.6 Hur Skolinspektionen kommunicerar sina resultat*.

Uppföljningsenkäter

Skolinspektionen följer kontinuerligt upp hur skolorna upplever Skolinspektionens regelbundna tillsyn, tematiska kvalitetsgranskningar samt tillstånds- och anmälningssprocess. Under 2019 kommer även den regelbundna kvalitetsgranskningen att följas upp med en liknande enkät.

Regelbunden tillsyn

Bland de tillfrågade rektorerna anser 74 procent (78 % år 2017) att tillsynen i hög grad kommer att bidra till förbättringsarbetet. Samtidigt anser 50 procent (57 % år 2017) att tillsynen i hög grad bidragit till att utveckla den pedagogiska verksamheten till det bättre. Frågan ersattes i oktober 2018 med en fråga om i vilken grad rektorerna upplever att tillsynen kommer att bidra till en förbättrad utbildning för eleverna, vilket cirka 50 procent av de tillfrågade rektorerna anser.⁴⁸

Skolinspektionens tillsynsbeslut uppfattas som tydliga av 95 procent (95 % år 2017) av rektorerna som besvarat enkäten. Av rektorer vars skolenheter fick kritik i tillsynen upplever 98 procent (99 % år 2017) att det i hög grad är tydligt vilket eller vilka områden som kritiken riktades mot. Av rektorer som fick kritik upplever 91 procent (88 % år 2017) att det också är tydligt varför ett område fick kritik. Sammanlagt 87 procent av beslutade och avslutade tillsynsärenden med brist har åtgärdats vid första uppföljningstillfället under tillsynsperioden 2015–2017 (inklusive beslut tagna i den gamla tillsynscykeln under år 2018). Tydligheten i besluten antas ge en ökad effekt på uppföljningarna utifrån antagandet att ju tydligare bristerna i besluten är beskrivna desto tydligare blir det för huvudmannen vad som ska åtgärdas.

Anmälningssärenden

I uppföljningen frågas bland annat om rektorns upplevda effekter av anmälningssprocessen, uppdelat på om beslutet innebar att skolenheten/huvudmannen förelades att vidta åtgärder eller inte. I de ärenden där skolenheten förelades att vidta åtgärder anser 22 procent (21 % år 2017) av de tillfrågade rektorerna att utredningen och beslutet kommer att bidra till att förbättra skolsituationen för den elev som anmälan avsåg. Samtidigt anser 26 procent (27 % år 2017) att utredningen och beslutet i hög grad kommer att förbättra skolsituationen för andra elever på skolan i liknande situation.

En översyn kommer att göras av nuvarande uppföljning i form av postanmälningssenkäter i syfte att få en bättre svarsfrekvens samt ökad kunskap om våra målgruppers upplevelse av Skolinspektionens/Barn- och elevombudets handläggning och beslut.

Tematiska kvalitetsgranskningar

Under 2018 har 14 olika tematiska kvalitetsgranskningar följts upp. I uppföljningen frågas bland annat efter om Skolinspektionen granskat för verksamheterna relevanta områden, vilka effekter kvalitetsgranskningen förväntas få samt om granskningen har bidragit till att utveckla de granskade områdena till det bättre.

⁴⁸ Eftersom frågan är ny under hösten 2018 har endast 14 rektorer svarat på frågan.

I genomsnitt ansåg 87 procent av alla som svarade på enkäten att de områden som granskades var viktiga för verksamheten. Sammanlagt 69 procent (84 % år 2017, 87 % år 2016) ansåg att kvalitetsgranskningen i hög grad kommer att bidra till förbättringsarbetet för verksamheten. Andelen som angav i hög grad varierade mellan de olika kvalitetsgranskningarna från 47 procent som lägst till 86 procent som högst

I genomsnitt 62 procent (75 % år 2017, 78 % år 2016) ansåg att kvalitetsgranskningen i hög grad har bidragit till att utveckla de granskade områdena till det bättre. Andelen som svarade i hög grad varierade från 40 procent som lägst till 79 procent som högst. (År 2017 varierade andelen som svarat i hög grad mellan 46 och 100 procent.)

Regelbundna kvalitetsgranskningar

Regelbunden kvalitetsgranskning infördes hösten 2018. Rektorer, vars skolenheter fått beslut efter regelbunden kvalitetsgranskning, kommer att motta en enkät liknande de övriga uppföljningsenkäterna. Resultaten från uppföljningen av regelbunden kvalitetsgranskning kommer att redovisas i årsredovisningen 2019.

Genomslag för Skolinspektionens publikationer

Läs om antal nedladdningar, med mera i avsnitt *1.6 Hur Skolinspektionen kommunicerar sina resultat*.

Utvärdering av Skolinspektionens externa konferenser

Läs om Skolinspektionens konferens Skolinspektionens dag som hölls på tre orter vid tre olika tillfällen och hur den uppfattades av deltagarna i avsnitt *1.6 Hur Skolinspektionen kommunicerar sina resultat*.

Övrigt

Skolinspektionen har under 2018 haft ett omfattande utvecklingsarbete med vår nya inspektionsmodell. Inom detta arbete har vi ordnat fokusgrupper och konferenser och mött huvudmän, rektorer och lärare. Vi har utifrån dessa möten erfarenheter som visar att Skolinspektionens material och återföring har stor betydelse i granskade skolor.

Under året har Skolinspektionen givit ut skriften "Skolinspektionen 10 år". Här sammanfattas olika indikationer på hur Skolinspektionen bidrar till ett förbättringsarbete. Skriften tar bland annat upp att Skolinspektionen fokuserar på faktorer som är avgörande för skolans resultat, att myndighetens tillsyn bidrar till förändringsarbete och förbättringar i skolan och att nästan alla rättar till det myndigheten pekat på samt att iakttagelserna tas emot väl.

En tidigare utvärdering, genomförd 2017, av myndighetens webinarier som genomförs i samband med att kvalitetsgranskningsrapporterna publiceras, visade att runt 95 procent av respondenterna anser att Skolinspektionens webinarier har varit till nytta för dem. Som exempel uppges att webinarierna ger möjligheten att fördjupa sig i kvalitetsgranskningarna. Webinarierna upplevs också som ett bra sätt att sprida information om en kvalitetsgranskning till arbetsgrupper eller motsvarande. Även möjligheten att ställa frågor till projektledaren för den aktuella kvalitetsgranskningen lyfts fram som positivt av respondenterna.

1.5 Tillståndsprövning

Åtterrapporering

Skolinspektionen ska särskilt redovisa:

- En analys av utvecklingen av antalet ansökningar om godkännande som huvudman för en fristående skola, handläggningstider när det gäller ansökningar om så kallad betygsrätt, myndighetens beslut i nämnda ärenden om godkännande och betygsrätt samt resultat av eventuella överklaganden av besluten.
- Insatser för en hög effektivitet, rättssäkerhet och kvalitet i prövningen av ansökningar om godkännande som enskild huvudman.
- Insatser för att förbättra tillgängligheten till och sökbarheten i den information om fristående skolor som Skolinspektionen har tillgång till.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Verksamheten 2018

Tabell 16: Antal ansökningar respektive beslutade ärenden 2018, 2017 och 2016, efter typ av ärende.

Ansökningar	2018	2017	2016
Ansökningar om fristående skola per ansökningsomgång	324	241	296
Beslut	2018	2017	2016
Beslut om fristående skola (oavsett ansökningsomgång)	324	239	296
Omprövning av beslut om fristående skola	56	81	38
Beslut om betygsrätt för vuxenutbildning	62	40	72
Beslut om undervisning på engelska	7	13	7
Beslut om utbildning utan att tillämpa timplanen	27	7	3
Beslut om färdighetsprov	0	10	10
Beslut om särskilda skäl för prövning utanför ordinarie ansökningstid	25	18	12
Beslut om internationella skolor	4	2	5

Sammanlagt har 505 ärenden beslutats eller avslutats under 2018. Av dessa beslut avser 64 procent ansökningar om start av fristående skola eller utökat godkännande inom innevarande eller föregående ansökningsomgång.

Kategorin *Omrövning av beslut om fristående skola* omfattar samtliga ärenden där en sökande överklagat Skolinspektionens beslut eller begärt att få Skolinspektionens beslut ändrat. I underlaget ingår därför även överklaganden som avslagits av domstol.

Vad gäller den kraftiga ökningen av antalet beslut om utbildning utan att tillämpa timplanen under 2018 jämfört med tidigare år, avser 19 av de 27 ärendena en och samma kommun. Genom en omorganisation inom kommunen hade nya skolenheter startats vilka inte hade tillstånd att bedriva utbildningen på detta sätt. Även utan dessa ärenden har det dock skett en ökning av antalet beslut om att bedriva utbildning utan att tillämpa timplanen jämfört med 2017 och 2016.

2018 års ansökningsomgång

Tabell 17: Antal ansökningar om nyetablering eller utökning av fristående skola, ansökningsomgång 2018, 2017 och 2016.

	Ansökan om nyetablering av fristående skola			Ansökan om utökning vid en befintlig fristående skola		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
Grundskola, förskoleklass	50	55	110	17	10	19
Grundsärskola	1	4	15	1	1	0
Gymnasieskola	83	56	45	169	113	99
Gymnasiesärskola	1	1	5	2	2	3
Totalt	135	115	175	189	126	121

Under 2018 inkom 324 ansökningar om nyetablering av fristående skola och utökning vid en befintlig fristående skola, vilket är en ökning med 83 ansökningar jämfört med år 2017. Det är även en ökning jämfört med år 2016, då antalet ansökningar var 28 färre. Av de inkomna ansökningarna år 2018 rörde 135 nyetablering och 189 utökning av befintlig skola med nya programinriktningar och årskurser.

Antalet ansökningar om att starta förskoleklass, grundskola och grundsärskola har fortsatt att minska. Antalet ansökningar om att starta ny grundskola var 50 stycken. Liksom år 2017 kom det endast in en ansökan om att starta gymnasiesärskola. Däremot har antalet ansökningar om att starta gymnasieskola ökat med 27 från år 2017 och med 38 ansökningar jämfört med år 2016 till totalt 83 ansökningar under 2018.

Antalet ansökningar om utökning vid befintlig skola har totalt sett ökat från föregående år. Framför allt har antalet ansökningar om utökning av gymnasieskola ökat med 56 ansökningar, medan utökning av förskoleklass och grundskola har ökat med 7 ansökningar. Antalet ansökningar om utökning av grundsärskola och gymnasiesärskola är på samma nivå som föregående år. Ökningen av ansökningar om utökning av gymnasieskola kan delvis förklaras av att en del är omsökningar av befintliga inriktningar där tillståndet gått ut.

Andelen godkända ansökningar gällande grundskolor var 26 procent. Det är ungefär samma nivå som år 2017 då andelen var 22 procent, men väsentligt lägre än år 2016 då andelen var 43 procent. Andelen godkännanden av ansökningar gällande gymnasieskola var 46 procent. Detta är en ökning jämfört både med 2017 då motsvarande andel var 41 procent och år 2016 då andelen var 38 procent.

Det lämnades in fler ansökningar om att starta fristående skola från befintliga huvudmän än från nya huvudmän och det var också betydligt vanligare att befintliga huvudmän fick sina ansökningar godkända. Fyra av tio ansökningar om att starta fristående gymnasieskola, som kom från en befintlig huvudman, godkändes. Samtidigt var det endast drygt var nionde ansökan från en ny huvudman som godkändes. För grundskolor var det också vanligare att ansökningar från befintliga huvudmän godkändes, men skillnaderna var väldigt små.

Även förra året fick befintliga huvudmän sina ansökningar om att starta fristående skola godkända i större utsträckning än nya huvudmän, men skillnaderna var inte lika stora som i år. Andelen godkända ansökningar från befintliga huvudmän var nästan exakt lika stor i år som förra året, cirka 33 procent. I år godkändes dock bara 13 procent av ansökningarna från nya huvudmän, jämfört med 25 procent förra året.

Totalt har 18 olika huvudmän fått tillstånd att starta fristående skola. Av dessa har 13 fått tillstånd att starta en skolenhet medan 5 har fått tillstånd att starta två eller flera nya skolenheter. En huvudman har fått tillstånd att starta sju skolenheter, vilket motsvarar 21 procent av det totala antalet godkända ansökningar. Sammanlagt 31 av de 34 ansökningar som har godkänts har ett aktiebolag som huvudman. Ingen ansökan från de sju ideella föreningar som inkom godkändes i tillståndsprövningen.

Av sammanlagt 322 ansökningar (som Skolinspektionen fattat beslut om när statistiken togs fram) har 157 fått avslag på hela sin ansökan. Detta motsvarar 49 procent av alla beslutade ansökningar. Motsvarande siffra för 2017 var 58 procent.

Den enskilt vanligaste orsaken till att Skolinspektionen avslår en ansökan är elevprognos och ekonomi. Det betyder att sökanden inte visat att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas varaktigt och stabilt. Den näst vanligaste avslagsgrunden är ekonomi och därefter följer brister i tillsyn/anmälningssärenden vid sökandens befintliga skolenheter. Ett beslut kan ha flera avslagsgrunder. I år är det genomsnittliga antalet avslagsgrunder drygt två per avslagen ansökan. Förra året var antalet nästan tre.

Samtliga beslut om fristående skola inom en ansökningsomgång ska om möjligt vara fattade den 1 oktober samma kalenderår. Under 2018 var 316 beslut (98 procent av 324 ansökningar) fattade före detta datum. Majoriteten av besluten som inte beslutades före den 1 oktober 2018 avsåg ansökningar där sökanden begärt förlängd svarstid på Skolinspektionens begärda kompletteringar. Övriga ärenden avsåg huvudsakligen huvudmän där det pågick regelbunden tillsyn. Skolinspektionen avvaktade beslut i fråga om tillsynen innan beslut om tillstånd fattades.

Måluppfyllelsen, 98 procent klara beslut innan den 1 oktober, är samma som föregående år och något högre än år 2016, då 96 procent av besluten fattades före den 1 oktober.

Överklaganden av beslut om fristående skola

Skolinspektionens beslut om godkännande av huvudman kan överklagas i domstol. Antal domar under 2018 redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 18: Domar under 2018 i överklagade beslut om fristående skola. Ansökningsomgång 2018, 2017, 2016. (Inom parentes anges antalet där Skolinspektionen tillstyrkt bifall till överklagandet.)

	Samtliga inkomna domar under 2018	därav från ansökningsomgång		
		2018	2017	2016
Delvis bifall	3 (3)		3 (3)	
Avslag	43	5	37	1
Avskrivning	6	6		
Återförvisning för ny handläggning	9 (8)	4 (4)	5 (4)	
Totalt antal domar	61	15	45	1

Flertalet överklaganden från ansökningsomgången 2018 har ännu inte beslutats i domstol. Det sammanlagda antalet domar i överklagade ärenden var 61 stycken under år 2018. Dessa domar avser ärenden från de tre senaste ansökningsomgångarna. I 9 av 61 mål har Skolinspektionens beslut ändrats för att återvisas till myndigheten för handläggning. I åtta av dessa ärenden har myndigheten tillstyrkt att ärendet bör återförvisas till myndigheten för ny handläggning, då förutsättningarna för det ursprungliga beslutet inte längre kvarstod. Under 2018 har sex mål avskrivits av Förvaltningsrätten, något som inte varit lika vanligt tidigare. Detta är en följd av den nya förvaltningslagen som trädde i kraft under 2018. Vid årsskiftet har 16 procent av ärendena överklagats avseende 2018 års ansökningsomgång. Andelen överklagade ärenden kan jämföras med 24 procent 2017 och 26 procent år 2016.

Ansökningar om betygsrätt

Tabell 19: Betygsrätt, genomsnittlig handläggningstid i kalenderdagar, 2018, 2017 och 2016.

	2018	2017	2016
Genomsnittliga handläggningstiden för ansökningar om betygsrätt ⁴⁹	79	72	65
Antalet ansökningar ⁵⁰	62	40	72

Under år 2018 har beslut fattats i 62 ärenden om betygsrätt för vuxenutbildning. Det är en ökning jämfört med år 2017, men ett lägre antal än år 2016.

Av dessa 62 ärenden har 42 godkänts helt eller delvis och 18 har avslagits. Sex ärenden är överklaganden av tidigare beslut. Ett ärende har avskrivits från fortsatt handläggning och ett har avvisats. Sju beslut har under året överklagats till domstol, varav en överklagan har avslagits och tre har avskrivits. Tre överklaganden har ännu inte avgjorts.

⁴⁹ Från och med 2018 exkluderas överklaganden av beslut om betygsrätt från beräkningen av handläggningstiden. Siffrorna är därför inte helt jämförbara med tidigare år.

⁵⁰ Avser beslutade ärenden.

Den genomsnittliga handläggningstiden för ansökningar om betygsrätt har ökat sedan år 2017 och därmed fortsatt att öka sedan 2016. Skolinspektionen analyserar ökningen jämfört med föregående år, då den inte föranletts av någon förändring av handlägningsprocessen. Skolinspektionen kommer att fortsätta arbetet med att hålla nere handläggningstiden i varje enskilt ärende.

Insatser för en hög effektivitet, rättssäkerhet och kvalitet i prövningen av ansökningar om godkännande som enskild huvudman

Skolinspektionen genomför årligen enkätundersökningar för att följa upp hur de sökande upplevt kontakten med och informationen från Skolinspektionen i samband med tillståndsprövning av fristående skola. Uppföljningsenkäten som genomfördes 2018 visar att de som svarat på enkäten upplever sig ha blivit bemötta på ett respektfullt och professionellt sätt under handläggningen (89 procent respektive 81 procent).

Uppföljningsenkäten som genomfördes 2018 visar att en ökad andel (73 procent) av de som ansöker om godkännande upplever att det var tydligt formulerat vilka kompletteringar som Skolinspektionen begär in jämfört med 2017 (62 procent). Andelen är dock fortfarande lägre än under 2016 (81 procent). En majoritet (81 procent) upplever att beslutet var tydligt i sin helhet. I de fall ansökan avslagits framgick att en stor andel ansåg att orsakerna till beslutet var tydligt. En något lägre andel jämfört med förra året anser dock att orsakerna till att Skolinspektionen avslagit ansökan var otydligt i beslutet (43 procent år 2018 och 46 procent år 2017). Skolinspektionen kommer att fortsätta arbeta med att förtydliga orsakerna till beslut och vidareutveckla tydligheten i övrig kommunikation.

För att förtydliga vad som efterfrågas i en ansökan och därmed stärka både effektiviteten och rättssäkerheten, arbetar Skolinspektionen ständigt med att uppdatera och förtydliga myndighetens ansökningshandlingar, instruktioner till ansökan och informationen på webbplatsen. Skolinspektionen arbetar också ständigt med att vidareutveckla det interna bedömningsstödet för handläggarna för att ytterligare öka rättssäkerheten och likvärdigheten i bedömningar.

Ekonomiska förutsättningar

En del av prövningen av en ansökan om godkännande som huvudman för fristående skola utgörs av en prövning av de ekonomiska förutsättningarna. En samlad bedömning görs av sökandens och den planerade skolans ekonomiska förutsättningar. Brister i sökandens ekonomi är fortsatt en vanlig orsak till avslag vid ansökan om godkännande för att starta fristående skola. Även vid tillsyn av nystartade verksamheter har det framkommit exempel på huvudmän som haft svårigheter med ekonomin. För att undvika att huvudmän med ekonomiska brister startar nya skolor har Skolinspektionen därför fortsatt att arbeta för att utveckla underlaget för de ekonomiska bedömningar som görs i samband med tillståndsprövning. Som ett led i detta lämnar från och med i år Skolinspektionens enhet för ekonomisk granskning ekonomiska rapporter utifrån ansökan som stöd i utredningen.

Myndighetens enhet för ekonomisk granskning ger även utbildningar till medarbetare som hanterar ansökningar om godkännande som huvudman och ger löpande stöd i dessa frågor. Såväl utbildning som uppföljning av arbetet har genomförts under 2018 för att öka kompetensen och utveckla arbetssätt och metoder.

Under slutet av året har utvecklingsarbetet fortsatt för att anpassa arbetet till den nya lagstiftningen rörande ekonomiska förutsättningar som börjar gälla 2019. Läs även om Skolinspektionens ekonomiska granskning under avsnitt 1.2.1 *Regelbunden, riktad och tematisk tillsyn, med mera*.

Skolinspektionen genomför som ett led i att kvalitetssäkra tillståndsprovningen sedan tre år tillbaka ett årligt uppföljande projekt "Godkänns rätt skola?". Projektet syftar till att följa upp och analysera hur väl de huvudmän som får godkännande att starta nya skolor lever upp till författningarnas krav vid etableringskontrollen och förstagångstillsynen. Vidare analyseras om det som framkommer vid tillsynen motsvarar vad som framkom vid tillståndsprovning. I år har framkommit att färre än hälften av skolorna som startade hösten 2017 uppvisar minst en brist vid tillsyn, vilket är ett något bättre resultat än föregående år. Vidare framgår att en högre andel av de skolor som godkänts för att starta också kommer till start.

Nya bestämmelser

Under 2018 har myndigheten förberett för att tillämpa de nya bestämmelserna rörande ägar- och ledningsprovning samt de förtydligade kraven på ekonomiska förutsättningar vid ansökan om godkännande som enskild huvudman, som träder i kraft den 1 januari 2019, både vad gäller tillståndsverksamheten likväl som för tillsynsverksamheten. Förberedelserna har samordnats genom ett projekt där representanter från myndighetens processer samt stödfunktioner har deltagit. Implementeringar har dock hanterats inom respektive process.

Ansökningshandlingar har anpassats och processen har förberetts för att kunna pröva ansökningarna utifrån ett nytt regelverk. Skolinspektionen har även tagit fram och publicerat stödmaterial kring de förändringar av ansökningshandlingar och process som genomförts för att ge de som ansöker större förutsättningar att lämna in fullständiga ansökningar. För att stärka rättssäkerheten har även interna bedömningsstöd anpassats och praxis från liknande provning vid andra myndigheter har sammanställts. Vidare har interna utbildningsinsatser genomförts för att öka kompetensen hos medarbetarna avseende det nya regelverket.

Arbetet med att tillämpa de nya bestämmelserna har även omfattat framtagande av förslag till avgiftsnivåer samt förberedelser för hantering av inbetalningar av avgifter i samband med ansökan om godkännande som huvudman för fristående skola.

Skolinspektionen har i arbetet haft kontakter med andra myndigheter med erfarenhet av ägar- och ledningsprovning och provning av lämplighet såsom Finansinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Insatser för att förbättra tillgängligheten till och sökbarheten i den information om fristående skolor som Skolinspektionen har tillgång till

Skolinspektionen har påbörjat arbetet med att utveckla ett system för att öka tillgängligheten till och sökbarheten i informationen om samtliga huvudmän och skolenheter (både de kommunala som fristående). Systemet omfattar information om själva verk-

samheten, men även information om vilka eventuella tillstånd huvudmän och skolenheter innehar. Målsättningen är att få ett system som säkerställer snabb och enkel tillgång till relevant information vid handläggningen.

Ekonomisk redovisning

Verksamhetens kostnad och kostnad per prestation:

Den totala kostnaden för verksamheten tillståndsprövning var 11 395 tkr år 2018 (motsvarande kostnad var 10 558 tkr år 2017 och 8 707 tkr år 2016).

Kostnaden per beslutat ärende var 22 600 kr år 2018 (motsvarande kostnad var 25 800 kr år 2017, och 19 700 kr år 2016).

Den totala kostnaden för verksamheten ökade under året, till följd av fler ansökningar.

Kostnaden per beslutat ärende har däremot minskat under året jämfört med 2017. Att kostnaden per beslutat ärende har minskat kan delvis förklaras av att effekterna av tidigare utvecklingsarbete. Ytterligare en förklaring är att den huvudsakliga ökningen av ansökningar om fristående skola avser omsökningar av befintliga avvikelser inom gymnasieskolan där tillståndet gått ut. Dessa ärenden har normalt sett något kortare handläggningstid än övriga ansökningar om fristående skola, då Skolverket prövar utbildningens innehåll.

1.6 Hur Skolinspektionen kommunicerar sina resultat

Återrapportering

Myndigheten ska sammanfatta och publicera resultaten av sitt arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning. Myndigheten ska lämna en redovisning av resultaten till de granskade verksamheterna.

(4 § i Skolinspektionens instruktion)

Att kommunicera beslut och rapporter till berörda skolor och huvudmän är centralt för myndighetens kommunikation. Kommunikationen före, under och efter inspektion är en av de viktigaste metoderna för att sprida kunskap om och skapa förtroende för Skolinspektionens roll och våra granskningsresultat.

Inom regelbunden tillsyn samt regelbunden och tematisk kvalitetsgranskning får varje granskad skola och huvudman, utöver ett skriftligt beslut, även muntlig återkoppling som är utformad för att rymma råd och vägledning utifrån vad Skolinspektionen sett under sin inspektion.

Inom den tematiska kvalitetsgranskningen görs även en sammanfattning av gjorda iakttagelser, resultat och bedömningar i en övergripande tematisk kvalitetsgranskningsrapport. Denna kommuniceras till granskningsobjekten, men även till landets övriga skolor och huvudmän. Detta sker bland annat med hjälp av webinarier – seminarier via webben – med utgångspunkt i kvalitetsgranskningsrapporterna. Cirka 95 procent av respondenterna ansåg i en utvärdering gjord 2017 att Skolinspektionens webinarier har varit till nytta för dem.

På Skolinspektionens webbplats finns möjlighet att prenumerera på inbjudan till dessa webinarier. Antalet prenumeranter är knappt 4 400 (drygt 4 000 år 2017 och knappt 3 500 år 2016). Under året har myndigheten anordnat 9 webinarier (10 år 2017 och 12 år 2016). Under 2018 har inspelningar av genomförda webinarier som finns på myndighetens webbplats sammanlagt öppnats (klickats) drygt 23 000 gånger (knappt 17 000 år 2017 och knappt 24 000 år 2016).

Några tematiska kvalitetsgranskningar ligger också till grund för ett interaktivt verktyg för självskattning av och reflektion kring kvaliteten i olika delar av skolors och förskolors verksamhet. Verktygen kallas Kolla-verktyg och tillhandahålls via myndighetens webbplats. Där finns idag tolv Kolla-verktyg, varav två skapades 2018, fyra år 2017 och ett år 2016.

Myndighetens webbplats är en av de främsta kanalerna för att informera om Skolinspektionens uppdrag, arbete och resultat. Antalet nedladdade publikationer under 2018 var cirka 132 000. På myndighetens webbplats finns möjlighet att prenumerera på Skolinspektionens samtliga publikationer. Denna tjänst har utnyttjats av drygt 3 400 prenumeranter (knappt 3 100 år 2017 och knappt 2 600 år 2016).

Skolinspektionens nyhetsbrev går till prenumeranter cirka en gång i månaden, med uppehåll under sommaren. Antalet prenumeranter är knappt 7 300 (knappt 7 100 år 2017 och cirka 6 600 år 2016).

Skolinspektionen använder sig även av sociala medier för att kommunicera sina resultat. Myndigheten finns på Facebook och har där 8 839 "följare" (7 679 år 2017 och 5 491 år 2016). Myndigheten använder sig också av Twitter, där myndigheten har cirka 16 800 "följare" (16 300 år 2017 och 15 200 år 2016). Skolinspektionen använder sig även av LinkedIn, och har där cirka 5 900 följare (cirka 2 600 år 2017).

Medierna är en annan viktig kanal för att nå ut med information. Under 2018 omnämndes Skolinspektionen i 6 488 webbpublicerade artiklar (6 328 år 2017 och 8 837 år 2016). 57 pressmeddelanden skickades ut under året (139 år 2017 och 233 år 2016). En anledning till att antalet pressmeddelanden är lägre 2018 jämfört med tidigare år är att myndigheten upphörde med att skicka pressmeddelanden om att vi startar en granskning.

Skolinspektionen har sedan 2009 årligen arrangerat Skolinspektionens dag, med undantag för 2015 då en gemensam konferens istället hölls med Skolverket. Under hösten arrangerade Skolinspektionen konferensen Skolinspektionens dag på tre orter i Sverige – Stockholm, Göteborg och Malmö. Drygt 2 100 externa deltagarplatser tillhandahölls (drygt 2 000 år 2017 och närmare 2 200 år 2016). Föreläsningarna som upplevdes som mest intressanta var *Utmanande undervisning för högpresterande elever*, *Elevs olikheter: att organisera och leda för att ge elever möjlighet att utveckla hela sin förmåga* och *Utmaningar i skolans inre organisation*.

Utvärderingen av Skolinspektionens dag visar att 81 procent av respondenterna anser att konferensen i hög grad har gett dem inspiration och/eller ökad kunskap om hur skolan arbetar med att stimulera högpresterande elever. 74 procent anser att de har i hög grad har fått inspiration och/eller ökad kunskap om hur skolan arbetar med stöd och stimulans för att utveckla alla elever. 72 procent anser att de har i hög grad har fått inspiration och/eller ökad kunskap om utmaningar och framgångar i skolans styrning. Sammanfattningsvis visar utvärderingen av Skolinspektionens dag att det finns ett intresse för skolans arbete med stöd till alla elever och stimulans även för högpresterande elever samt för frågor om styrning.

Skolinspektionen deltog i Almedalen, där Skolinspektionen höll två föredrag om högpresterande elever samt om garanterad undervisningstid och Barn- och elevombudet ett om att förebygga kränkningar. Därutöver medverkade Skolinspektionen och Barn- och elevombudet vid andras seminarier och evenemang.

Vidare deltog myndigheten vid Bokmässan med ett seminarium och en föreläsning om skolbibliotek som pedagogisk resurs.

För att uppmärksamma att Skolinspektionen funnits i tio år tog myndigheten fram en skrift, "Skolinspektionen 10 år". Syftet var att berätta om Skolinspektionens uppdrag, vår närvaro i svensk skola sedan 2008, hur mycket vi inspekterat och vad vi åstadkommit. Skriften besvarar också några vanliga påstående och ibland missuppfattningar om myndigheten och ger exempel på vad tillsyn och kvalitetsgranskning bidragit till.

Förtroendemätning bland allmänheten

Myndigheten genomför återkommande undersökningar om kännedom och förtroende för Skolinspektionen. Vart annat år riktas undersökningen mot myndighetens primära målgrupper, dvs huvudmän, rektorer och skolpersonal. Vart annat år frågar vi allmänheten om kännedom och förtroende för myndigheten.

År 2018 var ett år då en mätning gjordes när det gäller allmänhetens syn på Skolinspektionen. Undersökningen, kallad Public Image, utförs återkommande av ett externt företag och är en webbpanelundersökning som riktar sig till allmänheten. Panelen består av ett riksrepresentativt urval av den svenska befolkningen i åldern 16–75 år.⁵¹ Sammanlagt genomfördes 1 000 intervjuer och svaren har vägts mot faktisk fördelning baserat på kommuntyp, ålder och kön.

I stort sett hela befolkningen (96 %) är medvetna om, det vill säga har hört talas om eller känner till, Skolinspektionen.

Hälften har varken en positiv eller negativ uppfattning medan sammanlagt 29 procent av befolkningen har en *positiv uppfattning* om Skolinspektionen. En mindre andel, en av tio, har en negativ uppfattning. Andelen som är positiva har sjunkit något sedan förra mätningen 2016 (35 %), men är fortfarande högre än i 2014 års mätning (27 %).

Knappt hälften av befolkningen har varken stort eller litet förtroende för Skolinspektionen, medan en mindre andel (14 %) uppger att de har ett litet eller mycket litet förtroende. Sammanlagt 29 procent av befolkningen har *förtroende* för Skolinspektionen, alltså en lika stor andel som är positiva till myndigheten. Andelen med förtroende för Skolinspektionen har sjunkit sedan 2016 (32 %) men är fortfarande högre än 2014 (26 %).

Kvinnor har något högre förtroende för Skolinspektionen (32 %) än män (26 %). Andelen med förtroende är också högre bland föräldrar till skolbarn (33 %) än bland befolkningen i stort (29 %). Förtroendet bland föräldrar har inte heller minskat jämfört med de två föregående mätningarna.

Förtroendemätning bland målgrupperna

Senaste förtroendemätningen bland våra målgrupper skolpersonal, förvaltning, elever och vårdnadshavare genomfördes år 2017. Mätningen visade då att cirka 70 procent ansåg att de hade stort förtroende för att Skolinspektionen sköter sitt arbete och att cirka 68 procent ansåg att de har stort förtroende för att Skolinspektionens bedömningar och beslut är korrekta. Sammantaget 87 procent ansåg att Skolinspektionens arbete till stor eller till viss del leder till att elever får en bättre utbildning i en tryggare miljö.

⁵¹ Totalt gjordes 4 350 inbjudningar och svarsfrekvensen var 23 procent.

1.7 Kostnader per verksamhet

Åtterrapporering:

Skolinspektionen ska redovisa sin verksamhet och resursåtgång uppdelad på tillsyn, kvalitetsgranskning och tillståndsprövning. Redovisningen ska vidare delas upp på samtliga skol- och verksamhetsformer samt på offentliga respektive enskilda huvudmän. (se följande sidor)

Kostnader som avser genomförandet av uppdraget om viss central rättning av nationella prov samt förstärkt tillsyn över huvudmännens och skolornas arbete med nationella prov ska särredovisas. (se not 25, avsnitt 2.4.2 Noter)

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

11§ Myndigheten ska i årsredovisningen lämna verksamhetsberättelse och en ekonomisk redovisning när det gäller verksamheten vid nämnden [...]. (se avsnitt 1.9.1 Skolväsendets överklagandenämnd)

12§ [...] Myndigheten ska i årsredovisningen när det gäller Barn- och elevombudet redovisa [...] 7. kostnader för ombudets verksamhet uppdelat på kostnader för anmälningar, kostnader för informationsinsatser och indirekta kostnader. Förordning (2017:1301). (se avsnitt Barn- och elevombudet)

(Skolinspektionens instruktion)

Tabell 20: Intäkter och kostnader per verksamhet, tusentals kronor och procent⁵²

Tillsyn	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	265 234		295 402		295 945	
Övriga intäkter	2 146		1 716		3 915	
Summa intäkter	267 381		297 117		299 860	
Kostnader	267 381	64	297 117	73	299 860	74
Resultat	0		0		0	

⁵² Kostnader för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd redovisas inom verksamheten anmälningssärenden.

Varav regelbunden tillsyn⁵³	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	169 791		209 143		219 374	
Övriga intäkter	1 374		1 215		2 902	
Summa intäkter	171 165		210 357		222 276	
Kostnader	171 165	41	210 357	52	222 276	55
Resultat	0		0		0	
Varav anmälningsärenden⁵⁴	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	95 444		86 259		76 571	
Övriga intäkter	772		501		1 013	
Summa intäkter	96 216		86 760		77 584	
Kostnader	96 216	23	86 760	21	77 584	19
Resultat	0		0		0	
Kvalitetsgranskning	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	135 418		95 905		94 411	
Övriga intäkter	1 096		557		1 249	
Summa intäkter	136 514		96 462		95 660	
Kostnader	136 514	33	96 462	24	92 660	24
Resultat	0		0		0	
Varav tematisk kvalitetsgranskning	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	86 220		95 905		94 411	
Övriga intäkter	698		557		1 249	
Summa intäkter	86 918		96 462		95 660	
Kostnader	86 918	21	96 462	24	92 660	24
Resultat	0		0		0	
Varav regelbunden kvalitetsgranskning	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	49 198					
Övriga intäkter	398					
Summa intäkter	49 596					
Kostnader	49 596	12				
Resultat	0					
Tillståndsprövning	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	11 303		10 497		8 593	
Övriga intäkter	91		61		114	
Summa intäkter	11 395		10 558		8 707	
Kostnader	11 395	3	10 558	3	8 707	2
Resultat	0		0		0	
Summa Totalt	2018	%	2017	%	2016	%
Intäkt av anslag	411 956		401 805		398 949	
Övriga intäkter	3 333		2 334		5 278	
Summa intäkter	415 290		404 138		404 226	
Kostnader	415 290	100	404 138	100	404 226	100
Resultat	0		0		0	

⁵³ Verksamheten innefattar regelbunden, riktad, och tematisk tillsyn, etableringskontroll och förstagångstillsyn.

⁵⁴ Kostnader för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd redovisas inom verksamheten anmälningsärenden.

Tabell 21: Verksamhetskostnader 2018 per skol- och verksamhetsform, tusentals kronor och procent

Skol- resp. verksamhetsform	Tillsyn	Varav regelbunden tillsyn ⁵⁵	Varav anmälningsärenden ⁵⁶	Kvalitetsgranskning	Varav tematisk kvalitetsgranskning	Varav regelbunden kvalitetsgranskning	Tillståndsprovning	Totalt
	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr	Tkr
Förskoleverksamhet	17 878 (8,5 %)	9 048 (5,3 %)	8 829 (9,2 %)	4 062 (3,7 %)	4 062 (4,7 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	21 939 (5,3 %)
Skolbarnsomsorg	18 700 (1,9 %)	18 700 (10,9 %)	0 (0 %)	6 499 (5,9 %)	6 499 (7,5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	25 198 (6,1 %)
Förskoleklass	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Grundskola	123 689 (69,0 %)	49 012 (28,6 %)	74 678 (77,6 %)	87 775 (55,9 %)	38 179 (43,9 %)	49 596 (100 %)	2 809 (24,7 %)	214 274 (51,6 %)
Gymnasieskola	26 842 (9,6 %)	17 795 (10,4 %)	9 047 (9,4 %)	14 893 (13,5 %)	14 893 (17,1 %)	0 (0 %)	6 882 (60,4 %)	48 617 (11,7 %)
Särskola	20 235 (3,4 %)	18 549 (10,8 %)	1 686 (1,8 %)	2 979 (2,7 %)	2 979 (3,4 %)	0 (0 %)	214 (1,9 %)	23 428 (5,6 %)
Vuxenutbildning	10 209 (1,9 %)	9 048 (5,3 %)	1 160 (1,2 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 049 (9,2 %)	11 258 (2,7 %)
SFI	181 (0,2 %)	0 (0 %)	181 (0,2 %)	4 062 (3,7 %)	4 062 (4,7 %)	0 (0 %)	158 (1,4 %)	4 401 (1,1 %)
Övrigt ⁵⁷	49 646 (5,6 %)	49 012 (28,6 %)	635 (0,7 %)	16 246 (14,7 %)	16 246 (18,7 %)	0 (0 %)	282 (2,5 %)	66 175 (15,9 %)
Totalt	267 381 (100 %)	171 165 (100 %)	96 216 (100 %)	136 514 (100 %)	86 918 (100 %)	49 596 (100 %)	11 395 (100 %)	415 290 (100 %)

Tabell 22: Verksamhetskostnader per verksamhet, fördelade efter om uppgiften avsett enskild eller offentlig huvudman, tusentals kronor och procent

	Offentlig huvudman		Enskild huvudman		Totalt	
	Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
Tillsyn	209 928	78,5	57 453	21,5	267 381	100
Kvalitetsgranskning	116 773	85,5	19 741	14,5	136 514	100
Tillståndsprovning	587	5,1	10 808	94,9	11 395	100
Totalt	327 287	78,8	88 002	21,2	415 290	100

⁵⁵ Se fotnot 57.⁵⁶ Inom anmälningsärendens kategori för grundskola ligger även med ärenden gällande skolbarnsomsorg och förskoleklass. Se även fotnot nr 58.⁵⁷ Ärenden som är kommunövergripande, specialsolor och utlandssolor.

1.8 Organisationsstyrning

1.8.1 Samverkan med Skolverket och andra myndigheter

Åtterrapporering

Skolinspektionen ska redovisa hur myndigheten har samverkat med Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen samt andra myndigheter och organisationer.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Samverkan med Skolverket

Skolinspektionen har sedan 2009 en överenskommelse kring samverkan med Skolverket där de generella utgångspunkterna för samverkan presenteras liksom de specifika områden som identifierats som särskilt viktiga för samverkan. Myndigheterna samverkar regelbundet på flera områden.

Exempel på samverkan är möten mellan rättsfunktionerna, remissförfarande och ändring av föreskrifter, upprättande av allmänna råd, frågor om tillståndsprövning, med mera. Under 2018 har Skolinspektionen besvarat 23 remisser samt ytterligare delningar från Skolverket.

Samverkan sker också kring direktiv till Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskningar. Medarbetare från Skolverket ingår i allmänhet i Skolinspektionens referensgrupper för dessa kvalitetsgranskningar.

Ett nytt samverkansområde under 2018 har varit samarbetet kring myndigheternas respektive uppdrag att förbereda uppdraget att granska huvudmäns redovisning av ekonomisk information på skolenhetsnivå.

Medarbetare från Skolinspektionen medverkar som experter i konferenser arrangerade av Skolverket samt i nätverk och referensgrupper vars syfte är informations- och kunskapsutbyte. Under året har Skolinspektionen ingått i 29 sådana samverkansgrupper, exempelvis samråd runt webbplatsen *Välja skola*, kring vuxenutbildning och ombedömning av nationella prov. Grupperna har träffats 1–4 gånger under året. Under 2018 har även ett informations- och kunskapsutbyte inletts avseende revidering av ämnes- och kursplaner för grund- och gymnasieskolan.

På kommunikationsområdet lämnar Skolinspektionen löpande information till Skolverket inför mer omfattande insatser som kan tänkas påverka den andra myndigheten. I samband med att Skolinspektionen publicerar nya tematiska kvalitetsgranskningsrapporter genomförs i regel webinarier, vid vilka medarbetare vid Skolverket ofta deltar. Kommunikationscheferna för Skolverket, SPSM, Skolinspektionen och representant för Skolforskningsinstitutet träffas regelbundet i syfte att särkerställa en effektiv och ändamålsenlig kommunikation med målgrupperna utifrån respektive myndighets uppdrag. Samverkan sker även genom deltagande i myndigheternas olika konferenser.

Under 2018 har myndigheterna i samverkan utarbetat rutiner för hur Skolverket ska rapportera bristande hantering av nationella prov till Skolinspektionen. Under året har myndigheterna haft tre specifika samverkansmöten om arbetet mot otillåten spridning. Det utvecklade samarbetet innebär att kunskaps- och erfarenhetsutbytet mellan myndigheterna har ökat, bland annat genom den riktade tematiska tillsynen av hanteringen av de nationella proven.

Samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten

Skolinspektionen har en överenskommelse om samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Samverkan med SPSM har under året skett på central myndighetsnivå. Samverkan sker även regelbundet mellan myndigheternas regionala avdelningar. Under 2018 har samverkan skett bland annat genom gemensam information till funktionshindersonsorganisationerna, där även Skolverket deltagit. De tre myndigheterna har även gemensamt förberett de så kallade skolchefsdialogerna som ska hållas på 21 orter med start i februari 2019. SPSM och Skolverket deltog även i Skolinspektionens konferensserie *Skolinspektionens dag*.

Samverkan med Arbetsmiljöverket

Skolinspektionen har en överenskommelse om samverkan med Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverkets generaldirektör deltog också vid Skolinspektionens myndighetsdag.

Samverkan med Inspektionen för vård och omsorg

Skolinspektionen har en överenskommelse om samverkan med Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Under året har Skolinspektionen haft kontakt med IVO i arbetet med att förbereda för den nya lagstiftningen om ägar- och ledningsprövning samt för det förberedande arbetet om granskning av huvudmännens ekonomi. IVO har även ingått i myndighetsgemensamma möten runt arbetet med att barnkonventionen ska bli lag. Skolinspektionens process för anmälningsärenden har även haft erfarenhetsutbyte med processutvecklare från IVO angående deras hantering och information till allmänheten kopplad till klagomål inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Vidare har erfarenheter utbytt kring respektive myndighets råd- och vägledningsinsatser riktade mot ansvariga för de drivna verksamheterna. IVO:s generaldirektör deltog även vid Skolinspektionens myndighetsdag.

Samverkan med Socialstyrelsen

Samverkan med Socialstyrelsen sker framför allt när Skolinspektionen behöver ta del av Socialstyrelsens expertis i bedömningen av medicinska och psykologiska utredningar inför beslut om elevers mottagande i särskolan och vid gemensamma myndighetsdialoger. Under året har samverkan också skett inom ramen för Socialstyrelsens regeringsuppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I mars publicerade Socialstyrelsen rapporten *Förslag på indikatorer för uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor – Slutredovisning av ett regeringsuppdrag: Deluppdrag 1*, där Skolinspektionen har medverkat med förslag

på indikatorer. Samråd har även skett inom Socialstyrelsens uppdrag att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga upp till 21 år.

Skolinspektionen bidrar även med expertkunskap i Socialstyrelsens utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Här inkluderas bland annat grov misshandel av barn samt försök till mord och dråp. Inom Skolinspektionen har ett arbete inletts med att organisera myndighetens hantering av ärendena.

Samverkan med Barnombudsmannen, BO

Avdelningschefen vid den regionala inspektionsavdelningen i Linköping är myndighetens representant i BO:s myndighetsnätverk. Även annan samverkan med BO sker i samband med olika arrangemang. Under 2018 har fokus legat på arbete inom nätverket gällande att barnkonventionen ska bli lag och olika frågor kring detta.

Samverkan med Diskrimineringsombudsmannen, DO

Skolinspektionen och BEO har en skriftlig överenskommelse med DO angående hanteringen av ärenden som innefattar uppgifter både om trakasserier och kränkande behandling. Ett möte har hållits under året.

Samverkan med Sameskolstyrelsen och andra minoritetspolitiska organisationer

Skolinspektionen har inte haft någon organiserad samverkan med sameskolstyrelsen, däremot har myndigheten under året träffat sameskolstyrelsen vid ett flertal tillfällen under tillsynsarbetet då vi genomfört både tillsyn på HM-nivå och vid de fem sameskolorna.

Skolinspektionen har deltagit i ett nationellt möte om den nationella uppföljningen av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk där även Sametinget ingick.

Internationell samverkan

Förutom nedanstående har Skolinspektionen även tagit emot två internationella studiebesök under året.

The Standing International Conference of Inspectorates

Skolinspektionen har regelbundna erfarenhetsutbyten med inspektionsmyndigheter genom medlemskapet i *The Standing International Conference of Inspectorates*⁵⁸ (SICI). Sverige är en del av den exekutiva kommittén sedan år 2016 och representeras där av biträdande generaldirektören. Skolinspektionen deltar också aktivt och frekvent genom medarbetare som medverkar vid seminarier som anordnas av nätverket.

⁵⁸ <http://www.sici-inspectorates.eu/>

Nordiska evalueringsnätverket

Det årliga mötet mellan generaldirektörerna för de nordiska ländernas skolmyndigheter ägde i år rum i Stockholm. Nätverket syftar till att utbyta erfarenheter och genomföra samarbete i aktuella frågor. Skolinspektionen har deltagit i tre nätverksmöten under året.

Early Childhood, Education and Care

Skolinspektionen ingår även i Early Childhood, Education and Care⁵⁹ (ECEC), ett nätverk för förskolefrågor inom OECD. Nätverket analyserar och utvecklar data i förskolan för att kunna erbjuda giltig, aktuell och jämförbar internationell information. Syftet är att stödja länder i granskning och omformning av politiken för att förbättra verksamheter för tidiga åldrar.

Övrig samverkan

Skolinspektionens har samverkat med andra JiM-myndigheter på skol- och utbildningsområdet, läs om detta under avsnitt *1.9.2 Redovisning av vidtagna åtgärder när det gäller jämställdhetsintegrering och resultat av arbetet*.

Inom ramen för GD-nätverket inom Utbildningsdepartementets område har myndighetens generaldirektör regelbundet träffat övriga generaldirektörer.

Skolinspektionen deltog under 2018 i elva offentliga utredningar eller nationella kommittéer.

⁵⁹ <http://www.oecd.org/edu/school/earlychildhoodeducationandcare.htm>

1.8.2 Kompetensförsörjning och andra personalrelaterade uppgifter

Åtterrapporering

- Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammanlagt har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter (F. 2008:747).

(3 kap 3§ i Förordning om årsredovisning och budgetunderlag 2000:605)

- Uppgift ska lämnas om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret.

(7 kap 3§ i Förordning om årsredovisning och budgetunderlag 2000:605)

Skolinspektionens medarbetare

Per den 31 december 2018 var det 450 anställda på Skolinspektionen. Det är ett lägre antal jämfört med samma tidpunkt föregående år. Antalet årsarbetskrafter har däremot ökat till 397. Under 2018 är det 61 personer som har påbörjat sin anställning och 68 personer som har slutat sin anställning vilket motsvarar en personalomsättning på 13,3 procent. Det är en minskning i förhållande till 2017 då personalomsättningen var 20,9 procent.

Den genomsnittliga anställningstiden har ökat till 4,6 år i jämförelse med 2017 års siffra som var 4,2 år.

Skolinspektionen har under året arbetat med en ny kompetensförsörjningsstrategi och stärkt arbetet inom detta område. Se nedan under *Genomförda åtgärder för kompetensförsörjning*.

Tabell 23: Antal anställda; totalt, per anställningsform, i arbete, årsarbetskraft samt personalomsättning.

	2018	2017	2016
Totalt antal anställda	450	468	458
varav tillsvidare	429	425	410
varav tidsbegränsade	21	43	48
varav tjänstlediga	21	45	46
Antal i arbete	398	423	412
Omräknat årsarbetskraft	397	389	397
Slutat	68	97	81
varav pension	3	12	16
Personalomsättning⁶⁰	13,3 %	20,9 %	15,6 %

Könsfördelningen avseende Skolinspektionens tillsvidareanställda har varit relativt konstant under de senaste tre åren, medan andelen chefer som är män har ökat marginellt. Det är 76 procent kvinnor och 24 procent män som är tillsvidareanställda. Det är 59 procent kvinnor respektive 41 procent män som är chefer. Snittålder för Skolinspektionens medarbetare är 44,6 år.

De anställda har olika bakgrund när det gäller utbildning och tidigare erfarenheter. Anställda som arbetar som inspektörer har vanligen examen i juridik, pedagogik eller samhällsvetenskap.

Myndighetens sjukfrånvaro, i procent av tillgänglig arbetstid, har under 2018 uppgått till 4,2 procent. Det är en marginell ökning jämfört med föregående år. En ökning har skett inom grupperna långtidssjukfrånvarande, kvinnor och åldersgruppen 30–49 år.

Tabell 24: Sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid åren 2018, 2017 respektive 2016.

Ålder och kön m m	2018	2017	2016
Totalt	4,2 %	4,1 %	3,8 %
Åldersgruppen 29 eller yngre	3,1 %	5,7 %	5,5 %
Åldersgruppen 30–49	4,1 %	3,7 %	3,4 %
Åldersgruppen 50 år eller äldre	4,7 %	4,8 %	4,2 %
Kvinnors sjukfrånvaro	5,1 %	4,9 %	4,4 %
Mäns sjukfrånvaro	1,6 %	1,7 %	2,1 %
Andel av sjukfrånvaron som avser frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer	55,5 %	52,5 %	61,1 %

⁶⁰ Från och med år 2017 ingår tidsbegränsat anställda i beräkningarna enligt Arbetsgivarverkets riktlinjer. År 2015–2016 har för jämförbarheten beräknats om enligt detta.

Genomförda åtgärder för kompetensförsörjning

Skolinspektionen har, liksom många myndigheter, utmaningar vad avser kompetensförsörjningen. Myndigheten tog under 2017 fram *Strategisk kompetensförsörjningsplan för 2018–2021*. Bedömningen är att strategin är en förutsättning för att säkra kompetensförsörjningen och till det krävs ett långsiktigt och proaktivt arbetssätt.

Strategin beskriver nuläget och syftar till att säkerställa att vi har rätt kompetens för att möta verksamhetens behov och mål. Därtill ska vi finna metoder och strategier för att öka attraktiviteten och begränsa gapet mellan personalbehov och tillgänglig kompetens. Den skapar också ett sammanhang mellan verksamhetens och medarbetarnas utveckling.

Baserat på arbetet att identifiera och prioritera de aktiviteter som krävs för att implementera den strategiska kompetensförsörjningen har flertalet aktiviteter påbörjats och genomförts.

Utöver myndighetens mål och strategi har vi stöd av vårt verksamhetsutvecklingsverktyg Kompassen. Det är ett verktyg som vi systematiskt arbetar med för att skapa en kultur och ett klimat som bidrar till att vi levererar goda resultat samt att vi presterar och mår bra. Det planeras för en gemensam undersökning under mars 2019.

Skolinspektionen arbetar med det systematiska arbetsmiljöarbetet så som det föreskrivs för att motverka ohälsa. Chefernas kontinuerliga arbete är en grund för detta. Det har varit fokus på arbetsmiljöförbättrande åtgärder såsom utbildning i arbetsmiljö för chefer och arbetsmiljöombud. Därtill har rutiner och stöddokument utvecklats till stöd för chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

En utvecklingsgrupp för samverkan har bildats för framtagande av nya kollektivavtal, utveckling av lönerrevision, med mera. En av de aktiviteter som utvecklingsgruppen genomfört var en utbildning i lönerrevision för samtliga medarbetare.

I linje med Skolinspektionens strategi har ett flertal utbildningar genomförts på central nivå såsom intervjumetodik för samtliga medarbetare inom kärnprocesserna, projektledarutbildning inom tematisk kvalitetsgranskning, medieträning samt stora utbildningsinsatser gällande regelbunden kvalitetsgranskning. Myndigheten har nu en webbaserad introduktionsutbildning för våra nyanställda. Därtill har det genomförts utbildningsinsatser kopplade till olika avdelningars och enheters verksamheter och krav samt enskilda individers roller och behov. Under året har inspektörsutbildningen påbörjats.

Ett Learning Management System (LMS) och en utbildningsproducent har upphandlats.

Myndigheten under 2018 tagit fram en ny strategi avseende rekrytering.

Utöver ovan har Skolinspektionen genomfört en rad insatser för myndighetens processer som utvecklat både verksamhet och individ.

1.9 Övrig verksamhet och återrapportering

1.9.1 Skolväsendets överklagandenämnd

Återrapportering:

11§ [...] Myndigheten ska i årsredovisningen lämna en verksamhetsberättelse och en ekonomisk redovisning när det gäller verksamheten vid nämnden. Av årsredovisningen ska följande framgå:

1. ärendenas antal och innehåll,
2. vilken skol- eller verksamhetsform ärendena hänför sig till,
3. de beslut som nämnden har fattat,
4. ärendenas handläggningstider, och
5. vilka kansliresurser som myndigheten tillhandahåller för nämnden och hur det bidrar till att nämndens arbete kan bedrivas rättsäkert och effektivt. Förordning (2017:1301).

(Skolinspektionens instruktion)

I detta avsnitt redovisas den verksamhetsberättelse och ekonomiska redovisning som Skolinspektionen enligt instruktion ska lämna om Skolväsendets överklagandenämnd.

Verksamhetsberättelse

Skolväsendets överklagandenämnd har sedan år 2013 haft en stadig ökning av antalet inkomna överklagandeärenden. Under 2018 har Överklagandenämnden fått in 1 211 överklaganden, vilket nästan är en fördubbling jämfört med föregående år (2017) då 648 överklagandeärenden kom in till nämnden. Ökningen under 2018 kan, liksom tidigare år, härledas till det stora antalet ärenden som avser överklaganden av placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavarna önskat (skolplaceringar). Denna ärendekategori är även 2018 nämndens största. Det finns troligtvis flera orsaker till den mycket omfattande inströmningen av skolplaceringsärenden under 2018. Nämnden fattade under 2016 ett vägledande beslut som innebär att skolplaceringsärenden till stor del numera sakprövas, till skillnad från tidigare då överklagandena avvisades i större utsträckning. Sedan dess har även ett antal överklaganden bifallits av nämnden. Den ökade möjligheten att få sin sak prövad och att få ett bifall kan ha bidragit till att fler överklagar skolplaceringsbeslut. Kommuners förändringar av urvalskriterier innan skolvalsperioden och även möjlighet att ansöka om skolbyte efter en skolvalsperiod har sannolikt också bidragit till det stora antalet överklagade beslut.

Nämnden har under 2018 avgjort 1 134 överklagandeärenden. Av dessa har Överklagandenämnden i sin helhet fattat beslut i 125 ärenden under 16 sammanträden. Ordföranden eller vice ordföranden i nämnden har, på nämndens vägnar, fattat beslut i 1 009 ärenden.

Tabell 25a: Antal och andel inkomna överklaganden och beslut efter beslutsfattare och kön 2018, 2017 och 2016.

Överklaganden	Skolväsendets överklagandenämnd		
	2018	2017	2016
Inkomna	1211	648	637
Flickor	49 %	41 %	45 %
Pojkar	49 %	57 %	46 %
Övriga*	2 %	2 %	9 %
Beslut	1134	637	643
Flickor	49 %	41 %	48 %
Pojkar	48 %	57 %	49 %
Övriga*	2 %	2 %	3 %
Därav antal beslut fattade av ordförande	1009	521	522
Flickor	51 %	43 %	53 %
Pojkar	47 %	55 %	45 %
Övriga*	2 %	2 %	3 %
Därav antal beslut fattade av nämnden	125	116	121
Flickor	38 %	33 %	30 %
Pojkar	62 %	64 %	66 %
Övriga*	0 %	3 %	4 %

* Ärenden som berör fler klaganden eller där kön inte är specificerat.

Tabell 25b: Antal och andel inkomna överklaganden efter skol- och verksamhetsformer och kön 2018, 2017 och 2016.

	Skolväsendets överklagandenämnd		
	2018	2017	2016
Inkomna överklaganden	1211	648	637
Därav grundskoleärenden	528	233	171
Flickor	44 %	26 %	29 %
Pojkar	53 %	70 %	53 %
Övriga*	3 %	4 %	18 %
Därav gymnasieärenden	58	42	73
Flickor	57 %	40 %	51 %
Pojkar	38 %	60 %	45 %
Övriga*	5 %	0 %	4 %
Därav ärenden om kommunal vuxenutbildning	121	124	119
Flickor	56 %	65 %	57 %
Pojkar	42 %	35 %	33 %
Övriga*	2 %	0 %	10 %
Därav grundsärskoleärenden	16	8	11
Flickor	31 %	0 %	27 %
Pojkar	69 %	100 %	64 %
Övriga*	0 %	0 %	9 %
Därav förskoleklassärenden	455	218	223
Flickor	54 %	47 %	48 %
Pojkar	45 %	51 %	49 %
Övriga*	0 %	2 %	4 %
Därav specialskoleärenden	21	16	13
Flickor	29 %	25 %	31 %
Pojkar	71 %	75 %	54 %
Övriga*	0 %	0 %	15 %
Därav övriga ärenden ⁶¹	12	7	27
Flickor	33 %	57 %	63 %
Pojkar	67 %	29 %	26 %
Övriga*	0 %	14 %	11 %

* Ärenden som berör fler klaganden eller där kön inte är specificerat.

⁶¹ Ärenden som avser bland annat sameskolan och gymnasiesärskolan. Innefattar även inkomna ärenden som ska behandlas inom en annan myndighet än Överklagandenämnden och endast överlämnas dit.

Tabell 25c: Antal och andel beslutade ärenden efter beslutstyp och kön 2018, 2017 och 2016.

	Skolväsendets överklagandenämnd		
	2018	2017	2016
Beslut överklaganden	1134	637	643
Därav beslut efter prövning ⁶²	796	467	372
Flickor	50 %	41 %	52 %
Pojkar	49 %	56 %	47 %
Övriga*	1 %	3 %	1 %
<i>Varav avslag eller delvis avslag</i>	539	286	263
Flickor	54 %	46 %	56 %
Pojkar	45 %	51 %	43 %
Övriga*	1 %	3 %	2 %
<i>Varav bifall eller delvis bifall</i>	257	181	109
Flickor	41 %	33 %	41 %
Pojkar	58 %	65 %	58 %
Övriga*	1 %	3 %	1 %
Därav avvisade	169	92	118
Flickor	49 %	41 %	51 %
Pojkar	44 %	55 %	48 %
Övriga*	8 %	3 %	1 %
Därav avskrivna	157	72	130
Flickor	50 %	40 %	38 %
Pojkar	49 %	60 %	54 %
Övriga*	1 %	0 %	8 %
Därav övriga ⁶³	12	6	23
Flickor	33 %	33 %	39 %
Pojkar	67 %	67 %	52 %
Övriga*	0 %	0 %	9 %

* Ärenden som berör fler klaganden eller där kön inte är specificerat.

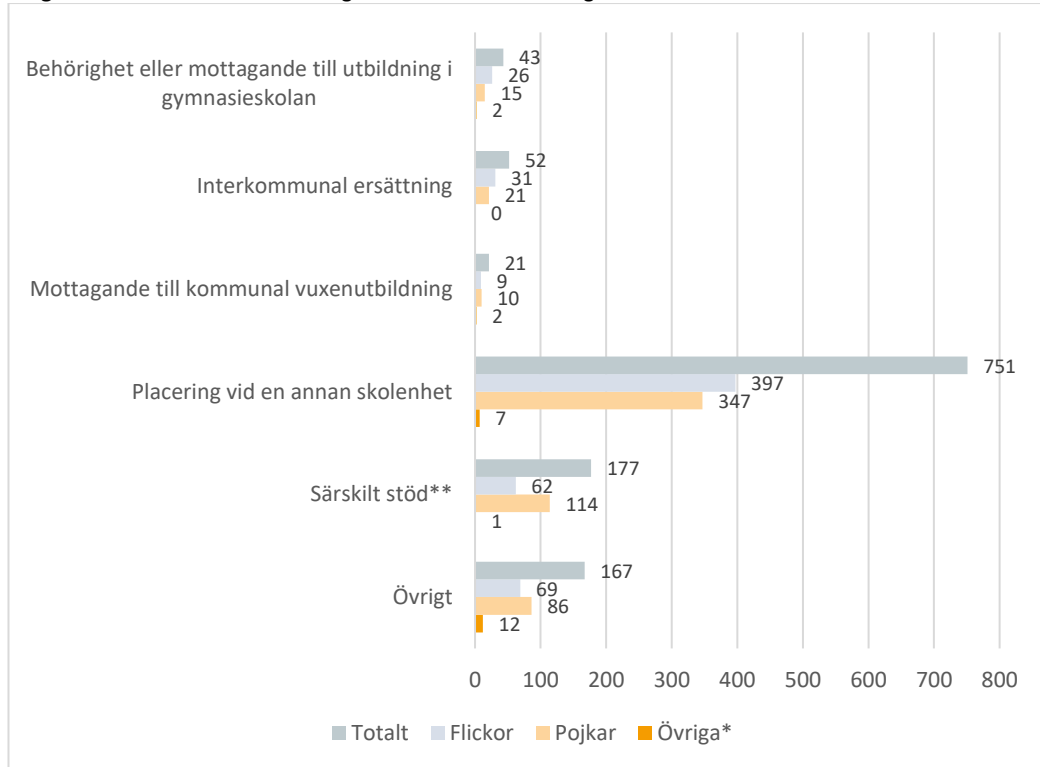
Av det totala antalet ärenden som Överklagandenämnden avgjort har 70 procent prövats i sak. Av de ärenden som har sakprövats har 32 procent bifallits eller delvis bifallits. Ändringsfrekvensen varierar liksom tidigare år mellan olika ärendekategorier. Den

⁶² Avser även ärenden där Överklagandenämnden beslutat att delvis bifalla och delvis avvisa/avskriva respektive delvis avslag och delvis avvisa/avskriva.

⁶³ Avser bland annat beslut om att lämna över ett ärende till en annan myndighet.

är till exempel betydligt högre för beslut om åtgärdsprogram och betydligt lägre för beslut om interkommunal ersättning.

Diagram 4: Antal inkomna överklaganden efter ärendekategori och kön 2018.

* Ärenden som berör fler klaganden eller där kön inte är specificerat.

** Varav 155 avser åtgärdsprogram, 5 anpassad studiegång samt 17 särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp eller enskilt.

Liksom tidigare år har skolplaceringsbeslut utgjort den största ärendekategorin. Den svarar för 62 procent av antalet inkomna överklaganden. Andelen har ökat i jämförelse med 2017 då, skolplaceringsärendena stod för närmare hälften (46 procent) av samtliga överklagandeärenden. Den därefter vanligast förekommande ärendekategorin hos nämnden är ärenden som avser beslut om särskilt stöd (15 procent). I ärendekategorin "Övrigt" återfinns ärendekategorier som bland annat avser mottagande av elev från annan kommun, på nytt bereda utbildning inom kommunal vuxenutbildning, mottagande till grundsärskola, RH-anpassad utbildning och specialskola samt ärenden gällande beslut som nämnden inte är behörig att pröva.

Tabell 26: Genomsnittlig handläggningstid för beslutade ärenden (dagar), efter beslutfattare och kön 2018, 2017 och 2016.

Genomsnittlig handläggningstid för beslutade ärenden (dagar)	2018	2017	2016
Överklagandenämnden i sin helhet	61	58	83
Flickor	59	57	81
Pojkar	63	58	86
Övriga*	40	54	73
Ordföranden	61	58	85
Flickor	59	58	82
Pojkar	64	59	90
Övriga*	40	59	73
Nämnden	59	55	75
Flickor	62	51	77
Pojkar	57	58	74
Övriga*	-	37	72

* Ärenden som berör fler klaganden eller där kön inte är specificerat.

Under 2018 har den genomsnittliga handläggningstiden för Överklagandenämndens ärenden varit 61 dagar. Det är, i synnerhet sett till att antalet inkomna överklagande ärenden nästan har fördubblats, en marginell ökning jämfört med 2017 då den genomsnittliga handläggningstiden var 58 dagar. För de ärenden där ordföranden eller vice ordföranden fattar beslut på nämndens vägnar (s.k. ordförandebeslut) ses samma marginella ökning av handläggningstiden från 58 till 61 dagar. De principiellt viktiga besluten fattas av nämnden i sin helhet för att säkerställa en bred belysning av det överklagade ärendet genom nämndledamöternas olika sakkunskaper (s.k. nämndbeslut). Även handläggningstiderna för nämndbesluten har gått upp något.

Kansliets beredningsarbete (se nedan) samt en större fördelning av beslutsfattande mellan ordföranden och vice ordföranden (ordförandebeslut) har troligtvis bidragit till att de genomsnittliga handläggningstiderna inte ökat i någon större omfattning.

Enligt Överklagandenämndens verksamhetsplan för 2018 är målsättningen för handläggningstiderna att 80 procent av de ärenden som har inletts genom överklagande ska ha avgjorts inom tre månader från det att ärendet inkom till nämnden samt att samtliga ärenden ska ha avgjorts inom sex månader. Under 2018 har 88 procent av ärendena avgjorts inom tre månader och samtliga ärenden avgjorts inom fem månader.

Vilka kansliresurser som myndigheten tillhandahåller för nämnden och hur det bidrar till att nämndens arbete kan bedrivas rättssäkert och effektivt

Skolinspektionen utför administrativa och handläggande uppgifter åt Skolväsendets överklagandenämnd bland annat genom att tillhandahålla ett kansli.

Under 2018 har nämnden haft en kraftigt ökad ärendeinströmning. Kansliet har – trots en periodvis mycket hög belastning – möjliggjort för nämnden att hålla myndighetens målsättning för handläggningstiderna. Flera faktorer har bidragit till detta, av vilka bland annat följande kan nämnas: Kansliet har sedan 2016 haft tillsvidareanställd personal i stor utsträckning, vilket bidragit till kontinuitet och därmed säkerställt en hög kompetens hos medarbetarna på kansliet. Vidare har väl utvecklade och fungerande interna arbetssätt/rutiner samt samarbete mellan kansliet och ordföranden/vice ordföranden möjliggjort för kansliet att upprätthålla den interna målsättningen för kansliets handläggningstider (dvs. från ärendets inkommande tills att ärendet överlämnats för nämndens beslutsfattande). Även utökad stöd från övriga funktioner inom Skolinspektionen, särskilt under perioden då beredningen av skolplaceringsärenden varit som mest arbetskrävande, har bidragit till detta. Kansliets utvecklingsarbete under året har bidragit till att nämndens arbete kunnat bedrivas rättssäkert och effektivt. Inom detta arbete kan nämnas: revidering av besluts- och beredningsmallar, utarbetande av praxissammanställningar samt arbete med att implementera ny lagstiftning så som införandet av ny förvaltningslag.

Ekonomisk redovisning

Tabell 27: Ekonomisk redovisning för Skolväsendets överklagandenämnd åren 2018, 2017 respektive 2016.

Verksamhetens kostnader, tkr	2018	2017	2016
Kostnader för personal	4 566	3 715	3 149
Övriga driftkostnader	33	48	54
Indirekta kostnader ⁶⁴	756	759	1 160
Summa	5 355	4 522	4 363

De totala kostnaderna för verksamheten har ökat under 2018 i förhållande till tidigare år. De ökade kostnaderna beror främst på det utökade stödet från administration, arkiv och registratur med anledning av den stora ärendeinströmningen till nämnden under året. Från och med 2018 redovisas även dessa kostnader som en del av personalkostnaderna istället för som tidigare som en del av indirekta kostnader. Viss mindre kostnadsökning har skett gällande personal inom kansliet för Skolväsendets överklagandenämnd då bemanningen utökats med ytterligare en resurs i slutet av året.

⁶⁴ Andel av Skolinspektionens gemensamma kostnader.

Överklagandenämndens ledamöter

Tabell 28: Överklagandenämndens ledamöter, ersättning från Skolinspektionen och övriga styrelseuppdrag år 2018.

Överklagandenämndens ledamöter	Ersättning (tkr)	Övriga styrelseuppdrag
Niklas Schüllerqvist (ordförande)	77	---
Magnus Åhammar (vice ordförande)	56	---
Birgit Blomqvist (ordinarie)	24	---
Einar Jakobsson (ordinarie)	26	---
Greger Bååt (ordinarie)	12	Styrelseledamot i Byggnads Arbetslöshetskassa, Mo Gård AB, Mo Gård LSS, Mo Gård HVV och NKC DB (Nationellt kunskapscenter för dövblinda)
Elisabeth Fernell (ordinarie)	11	---
Lars Werner (ersättare)	11	---
Christina Ridderman Karlsson (ersättare)	---	---
Summa	217	

1.9.2 Redovisning av vidtagna åtgärder när det gäller jämställdhetsintegrering och resultat av arbetet

Återrapportering:

Myndigheten har i enlighet med tidigare uppdrag redovisat en plan för hur myndigheten avser att bedriva arbetet med jämställdhetsintegrering under 2015–2018. Syftet är att verksamheten ska bidra till att de jämställdhetspolitiska målen som anges i regeringens skrivelse Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr.2016/17:10) nås. Åtgärder enligt planen och deras resultat ska redovisas i årsredovisningarna för 2017 och 2018. Myndigheten ska även redovisa en beskrivning och analys av resultatet av arbetet med jämställdhetsintegrering under 2015–2017 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 22 februari 2018.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Skolinspektionen ska bidra till att statens jämställdhetspolitiska mål uppnås och att ojämlika livsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män synliggörs och att förändring uppnås genom de åtgärder och aktiviteter som genomförs i myndighetens uppdrag i landets skolor och övriga verksamheter. Skolinspektionen fick 2015 i uppdrag att redovisa en plan för sitt arbete med jämställdhetsintegrering. Planen avser perioden 2016–

2018. Här beskrivs resultat för 2017–2018. En separat delredovisning för den första perioden 2015–2017 lämnades i februari 2018 till regeringen.

Skolinspektionen har under 2018 målmedvetet arbetat vidare med att bidra till en jämställd utbildning inom myndighetens processer som tillsyn, tematisk kvalitetsgranskning, regelbunden kvalitetsgranskning och anmälningsärenden samt inom stödfunktionerna analys, statistik och kommunikation. Även processen för tillstånd har under året vidtagit åtgärder för att bidra till jämställdhetsintegreringen. Jämställdhetsintegreringen påverkar och förändrar arbetet med att planera, genomföra och följa upp resultatet av verksamheterna samt innehållet i bedömningsområden och beslut.

Skolinspektionen har i sin verksamhet identifierat fyra områden där åtgärder kan vidtas för att minska ojämställdheten:

- Pojkars sämre studieresultat
- Flickors mående
- Fortsatt många traditionella studieval efter kön
- Fokus på jämställdhet i skolors värdegrundsarbete

Områdena är valda utifrån regeringens problemformulering kring de brister som finns i förhållande till målet om *jämställd utbildning*, och som har bekräftats i vad vi ser i granskning och tillsyn kring jämställd utbildning.

Information om jämställdhetsintegreringen lämnas också i det informationsmaterial som skickas ut inför verksamhetsbesök bland annat i *regelbunden tillsyn*. För att underlätta uppföljning av beslut som berör jämställdhetsperspektivet har en markering av beslut som innehåller specifik information inom jämställdhetsområdet införts och detta underlättar inte minst för den egna statistiken och uppföljningen av ojämställdheten i målgruppen. Processen för tillsyn arbetar också med tydliggörande av kritiska faktorer i skolan och dessa är till exempel aktivt lärarstöd, aktivt värdegrundsarbete, studie- och yrkesvägledning och systematiskt kvalitetsarbete.

Stödmaterialet för *tematiska kvalitetsgranskningar* har tidigare förtydligats när det gäller att beakta jämställdhetsperspektivet hela vägen – från direktivunderlag till slutrapportering och analys av resultatet. Arbetet har pågått under hela året för att stärka jämställdhetsperspektivet i tematiska kvalitetsgranskningar och ett arbete med en granskning som rör jämställdhet i grundskolan har satts igång bland annat med stöd i dessa erfarenheter.

Inom processen *anmälningsärenden* har Skolinspektionen kartlagt skillnaderna mellan anmälningar avseende pojkar och anmälningar avseende flickor. En jämställdhetsindikator har utvecklats för anmälningsärenden som idag ingår i myndighetens regelbundna uppföljning av verksamhetsmål.

Inom *regelbunden kvalitetsgranskning*, en process i myndigheten som tillämpas från och med 2018, har det första beslutet från granskning inneburit att skolans jämställdhetsarbete ställts i fokus och att systematiken i rektors ledarskap identifierats som ett utvecklingsområde.

I myndighetens externa och interna kommunikationsprocesser har en systematisk genomgång av jämställdhet i ord och bild arbetats fram och bildar nu underlag för fortsatta satsningar på området. Avdelningen arbetar fortsatt med att säkerställa att myndigheten har en jämställd kommunikation.

Vid tillståndsprovningen för att starta skola har nya frågor och bedömningspunkter arbetats fram i ansökningshandlingarna och nästa steg är att utbilda enheten i jämställdhetsperspektiv.

Skolinspektionens uppmärksamhet riktas numera mot att vissa skolor inte arbetar tillräckligt aktivt med värdegrundsarbete och följer också upp huvudmannens aktiviteter för att åtgärda brister. Exempel på information inom jämställdhetsområdet som förekommit i beslut efter tillsyn 2016–2018 är: *könsuppdelad undervisning, brister i värdegrundsarbete, kränkande uttryckssätt och nedsättande uttryck mot och om kvinnliga elever.*

Samverkan med andra JiM-myndigheter på skol- och utbildningsområdet

Skolinspektionen har under året tagit initiativ till och genomfört samverkan med andra skol- och utbildningsmyndigheter som: Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Skolforskningsinstitutet, Myndigheten för Yrkeshögskolan (YH), Folkbildningsrådet samt Universitets- och högskolerådet (UHR). Även med Socialstyrelsen har samverkan skett kring deras JiM-uppdrag och utbyte av datakällor i syfte att minska mäns våld mot kvinnor. Detta samarbete fortsätter under 2019 och ett konkret samarbete planeras inom området "mannen som norm" och maskulinitet i skolan parallellt med stereotypa yrkesval utifrån kön.

Utmaningarna för kommande år är att befästa jämställdhetsarbetet i myndigheten och att resurser avsätts för att åstadkomma det lärande och det kunskapslyft som behövs för att till fullo kunna använda och utveckla det som har arbetats fram inom stöd och processer under 2016–2018.

1.9.3 Upphandling och arbetet med nya krav

Åtterrapporing:

Skolinspektionen ska redovisa hur den vid upphandlingar som överstiger gällande tröskelvärden har arbetat med att uppfylla de nya kraven på kollektivavtalsenliga villkor som följer 17 kap. 2-5 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Skolinspektionen har inte gjort några upphandlingar med de nya kraven på kollektivavtalsenliga villkor under 2018, då det inte har varit aktuellt i myndighetens upphandlingar.

1.9.4 Granskning av ekonomisk information, förberedande insatser

Åtterrapporering:

Ekonomisk information

Skolinspektionen ska genomföra förberedande insatser för att utifrån vad som anges i betänkandet Det stämmer! Ökad transparens och mer lika villkor (SOU 2016:66) granska huvudmäns redovisning av ekonomisk information på enhetsnivå.

(Skolinspektionens regleringsbrev 2018)

Under 2018 har myndigheten vidtagit förberedande insatser för att kunna utöva tillsyn över den kommande redovisningen av intäkter och kostnader för Sveriges 7 200 skolenheter. De förberedande insatserna har främst bestått i att påbörja utarbetandet av en tillsynsmodell samt att förbereda för ett IT-stöd. Såväl utvecklingsarbetet som det framtida genomförandet är beroende av Skolverkets arbete. Skolverket är den myndighet som ansvarar för insamlingen och publiceringen av informationen. En dialog har därför fortlöpande förts med Skolverket.

2. Finansiell redovisning

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om ej annat anges

2.1 Resultaträkning

Belopp i tkr	Not	2018	2017
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	411 956	401 805
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	1 860	1 757
Intäkter av bidrag	3	1 414	515
Finansiella intäkter	4	59	62
Summa		415 290	404 138
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-324 405	-311 413
Kostnader för lokaler		-23 041	-21 855
Övriga driftkostnader	6	-62 790	-66 329
Finansiella kostnader	7	-235	-272
Avskrivningar och nedskrivningar		-4 818	-4 268
Summa		-415 290	-404 138
Verksamhetsutfall		0	0
Årets kapitalförändring		0	0

2.2 Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2018-12-31	2017-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	8	4 742	1 671
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	9	367	676
Summa		5 109	2 347
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	10	837	480
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	11	7 600	8 748
Summa		8 437	9 228
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	12	26	1 995
Fordringar hos andra myndigheter	13	4 337	5 479
Övriga kortfristiga fordringar		7	54
Summa		4 370	7 528
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	14	6 673	6 596
Upplupna bidragsintäkter	15	321	0
Summa		6 994	6 596
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	16	-5 258	-15 947
Summa		-5 258	-15 947
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		44 007	56 888
Summa		44 007	56 888
SUMMA TILLGÅNGAR		63 659	66 640
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital			
Statskapital	17	151	151
Summa		151	151

Belopp i tkr		2018-12-31	2017-12-31
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	0	83
Övriga avsättningar	19	5 252	4 621
Summa		5 252	4 704
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	12 031	11 019
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	21	9 165	8 798
Leverantörsskulder	22	8 594	14 418
Övriga kortfristiga skulder	23	5 599	5 597
Summa		35 389	39 832
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	24	22 867	21 953
Summa		22 867	21 953
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		63 659	66 640

2.3 Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag 2018

Belopp i tkr

Uo 16 1:2 Ramanslag Statens skolinspektion	Not	Ingående överförings- belopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Indragning	Totalt disponi- belt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
ap.1 Statens skolinspektion	25	16 320	405 298	-4 031	417 587	-411 998	5 589
Summa		16 320	405 298	-4 031	417 587	-411 998	5 589

2.4 Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av avrundningar kan summeringsdifferenser förekomma.

2.4.1 Tilläggsupplysningar

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Skolinspektionens bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF (Förordning om myndigheters bokföring) tillämpar myndigheten brytdagen den 4 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 50 tkr redovisats som periodavgränsningsposter.

Kostnadsmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas anslaget först vid uttaget, enligt undantagsbestämmelsen.

Undantag från generella ekonomiadministrativa regler

I enlighet med 21§ i Skolinspektionens instruktion får myndigheten ta ut avgifter för sådana varor och tjänster som avses i 4§ första stycket 1–3 avgiftsförordningen (1992:191) utan den begränsning som föreskrivs i andra stycket samma paragraf.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas tillgångar avsedda för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (pbb 45.5 tkr år 2018) och med en beräknad ekonomisk livslängd på minst tre år. För egenutvecklade immateriella anläggningstillgångar tillämpas en beloppsgräns på 500 tkr. Som förbättringsutgifter på annans fastighet redovisas ny-, till- eller ombyggnationer uppgående till ett halvt prisbasbelopp samt reparationer och underhåll överstigande 100 tkr. Avskrivning sker månadsvis enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider	
Utveckling	3–5 år
Licenser	3 år
Datautrustning	3 år
IT-infrastruktur	5 år
Kontorsmaskiner	3–5 år
Inredningsinventarier	10 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	Anpassas till hyreskontraktets längd eller till förväntad nyttjandeperiod

Bärbara datorer kostnadsförs vid anskaffningstillfället.

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp som de efter individuell prövning beräknas bli betalda.

Skulder

Skulder har tagits upp till nominellt belopp om inte annat anges i not.

Ersättningar och andra förmåner 2018

Ledamöter i insynsrådet / andra styrelseuppdrag	Ersättning, tkr
Eva Nilsson	8
Christer Bergqvist	6
Överklagandenämnden för studiestöd (ersättare)	
Helene Odenjung	2
Göteborgs stadshus AB (ledamot)	
Stiftelsen Svenska mässan (ledamot)	
Stiftelsen Chalmers tekniska högskola (ledamot)	
Nina Rehnqvist	2
Ardanza II AB (ordförande)	
Daniel Berr	6
Nathalie Bredberg	2
Lars Hallenberg	3
Svenska Lärarförsäkringar AB (ordförande)	
Svenska Lärarförsäkringar IT AB (ordförande)	
Solid Park AB (ledamot)	
Exeo AB (ledamot)	
Skolforum yrkesutveckling AB (ledamot)	
Elisabet Knutsson	6
Håkan Wiclander	8
ELVIRA Kunskapsutveckling AB (ordförande)	
AB ABF-Huset (ordförande)	
Cirkeln servering AB (ordförande)	

Ledande befattningshavare / styrelseuppdrag	Ersättning, tkr
Helén Ängmo Generaldirektör Universitets- och högskolerådets styrelse (ledamot) Uppsala Universitets styrelse (ledamot)	1 330
Caroline Dyrefors Grufman Barn- och elevombudet	1 080

Helén Ängmo har enligt förordnande rätt till förmånsbil. Förmånen har dock inte utnyttjats under 2018. Inga avtalade framtida åtaganden finns för någon av ovanstående.

Anställdas sjukfrånvaro

Uppgifter om sjukfrånvaro, se avsnitt 1.8.2 *Kompetensförsörjning och andra personalrelaterade uppgifter* i resultatredovisningen.

2.4.2 Noter

Resultaträkning

Belopp i tkr		2018	2017
Not 1	Intäkter av anslag		
	Intäkter av anslag	411 956	401 805
	Summa	411 956	401 805
	Summa "Intäkter av anslag" (411 956 tkr) skiljer sig från summa "Utgifter" (411 998 tkr) på anslaget Uo 16 1.2 ap 1. Skillnaden (42 tkr) beror på minskning av semesterlöneskuld intjänad före år 2009. Denna post har belastat anslaget, men har inte redovisats i resultaträkningen.		
Not 2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	Intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen	1 756	1 653
	Intäkter enligt 15 § avgiftsförordningen	90	89
	Övriga intäkter av avgifter och andra ersättningar	15	15
	Summa	1 860	1 757
	Intäkterna enligt 4§ avgiftsförordningen avser till övervägande del deltagaravgifter för konferensserien Skolinspektionens dag.		
Not 3	Intäkter av bidrag		
	Bidrag från Arbetsförmedlingen	885	108
	Bidrag från Kammarkollegiet	500	0
	Bidrag från Försäkringskassan	29	0
	Bidrag från SIDA	0	407
	Summa	1 414	515
	Bidrag från Kammarkollegiet avser granskning av kommunernas arbete med aktivitetsansvaret		
Not 4	Finansiella intäkter		
	Ränteintäkter avseende lån till anläggningstillgångar i Riksgäldskontoret	55	61
	Ränteintäkter räntekonto avseende återbetalning av anslagsmedel	5	0
	Övriga finansiella intäkter	0	1
	Summa	59	62
Not 5	Kostnader för personal		
	Lönekostnader, exklusive avgifter	212 894	203 626
	<i>Varav arvoden till ledamöter samt till övrig icke-anställd personal</i>	<i>939</i>	<i>1 342</i>
	Övriga kostnader för personal	111 511	107 787
	Summa	324 405	311 413
	Ökningen av kostnader för löner och avgifter beror på ett högre medeltal anställda under 2018 jämfört med 2017 samt på avtalsenliga löneökningar.		
Not 6	Övriga driftkostnader		
	Reaförlust, maskiner och inventarier	0	32
	Resor, information, m.m.	12 792	11 403
	Köp av varor	3 880	3 844
	Köp av datatjänster	21 347	21 504
	Köp av konsulttjänster m.m.	19 280	23 534
	Övrigt	5 491	6 012
	Summa	62 790	66 329
	Kostnader för konsulttjänster påverkas av lägre kostnad för skolenkäter (1,4 mkr), samt lägre kostnad för bemanningstjänster och andra köpta tjänster (2,9 mkr). Kostnad för datatjänster är angivet netto efter att balanserade utgifter räknats av. 4,6 mkr balanserades 2018 jämfört med 0,5 mkr 2017.		

Belopp i tkr		2018	2017
Not 7	Finansiella kostnader		
	Räntekostnader avseende räntekonto i Riksgäldskontoret	230	256
	Övriga finansiella kostnader	5	16
	Summa	235	272

Balansräkning

Belopp i tkr		2018-12-31	2017-12-31
Not 8	Balanserade utgifter för utveckling		
	Ingående anskaffningsvärde	4 605	4 077
	Årets balanserade utgifter	4 621	528
	Årets utrangeringar, anskaffningsvärde	0	0
	Summa anskaffningsvärde	9 226	4 605
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-2 934	-1 472
	Årets avskrivningar	-1 550	-1 462
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	0	0
	Summa ackumulerade avskrivningar	-4 484	-2 934
	Utgående bokfört värde	4 742	1 671
	Årets balanserade utgifter avser egenutvecklat systemstöd för hantering av tillståndsbeslut		
Not 9	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
	Ingående anskaffningsvärde	1 541	1 541
	Årets anskaffningar	120	0
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-39	0
	Summa anskaffningsvärde	1 622	1 541
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-865	-381
	Årets avskrivningar	-429	-483
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	39	0
	Summa ackumulerade avskrivningar	-1 255	-865
	Utgående bokfört värde	367	676
Not 10	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	1 001	967
	Årets anskaffningar	746	34
	Summa anskaffningsvärde	1 747	1 001
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-521	-271
	Årets avskrivningar	-389	-250
	Summa ackumulerade avskrivningar	-910	-521
	Utgående bokfört värde	837	480
Not 11	Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
	Ingående anskaffningsvärde	20 729	18 239
	Årets anskaffningar	1 303	2 964
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-1 656	-475
	Summa anskaffningsvärde	20 376	20 729
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-11 981	-10 327
	Årets avskrivningar	-2 450	-2 073
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	1 656	420
	Summa ackumulerade avskrivningar	-12 776	-11 981
	Utgående bokfört värde	7 600	8 748
Not 12	Kundfordringar		
	Föregående år innehöll balansposten en fordran på en arrangör avseende deltagaravgifter för Skolinspektionens dag. 2018 har motsvarande fordran betalats in före årsskiftet.		

Belopp i tkr		2018-12-31	2017-12-31
Not 13	Fordringar hos andra myndigheter		
	Fordran avseende ingående mervärdesskatt	4 222	5 464
	Övriga fordringar hos statliga myndigheter	115	15
	Summa	4 337	5 479
Not 14	Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyreskostnader	5 107	4 981
	Övriga förutbetalda kostnader	1 566	1 615
	Summa	6 673	6 596
Not 15	Upplupna bidragsintäkter		
	Inomstatliga, bidrag från Arbetsförmedlingen	321	0
	Summa	321	0
Not 16	Avräkning med statsverket		
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	- 16 320	-8 705
	Redovisat mot anslag	411 998	402 028
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-405 298	-409 644
	Återbetalning av anslagsmedel	4 031	0
	<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	<i>-5 589</i>	<i>-16 320</i>
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	373	597
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-42	-224
	<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	<i>331</i>	<i>373</i>
	Summa Avräkning med statsverket	-5 258	-15 947
Not 17	Statskapital		
	Statskapital utan avkastningskrav, ingående balans	151	151
	Årets förändring	0	0
	Summa Statskapital	151	151
	Avser konst från Statens konstråd		
Not 18	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
	Ingående avsättning	83	288
	Årets pensionskostnad	-2	-21
	Årets pensionsutbetalningar	-81	-184
	Utgående avsättning	0	83
Not 19	Övriga avsättningar		
	Avsättning för lokalt aktivt omställningsarbete		
	Ingående avsättning	4 621	4 017
	Årets förändring	631	604
	Utgående avsättning	5 252	4 621
Not 20	Lån i Riksgäldskontoret		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar		
	Ingående balans	11 019	11 352
	Under året nyupptagna lån	5 711	4 082
	Årets amorteringar	- 4 699	-4 415
	Utgående balans	12 031	11 019
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev	21 000	21 000
	Redovisat värde på anläggningstillgångarna är högre än utgående låneskuld till följd av anskaffningar i december 2018.		
Not 21	Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
	Utgående mervärdesskatt	431	416
	Arbetsgivaravgifter	5 899	5 707
	Leverantörsskulder, andra myndigheter	2 835	2 675
	Summa	9 165	8 798

Belopp i tkr		2018-12-31	2017-12-31
Not	22	Leverantörsskulder	
		Balansposten är ca 6 mkr lägre än föregående år. Detta förklaras främst av att december 2017 innehöll anskaffningar av tjänster och varor som inte återfanns vid motsvarande period 2018.	
Not	23	Övriga kortfristiga skulder	
		Personalens källskatt	5 579
		Övriga kortfristiga skulder	20
		Summa	5 599
Not	24	Upplupna kostnader	
		Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	18 932
		Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	203
		Övriga upplupna kostnader, inomstatliga	1 013
		Övriga upplupna kostnader	2 720
		Summa	22 867
			21 953

Anslagsredovisning

Not 25 Uo 16 1:2 ap.1

Statens skolinspektion (ramanslag)

Anslaget är räntebärande.

Tilldelat anslag enligt regleringsbrev för budgetåret 2018 är 405 298 tkr (regeringsbeslut 2017-12-18). Enligt regleringsbrevet disponerar Skolinspektionen en anslagskredit på 12 158 tkr. Krediten har inte utnyttjats under 2018.

Skolinspektionen får enligt regleringsbrev disponera 3% av det ingående överföringsbeloppet. Indragning har skett för den del av föregående års sparande som överskridit detta (4 031 tkr).

Från anslaget får 20 000 tkr användas för genomförandet av regeringsuppdraget om viss central rättning av nationella prov. Kostnaderna 2018 har uppgått till 13 193 tkr.

Från anslaget får högst 23 000 tkr användas för kostnader för Barn- och elevombudets verksamhet. Kostnaderna 2018 har uppgått till 19 892 tkr.

2.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter

Belopp i tkr	2018	2017	2016	2015	2014
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	21 000	21 000	17 000	15 000	15 000
Utnyttjad	12 031	11 019	11 352	7 524	5 583
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	32 000	32 000	32 000	32 000	32 000
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	5	0	0	0	186
Räntekostnader	230	256	204	152	0
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	0	0	0	0	0
Avgiftsintäkter	1 860	1 757	1 409	1 592	1 018
Anslagskredit					
Beviljad, anslagspost 1	12 158	12 289	12 125	11 960	11 133
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Anslag					
<i>Ramanslag</i>					
Anslagssparande	5 589	16 320	8 705	3 910	13 922
varav in-tecknat	0	0	0	0	0
Bemyndiganden - ej tillämpligt					
Personal					
Antalet årsarbetskrafter (st)	397	389	397	385	354
Medelantalet anställda (st)	422	401	411	410	369
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 033	1 027	1 009	1 062	1 050
Kapitalförändring					
Årets	0	0	0	0	0
Balanserad	0	0	0	0	0

3. Undertecknande av årsredovisningen 2018

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm den 22 februari 2019

Helén Ängmo
Generaldirektör